...GE AINULT
...SE PÄEVAGA
...neie
...ügis
...aha kokku.
mantlid alat. 8.50
. mantlid alat. 15.50
täisvill. alat. 30.—
...um. mant- alat. 15.50
...ederol- alat. 16.50
mantlid alat. 15.50
vihma- alat. 16.50
...jopid alat. 45.—
...st tagavarad
...ppemas.
...-m.
...henstein
...ju 23

Oksjonid

Tallinna linna
Pandimajas,
Maneezhi tän. 4
on 28. ja 30. jaan. 1936. a., algus kell 10 h.
Müügile tulevad **malkuus 1935. a.** ja varemalt panditud asjad, milliste laenuprotsendid tulid tasuda **nov. kuus** 1935. a., kuid seni õiendamata.
28. jaan. müüakse pandid punaste piletite järgi (riidepandid) ja 30. jaan. valgete piletite järgi (kuld- ja hõbeasjad jm).
Viimane tähtaeg nende pantide ümberpantimiseks on 22. jaan. 1936. a.
Oksjonile määratud kuld- ja hõbeasjad, millistel puudub Eesti vabariigi proov, **saadetakse 28. jaan. proovikotta** ja nende väljaostmisel pärast seda tähtaega tuleb tasuda proovimaks.
Pandimaja juhatus.

...ANDEID.

Riigikohus.

Arutusele määratud toimetusi.

Tsiwiil-osakonna kohtuistungil 28. jaanuaril tulewad arutusele: Artemi, Iwan ja Lawrenti Bodgornõi — Feodor Beljäewi, Hans Kõnni — Emilie Kuhlbergi ja Feodor Willemsoni, Regina Haugi — Woldemar Nõu, Richard Kuhi — Ernst Sandau, Liisa Laose — Jaak Wiili pärandustombu, Peeter Luiki — Ida Toidu, Puistu tarwitajateühisuse — Hans Johansoni ja teiste, Kuusalu Ühispanga — Magnus Kahlholmi, Oskar Hango — Johannes Halli, Joh. Kruuse, Ella ja Armand Leimanni — Jakob Leimanni, Aleksander Meo — Friedrich Jürgensoni pärandustombu ja Johan Jürgensoni, Kustas Habermanni — Johannes-Eduard Mahoni ja Juhan Mahoni pärandustombu, Aleksander Jakobsoni — Peeter Jänese, Jonas Daukontase — Eesti Tööliste Kinnitusühisuse wahelised nõudetoimetused ning Tallinna-Harju maksuinspektori kaebus Eduard Risti testamendi kinnitamise asjas, Mart Melsase kaebus surnud Anne-Marie Anspuu pärandusе asjas, Tartu Maksuameti kaebus surnud Johan Walli testamendi asjas, Narwa maksuinspektori kaebus surnud Mitrofan Dolgopolowi päranduse asjas, Hans Neumanni talukoha sunnimüügi asi ja Aleksander Suntseli ja Peep Mutliku pärandustombu wakutalu sunnimüügi asi.

Administratiiw-osakonna kohtuistungil 28. jaanuaril tulewad arutusele: Taali wallawalitsuse rewisjonkaebus Pärnu linna kaebuse asjas Gustaw Läwi rawimiskulude tasumise küsimuses, Tartu linnawalitsuse rewisjonkaebus Kastre-Wõnnu wallawalitsuse otsuse wastu Heino Loosi hoolekande kohta, Kaarepere wallawalitsuse rew.-kaebus Jõgewa alewiwalitsuse kaebuse asjas Anna Wilbergile toetuse mittemääramise pärast, Narwa linnawalitsuse rew.-kaebus Wola wallawalitsuse wastu Johannes Wemma rawimiskulude tasumisest keeldumise asjas, Kuresaare linnawalitsuse rew.-kaebus Tallinna linnawalitsuse kaebeasjas Wladimir Antsoni rawimiskulude tasumisest keeldumise pärast, Tori wallawalitsuse rew.-kaebus Taali wallawalitsuse wastu Weleida Miilbergi rawikulude tasumise küsimuses, Kihelkonna wallawanema Konstantin Sepp'a rew.-kaebus Pärnu linna kaebeasjas Tiiu Ansi rawikulude pärast, Wiljandi linnawalitsuse rew.-kaebus Wiiratsi wallawalitsuse otsuste wastu Aleksander ja Olga Aronite perekonna hoolekande pärast, Tartu linnawalitsuse rew.-kaebus Otepää alewiwalitsuse otsuse wastu Arnold Tederi hoolekande küsimuses, Helene Harpe rew.-kaebus Tallinna linnawalitsuse otsuse peale krundi tükeldamise projekti kinnitamata jätmise pärast, Anna Nowikossi (Nowikow) rew.-kaebus Tallinna linnawalits. wastu kohwik „Marolos" muusikaliste ettekannete korraldamiseks loa saamise pärast, kolmanda isiku Konstantin Ojassoni rew.-kaebus S.-Sausti aj. kr. nr. 92 peale maasaaja määramise pärast, Karl Tambergi rew.-kaebus Tallinna linnawolikogu otsuse wastu tänawate, platside, kraawide ja ojade puhastamise küsimuses, Kapu wallawalitsuse rew.-kaebus Ferdinand Wainometsa kaebeasjas, Riigi Maade ja Metsade Walitsuse rew.-kaebus Irboska wallawalits. otsuse wastu 1931. ja 1932. a. lisa-kinniswaramaksu määramise pärast, Tallinna linnaw. rew.-kaebus Anton-Alfred Rei kaebuse asjas ehitusprojekti kinnitamata jätmise pärast ning Tallinna linnawalits. rew.-kaebus Eduard Kuusmanni hoolekande-kulude pärast.

Ööwalwe apteekides.

Laupäewal wastu pühapäewa:
G. Gnadebergi ja E. Leydeni apteek — S. Karja tän. 4, tel. 445-88; A. Jõlsi apteek, Paldiski mnt. 2, tel. 431-18; 1. linna apteek — Krediitpanga majas, tel. 445-41; 2. linna apteek — Telliskiwi tän. 40, tel. 439-12; H. Mikheimi apteek — S. Tartu mnt. 45, tel. 308-12.

Pühapäewal wastu esmaspäewa:
...303-01; 1. linna apteek — Krediitpanga majas, tel. 445-41; 2. linna apteek — Telliskiwi tän. 40, tel. 439-12.

Tallinna Linna Keskraamatukogu

Telefonid:
Peatoimetaja telefon nr. 449-82
Päewauudiste osakond „ 449-89
Kaugekõned ja riigikogu „ 449-37
Toimetuse üldine „ 449-88
Majandusteated „ 449-91
Kohalikud sõnumid „ 449-95
Spordtteated „ 466-51
Reklaami osak. „ 449-36
Trükikoda „ 449-87
Telefonid erakorterites:
Peatoimetajal nr. 303-75
Päewauudiste osak. juh. „ 458-29
Ärijuhil „ 441-61

WABA MAA

Peatoimetaja Ed. Laaman.

Täna 10 lehekülge.

Üksiknumber 5 senti.

Tellimise hind:
1 kuu postiga 1 kr. 30 s.
2 kuud 2 „ 60 „
3 „ „ 3 „ 50 „
4 „ „ 4 „ 70 „
5 „ „ 5 „ 90 „
6 „ 7 „ — „
Wälismaale 4 kr. kuus.
Aadressi muutmine 25 senti.
Tellimisi wõtawad wastu Eestis kõik postkontorid ja lehetellimiste wastuwõtjad.

Kuulutuste wastuwõtmine Il 8—6 Pikk t. 54, telef. 449-87. Ärijuhatus (tel. 449-83) ja arwekojukond (tel. 449-84) Pikk tän. nr. 54-56, teisel korral. Ärijuht kõnetunnid kella 10—12 e. l. Tellimised — telefon 449-86, ekspeditsioon — telefon 431-14. Toimetus: Pikk tän. 58, kõnetunnid kella 10—12.

Hinnata kaasanded tellijaile: Nädalleht „Esmaspäew" — iga pühapäew, ja kuue kuu ning pikema aja tellijaile jutuajakiri „Perekonnaleht" — iga kesknädal. Kolme kuu tellijad saawad tellida „Perekonnalehte" poole hinnaga, s. o. 25 s. kuus. Tarwitamata käsikirju alal ei hoita. Aadr. kirjadele ja rahasaadetistele: „Waba Maa". Tallinn.

Kuulutuste hinnad: Kuulutuste külgedel 5 senti mm. ühel weerul, lehe eesotsas 10 senti, tekstis: kuulutuskirjadega 12 senti ja tekstikirjaga 15 senti mm. Teenistusotsimised — poole hinnaga. Kuulutused ära anda kella 11-ni ilmumise päewal.

Nr. 15 (5228). Esmaspäewal, 20. jaanuaril 1936. a. 18. aastakäik.

Riiginõukogu kuninga kohuste täitjaks

Kogu maailm awaldab kaastunnet Inglise kuninga haigestumise puhul. Loodetakse, et kuningas säilitab oma jõu.

London, 20. jaan.

(ETA). On oodata erilise riiginõukogu nimetamist, kes kuninga haiguse ajal peab täitma kuninga kohuseid. Arwatawasti nimetatakse selle nõukogu liikmeteks Walesi prints, Yorki hertsog, Kenti hertsog, Canterbury peapiiskop, peaminister ja lordkantsler.

Täna hommikul peetakse Sandringhamis salanõukogu koosolek, kus arwatawasti otsustatakse erilise riiginõukogu nimetamine.

Kuninga haigestumine on äratanud kogu maailmas sügawat kaastunnet, mille awaldusi saabub kõigis keeltes. Itaalia kuninga nõudel suursaadik Grandi käis isiklikult pärimas teateid kuninga terwise kohta ja üle andmas Itaalia kuninga soowe peatseks paranemiseks. Samasuguseid läkitusi on saabunud ka Jaapani keisrilt ja Bulgaaria ja Belgia kuningailt. Kuninga haigestumise wari on langenud raskesti ka Genfile, kus rõhutatakse, et kuninga huwi Rahwasteliidu wastu on olnud alati südamlik ja poolehoidew. Julgustawalt mõjus siin-sõnum, et kuningas, waatamata rahutule ööle, on säilitanud jõu ja päewal magas rahulikult mitu tundi.

Sandringhamis ootasid sadanded inimesed lumes ja külmas teateid kuninga terwise kohta. Autode, mootorratturite ja jalakäijate lõppematu wool lossiwärawate ette, kus on wälja pandud kuninga terwisbülletään, kestis kogu päewa. Walesi prints ja Yorki hertsog sõitsid hommikul Londoni, kuid pöördusid tagasi weel õhtuks. Londonis Walesi printsil on kokkusaamine peaministriga.

Inglise kuningapaar kroonimisrüüs.

London, 20. jaanuaril.

(ETA). Eile õhtust saadik ei ole awaldatud mingit uut bülletääni kuninga terwise kohta. Kuid erawisil kuuldub, et kuningas on saanud öösi magada. Loodetakse, et kuningas suudab säilitada oma jõu.

Kõigile — kes mind minu 90. sünnipäeval meeles pidasid,

minu südamlik tänu.

Dr. Robert Peltzer.

Narvas, jaanuaril 1936. a.

Major Heimolainen kohtu ees.

„Sinimusta" ja IKL osawõtt wapside mässukatsest kindlaks tehtud.

Helsingi, 20. jaan.

Täna kell 10 tuli Helsingi ringkonnakohtu 9. jaoskonnas arutusele major Heimolaise süüasi. Kohtus etteloetud ülekuulamise protokollist selgus, et Heimolainen 15. ja 16. jaanuaril toimetatud ülekuulamisel on tunnistanud waleks kõik warem antud seletused, nagu oleks ta müünud käsigranaate isiklikuks kasu saamise otstarbel kellelegi tundmatule isikule. Tõeliselt on ta käsigranaadid muretsenud „Sinimusta" toimetaja Wirkkuse ülesandel, et abistada eesti wapse riigipöörde katsel. Edasi kanti kohtus ette autoagendi Newalinna tunnistus, millest selgub, et granaadid saatis Eestisse Wirkkunen üliõpilaste Säilä, Erwama ja Kamineni kaasabil. Tähendatud üliõpilased kuuluwad IKL ringkonda. Wirkkunen koos Newalinnaga on käinud Lohja alewikus Sirki juures kuni 8 korda. Samuti on nad sõitnud Porwoosse koos Tebre ja Libega ja toonud sealt kaasa Uusima trükikojas laotud ja trükitud mässukirjanduse.

Lendlehed olewat ladunud Teder ja faktor Järwinen. Heimolainen olewat Libet näinud ka Sirki juures. Edasi selgus ülekuulamise aktidest, et mässu ettewalmistamise läbirääkimised on toimunud Helsingi kohwikus „Must Karhu", mis oli keskuseks Helsingis asuwaile mässulistele. Edasi kanti ette kapten Hollandi tunnistus mässu ettewalmistusest, millest selgus, et mässumõtte algatajaks oli Sirk. Asja arutamine kohtus jatkub. Kaebealust kaitseb adwokaat Tulenheimo. Protsessi sensatsiooniks on see, et sellest selgub kindlasti Sinimusta ja IKL-i tegelaste osawõtt eesti wapside mässu ettewalmistamisest.

Sirk Londonis Saksa wiisumiga.

„Helsingin Sanomat" teatab, et wapside juht Sirk on jõudnud Londoni. Temale on hangitud Saksa wiisum. On wõimalik, et ta Londonist asub Saksamaale.

Sirgil kõneldakse olewat rohkesti raha käsutada. 1934. a., kui ta põgenes Eestist, maksti sisse tema nimele Helsingis 50.000 Ekr., mässu eeltööd maksnud 120.000 kr. Kust see raha on saadud, selle kohta puudub selgus, sest Eestis toimepandud korjandus ei wõinud suurt summat kokku tuua.

Parila asundus tuleohus.

Põles maha asuniku maja ja kauplus. Kohalik tuletõrje oli teguwõimetu.

Öö wastu pühapäewa tekkis Läänemaal, Sinalepa wallas tulekahju, mille tagajärjel ilma kiire abita oleks wõinud põleda maha kogu Parila asunduse keskus. Ära põles asunik Tambergi maja, samuti ka selles majas asuwa Aleksander Isopi kaupluse sisustus. Kohalesõitnud Haapsalu tuletõrje suutis kaitsta läheduses asuwaid majasid ja kuuetunnilise töö järele tuleohu likwideerida. Kuna kaupluseomanik wiibib praegu Järwamaal matusel, samuti ei olnud kohal ka majaomanik, puudub ülewaade kahjusumma suurusest.

Umbes kell 22.30 märkas möödasõitew Haapsalu autojuht Mannof leeke, mis lõid wälja Isopi kauplusest. Ta alarmeeris ümbruskonna inimesed, kes murdsid sisse kaupluse ruumidesse, kuid nähes, et siin omal jõul midagi ei suuda korda saata, kutsuti telefoniteel abiks Haapsalu tuletõrje ja anti häire kohaliku tuletõrje kokkukutsumiseks. Kui Haapsalu tuletõrje jõudis Parilasse, oli poehoone juba täiesti leekidest walluatud ja süttimas umbes 30 meetrit alla tuult asuw maja. Kuna autopritsil oli kaugel olewa tiigi tõttu raskusi weesaamisega, suudeti esialgu hoida waid põlemisohus olewaid hooneid. Kaupluse kustutamisele wõidi asuda alles hiljem.

Kaupluseomanik, kellel hulk warandust tules hukkus, oli samal hommikul sõitnud Järwamaale kellegi sugulase matusele ega pole seni wist õnnetusest informeeritud. Ka majaomanik on ajutiselt kodust ära.

Suuremad tuleõnnetused Parilas on muutunud pea igaaastasteks. 1933. a. põles teistkordselt maha ka nüüd osaliselt tuleohus olnud Gahlnbäcki jahuweski ja meierei, kusjuures häwines ka nüüd ära põlenud Isopi kauplus.

Nagu jutustab Eesti Tuletõrje Liidu esimees B. Melts, kes Haapsalu tuletõrje peamehena kaasa sõitis, walitsenud kohapealses tuletõrjes korralagedus. Ridalepa käsipritsi jõudis õnnetuspaigale 1 tund pärast Haapsalu tuletõrjet. Kohalik Sinalepa tuletõrje aga alles pool kolm hommikul. Kokku jooksnud umbes sajapealine inimhulk, kellel ei olnud kaasas ühtegi tulekustutamiswahendit, küll aga puhutud tulekahjuplatsil ägedasti signaalpasunat.

„Aero" soetab Tallinna liinile uue lennuki.

Alates eelolewast lennutegewuse hooajast tahab Soome lennuselts „Aero" rakendada Tallinn—Helsingi liinile wana kolmemootorilise wesilennuki kõrwale käiku weel teise kolmemootorilise lennuki hukkunud ühemootorilise masina asemele. Tellimine uue lennuki saamiseks on antud juba Saksamaale Junkersi tehastele. Uus lennuk tuleb 14-istmeline.

TÄNA KINOS:

„MODERN": **„Asev".** Peaosades: Fritz Rasp, Olga Tšehova, Hilda von Stolz ja Wolfgang Liebeneiner. Algus 5, 7, 9.
„GLORIA-PALACE": „Tee mind õnnelikuks". Luksuslik helloperett-revüü 12 jaos. Peaosades: Else Elster, Ursula Grabley, Albert Lieven, Rich. Romanovsky j. t. Algus 5.30, 7.30, 9.30.

Purilennu maastik leiti Raigastweres.

Harjutuskursus kaitseliidu purilendureile 1. ja 2. weebruaril.

Tabiwere-Kaarepere-Maarja-Magdaleena kolmnurgas asetsewal moräänmaastikul leiutati teedeministeeriumi purilennu korraldaja ins. Tombachi ja kaitseliidu lennuinstruktor Rannaleedi poolt nende ligemale nädalapäewad kestnud maastiku otsimise ekspeditsioonil purilennuks arwatawasti sobiw seljandik Raigastwere mäeseljandiku näol.

Raigastwere seljandik, mille pikkus ligemale 7 km. ja kõrgus merepinnast 90 m. ning ümbruskonnast 40 meetrit, wõimaldab purilendamist otsekohe küljest. Kuna seljandik teeb aga pöörangu, siis on sobiwate tuultega wõimalik kasutada mäekülgi isegi kolmandast ja neljandast kaarest. Purilendamiseks Raigastwere maastiku sobiwuse katsetamiseks korraldatakse kaitseliidu purilendureile harjutuskursused kohapeal 1. ja 2. weebruaril. Nimetatud kursused olid warem kawatsetud Laiuse mäel.

Laiuse mägi Raigastwere mäega wõrreldes on küll ümbruskonnast 15 meetri wõrra kõrgem, kuid seejuures on mäele ligipääs purilendamiseks ainult ühest küljest, kuna teine külg on täiesti lame. Seetõttu tulebki loobuda Laiuse mäel katsetamistest, sest oleks raske walwata tuuli, mis sobiwad mäe sobiwalt küljelt lendamiseks. Wiibides Lõuna-Eestis, tutwuneti ka Wõru ümbruskonnaga, kus aga leiti kõrgemaid künkaid, mis sobiwad ainult kaugelennuks.

Esimene tähesõitja Tallinnas.

Prantslane R. Guyot stardib siit juba kolmandat korda.

Pühapäewa õhtul kella 7 paiku jõudis Tallinna esimesena Monte-Carlo tähesõiduauto nr. 42, mille omanikuks prantslane R. Guyot.

Ta jutustas, et ta koos oma kaassõitja Wagneriga Pariisist wäljunud eelmisel pühapäewal, seega on ta umbes 3000 km. pikkuse tee katnud täpselt ühe nädalaga. Prantslased on esimest korda lumiste teedega kokku puutunud Leedus ja Lätis.

Hollandis on sundinud neid ettewaatlikku sõitu tegema tihe udu.

Leedus ja Lätis on teed kohati jäätunud ja tuisanud lund täis. Praegu olewat aga Eesti teed parimad kogu Balti riikides. Kuna hr. Guyot waremalt Tallinnast alganud teekonda Monte Carlosse kahel korral, tulles 1933. aastal omas klassis üldwõitjaks, siis on tal marsruut tuttaw, mille pärast ka tänawu eelistanud Tallinna. Riias on prantslased esimest korda puutunud kokku teiste tähesõitjatega, kes samuti suunduwad Tallinna. Need olnud hollandlased, kes kawatsenud reisi Riiast jatkata esmaspäewal.

Prantsuse tähesõitjad liikusid linnas ringi peakatteta ja awaldasid imestust,

miks tänawalkäijad tallinlased nii soojalt riietatud.

Eesti Autoklubi walis Monte Carlo tähesõitu Tallinna starti korraldawa komitee koosseisus: hrad Lorup, Johanson, Riibo, Jeets, Brutos ja Heine. Pärnus juhib tähesõitjaid läbi E. Autoklubi liige hr. Wiegand. Linnades mitmel pool wõtawad tähesõitjate juhtimise endale autoklubi liikmete loots-autod.

Kampaania algus.

Selgitused rahwahääletuse asjus.

Riigiwanema ja ülemjuhataja pühapäewaseid raadiokõnesid oodati igalpool põnewusega. Nendega awati rahwahääletuse kampaania ja anti kõige autoriteetlikumalt poolt wastuseid mitmele wahepeal kerkinud küsimusele.

On küsitud, miks praeguseid riigijuhid, kes praeguse põhiseaduse wastuwõtmist omal ajal pooldasid, nüüd selle parandamist soowitawad.

Riigiwanem wastas nüüd, tema mõte olnud siis: parem pool muna, kui tühi koor. Praegune põhiseadus kõigi oma puudustte juures on ometi wõimaldanud kaks aastat läbi ajada. Poleks aga seegi põhiseadus 1933 jügisel läbi läinud, siis oleks järgnewais rahutustes meie wististi põhiseadusliku pinna sootuks jalge alt ära kaotanud, nagu see sündinud on Lätiga.

Tõepoolest, kui enne 1933 oktoobri rahwahääletust K. Päts soowitas poolt hääletada, siis ütles ta: Selle puudusi nägewat ta küll; ometi aitawat selle wastuwõtt üle wõimukriisi nõiaringist. Poolt oli ta seega mitte niiwõrd selle põhiseaduse enda, waid tolleaegse pinewa seisukorra pärast, kus kaks rahwahääletust juba läbi olid kukkunud, ülepea kaswada ähwardawad „lapua-liikumised" aga nõudsid riigijuhtimiselt tugewat wõimukoondamist, mida wana põhiseadus ei wõimaldanud.

Nüüd aga ollakse sellest lapua-kriisist juba üle. Ja nüüd tunnistasid isegi wapsid ise läinud jügisel põhiseaduse uut parandamist algatades, et praegune põhiseadus on puudulik ja tasakaalustamata.

Päritakse, miks riigiwanem küsides rahwalt wolitust rahwuskogu kokkutsumiseks, läks mööda riigikogust, kelle prerogatiiw see on rahwahääletust algatada. Kui siin wormiliselt riigikogul õigus oli näha möödaminemist oma eesõigusest, oluliselt on lugu ometi teisiti. Mitte riigikogu, waid rahwas ise on meil kõrgeim wõim, suwerään. Erakordseil aegadel juhtub sagedasti, et suwerääniga läbikäimises formaliteetidest mööda minnakse. Peaasi pole siin wormid; peaasi on — suweräänі otsustaw wõim. Ja kuna see otsustaw wõim meie rahwal kahtlemata on, siis on see ka täiesti tema wõimuses tema poole pöördud küsimusele wastust anda. Jaataw wastus õigustab juba iseenesest tema poole pöördud küsimuse ka wormiliselt.

Rahwa poole pöördumine wolituse saamiseks, kuigi seda wälismail küllalt nähtud, Schweitsis alles läinud aastal, — on meil uudiseks. Üllatunult seistakse tema ees. Mitmed küsiwad, kas sihukese wolituse andmine mitte ei tähenda rahwa õiguste wõõrandamist, „blanko-wolitust", „põrsast kotis" ostmist?

Lugu on sootuks wastupidine. Meie senistes rahwahääletustes sai rahwas iga põhiseaduse kohta üksainus kord oma arwamist awaldada ja seda kõigest üheainsa sõnaga: kas „poolt" wõi „wastu". Paljugi, mis mõnel eelnõus ei meeldinud, — seda ütelda ta ei saanud. Ta wõis ainult kas terwe eelnõu heaks kiita kõigega, mis seal on, — wõi kõik koos hukka mõista.

Seekord saab aga rahwas põhiseaduse parandamise üle wähemalt 2 korda oma arwamist awaldada. Esimene kord nüüd, wastates küsimusele, kas seda parandamist üldse on waja. Ja teine kord — rahwuskogu walimistel. Seal on rahwal wõimalus oma esindajate kaudu juba ka üksikasjuski ütelda, mida ta uues põhiseaduses tahab näha ja mida mitte.

Et walimised rahwuskogu esimesse kotta toimuwad üldise, ühetasase, otsese ja salajase hääletamise teel isikuwalimise wiisi järele, see seisab rahwahääletamisele läinud otsuses endas. Lahtiseks jäi seal ainult walimisseadus, mille riigiwanem peab andma.

Küsiti, kas need walimised mitte ei toimu ühe erakonna walimiswiisi järele, nagu see tarwitusel Saksamaal ja Itaalias ja nagu seda nende mõlema maa eeskujude austajatena meie wapsid kahtlemata oleksid sisse seadnud. Sarnasel korral tohib üksainus erakond oma kandidaate üles seada ja walijal ei jäe muud, kui neid kinnitada.

Walitsuse poolt on juba warem seletatud, et seda meil sündima ei saa. Eriti on isamaaliidu kohta peaministri asetäitja seletanud, olewat küsitaw, kas ta walimistel oma kandidaatidega üldse esinema saab wõi loeb ta oma ülesandeid põhiseaduse parandamise algatamisega juba täidetuks. „Tasalülitatud" ühe-erakonna riiki Eestist ei saa.

Siis küsiti, kuidas tegelikult toimub kandidaatide ülesseadmine. Kas siin ei tule karta Poola walimiswiisi, kus kandidaate esitawad mitmesugused awalikõiguslikud omawalitsuse- ja kutseasutused walits. tegelikkudel näpunäidetel? See ei tähenda küll täielikku tasalülitamist, ometi jätab rahwale nii wähe wabadust walimisteks, et poolakad eriti suuremais keskustes enamasti walima ei läinudki.

Selle peale andis nüüd riigiwanem wastuse. Kandidaatide ülesseadmiseks pole mõeldud mingit kunstlikku korraldust. See jääb täiesti rahwa enda wabaks algatuseks. Seadus käsitab ainult kandidaatide registreerimist, nagu see oli riigikogugi walimistel.

On jutte olnud, et kui see rahwahääletus ei peaks läbi minema, siis wõtaks walitsus seda kui umbusalduse awaldamist endale ja kutsuks riigikogu kokku wõi wõtaks walimised ette senise põhiseaduse järele.

Walitsuse poolt on juba warem seletatud, et see nii ei ole. Rahwahääletusest ei tee walitsus endale usaldusküsimust. Küsimus ei seisa mitte nii, et kas põhiseadust parandada wõi mingisugust teisi asutusi kokku kutsuda. Waid küsimus seisab tegelikult nii: kas põhiseadust parandada, wõi jääda senise korra juure, mis meil 12. märtsist 1934 saadik on walitsenud.

Meil kuulukse olnud olewat mõnda nõnda nimetatud „lätlast", kes senist korda kas wõi igaweseks olewat soowinud. Aga loodetawasti ei saa nende arw wiimaste sündmuste järele mitte wäga suur olema.

Ülemjuhataja selgitas sõjawäe ja kaitseliidu seisukohti põhiseaduse parandamise asjus. Sõjawägi, seistes riigi kui terwiku julgeoleku kaitsel, ei wõta sisepoliitika heitlusteste osa. Kuid tal pole ükskõik, kas siseriigis walitsewad rahulikud wõi segased olud. Meie ähwardatud wälispoliitilise asendi tõttu ei saa meie endile lubada Lõuna-Ameerika taolisi alalisi riigipööramisi, waid peame andma endale põhiseaduse, mis riigielu juhib rahulikule edenemisteele.

Kaitseliitlane on riwis sõjamees, wäljaspool riwi aga — waba kodanik, kes oma kodanikuõigusi tarwitab teistega ühesugustel alustel. Eeltätt riigi sisemise julgeoleku walwel seistes on ta enam kui keegi teine huwitatud, et riigielu läheks rahulikele ja tasakaalustatud roobastele. Sellepärast ongi kaitseliit üles wõtnud hüüdsõna: rahwuskogude pool miljonit häält!

L.

Alguseст lõpuni

on nauding lugeda „Perekonnalehte". Ta toob kord nädalas lühijutte happy-endiga ja kurwa lõpuga „Perekonnalehe" romaanid on suure hoolega walitud. Mitmewärwiline kaanepilt ja hulk pilte sisus teewad „Perekonnalehe" silmale meeldiwaks.

„Perekonnaleht" maksab tellides 50 senti kuus, kolmeks kuuks 1 kr. 30 s. Üksiknumber 10 senti.

AJAKIRJANDUS

PÄEWAKÜSIMUSIST.

Rahwahääletuse tähtsus.

„Päewaleht" märgib, et rahwawalitsusliku korra kriis, mis meil alanud juba 1920. a. põhiseaduse maksmahakkamisega, pole weel lõppenud põhiseaduse muutmisega rahwahääletuse teel:

„Riigikogu diktatuur murti rahwa poolt. Selles tuleb meie arwates näha 1933. a. rahwahääletusel kõigi rahwakihtide ühist tahet, mitte milleski muus. Sest küsimus seisis ju selles, kas edaspidigi riigikogu ohjeldamatu diktatuur wõi riigikogust wõimu poolest ülealatawa riigiwanema ametisseadmine. Kolmandat wõimalust rahwal oma hääle andmisel ei olnud.

Seejuures jättis aga rahwas kahe silma wahele riigiwanema wõimupiiride ulatuse, panemata tähele, et see wõib tulewikus omandada sama-suure wõi weel suuremagi diktaatorliku wõimu, kui seda oli endise põhiseaduse järele riigikogul. Rahwas ei olnud meil seega mitte weel positiiwselt lahendanud riigikorra küsimust, waid annud talle ainult uue ilme. Rahwas oli une põhiseadusega riigiwanemale annud küll walitsemiseks määratu wõimu, kuid siiski jätnud ta ilma wõimaluseta kriisi sisuliseks lahendamiseks, s. o. niisuguse riigikorra loomiseks, kus riigiwanem walitsusega ja parlament olesid olnud tasakaalustatud wahekorras ja lõrgem otsustamine oleks kuulunud riigi suweräniteeti kandwale rahwale."

Tulewase korra juures olgu wõimu algallikaks ja kandjaks rahwas ise oma piiramatus suweräänsuses:

„Rahwa wõimu ees peawad kõik teised wõimud olema alluwas ja tasakaalustatud wahekorras, et riigielu, esiteks, arenеks wõimalikult sulawalt, wõimalikult ilma wapustusteta ja, teiseks, rahwale endale oleks garanteeritud igal juhul otsustawa sõna langetamine.

Täiesti ekslik on waade, et rahwawalitsusliku korra kandjaks on parlament. Kui nii, siis ei oleks ju Schweitsi kantonites, kus wähemaidki riigielu küsimusi otsustab rahwas oma enamusega, rahwawalitsusliku korda. Ometigi peawad aga shweitslased endid üheks wanemaks rahwawalitsuslikuks, demokraatlikuks riigiks, ja meie arwates täie õigusjega. Wäikeste rahwakogude juures on rahwahääletus kõige otstarbekohasem riigielu worm ja rahwa esindus, parlament, on wõitnud oma eluõiguse ainult seepärast, et rahwal terwikuna puudub wõimalus tulla kokku oma asjade otsustamiseks. Nii on rahwawalitsusliku korra kandja ikka rahwas ise ja see ei ole rahwawalitsusliku põhimõtte rikkumine, kui rahwale endale pakutakse wõimalus oma riigikorra kuju üle otsustamine."

„Rahwuskogu loob meile rahu ja korda kindlustawa põhiseaduse."

„Terwitame südamest rahwuskogu kokkutulemise mõtet ja töötame rakendada kogu oma jõu selle hädawajaliku algatuse läbiwiimiseks."

Sääraseid kinnitusi ja töotusi tuleb riigiwanemale, kaitsewägede ülemjuhatajale ja wabariigi walitsusele iga päew kõigist kodumaa nurkadest. Riigiwanema uue-aasta lätitus on leidnud ülielawa wastukaja ja sooja suhtumise kogu maal.

„Teie poolt walitud tee on õige ja wiib Eesti wälja rahutute riikide nimestikust, kuhu tema on kiskunud wastutustundetud, kuritegelised ja saagihimulised ringid" — rõhutab Isamaaliidu Koeru osakond.

Lihtsas ja wäga südamlikus kirjas awaldab oma tundeid riigiwanemale, kaitsewägede ülemjuhatajale ja wabariigi walitsusele ühelsihingelise pere toitja Kohtla-Järwe kaewandustööline N. Widewik.

„Wabadust armastajale eesti rahwale on wastuwõtmatud wõõrsilt granaatide ja dünamiidi abil pealesurutawad ideed," kinnitab K. L. Lihula malewt. Lihula kompanii.

„Teie olete olnud Eesti-Kodu kaitswaks pitsewardaks, kes 8. detsembril hoidis jälegi ära mustast pilwest sähwiwa, kodumaad häwitada püüdwa werinoole," ütleb oma kirjas riigiwanemale „tööta haritlaskonna üks neist noortest".

Edasi terwitawad riigiwanemat, kaitsewägede ülemjuhatajat ja wabariigi walitsust: Tartu wabastamise 17. aastapäewal Tartu linnawalitsus, Rakwere linna majaomanikud, Wõrumaa Isamaaliidu maakomitee peakoosolek, Petseri tööstusõpilaste kursuslased, Wõnnu Laulu-Mängu Selts Lõotse tegelaspere, Kohtla-Järwe kompanii Naiskodukaitse Kohtla-Järwe jaoskond, Kohtla-Järwe ja Järwe walla noorkotkad ja kodutütred, Haaslawa Sillaotsa kooli Oppenõukogu ja hoolekogu, ÜEMÜ Simuna osakonna noored, Isamaaliidu Walga maakomitee täiskogu, Kaitseliidu Taagepera üksikrühm, Isamaaliidu Wiljandi Maakomitee täiskogu, Koeru-Wäinjärwe põllumeeste selts, Sanga wallawolikogu ja wallawalitsus, kaitseliidu Narwa malew, Meeksi walla Arawu algkooli õpilased, õpetajad ja lastewanemad, Meeri wallawalitsus, Tännassilma algkooli lastewanemad, Saaremaa põllumeeste keskselts, Mooste wallawalitsus, Wiljandimaa autoliinipidajate ühing, Isamaaliidu Petseri maakomitee täiskogu, kaitseliidu Lihula kompanii, Tarwastu walla raamatu-aasta aktusest osawõtjad.

Peaministri asetäitjat K. Eenpalu terwitawad eraldi weel K. L. Lihula malewt., Lihula kompanii ja Isamaaliidu Walga maakomitee täiskogu ja kaitseliidu Narwa malewa.

Hallinga algkool pühitses 100 aasta juubelit.

Pärnu, 20. jaanuaril. Pühapäewal pühitseti Hallinga algkooli 100 aasta juubelit, mis puhul koolimajas peeti pidulik aktus. Aktusest wõttis osa ligi 500 inimest. Waimuliku talitluse pidas pastor Tammaru, awaköne hoolekogu esimees Juhan Tõnisson, kuna ülewaade kooli tekkimisest ja ajaloost andis kooli praegune juhataja A. Laur. Aktus lõppes hümniga ja terwitustelegrammide saatmisega riigiwanemale ja kaitsewägede ülemjuhatajale.

Sünnipäewi.

August Kasekamp, kolonel, sünd. 21. jaan. 1889 Järwamaal; lõpetas kõrgema sõjakooli; oli sõjakooli ülem, hiljem teenistuses kaitsewägede staabis.

Ernst Kühnert, arhitekt, sünd. 21. jaan. 1885. a. Tallinnas; planeerinud aedlinnu ja restaureerinud rea ajaloolisi ehitisi.

Jaan Roos, koolitegelane, sünd. 21. jaan. 1889 Wiljandimaal; koolidirektor Tartus.

Ernst Saareste, arstiteadlane, sünd. 21. jaan. 1892 Läänemaal; ülikooli õppejõud ja arst Tartus.

Libalinnu lõpp — sirguna.

„Truu-itt!"

Nii laulis Soome rannas sirgule hända terwituseks töstes wastu tüllütt, kes juba warem oli Eestist ära pööraspakku pagenud. Soome pinnal tähendas see „truu-itt!" meie keeli „mitte ei jäta" — nii keeruline on see linnukeel ja nõnda eripuraseb ta warjundib.

Haakristiga küll oli küll kinnitanud, et Soomes sirgu ja ta sõprade jaoks on „kaetud igal lehel laud", ja et „igal oksal on ootamas soe pesa," aga et olemine siin on nii wüürerlik, seda polnud ta suutnud isegi unes uskuda. Tal tarwitses waid sirtsatada: „Heiliit! Heiliit!" (elagu haakristiga küll!) — ja muidu nii mornid ning upsakad IKL-linnud — soome sulekandjate eriline tõug, mis arendatud wälja Mäntsälä emahauka ja saksa isakulli ristpaaritamise teel — otse sulasid sirgu ees ja talle olib alati awatud nende salajased pesapaigad warjatud puis-põõsais. Ning seda moonawara, mis siin oli talletatud.

„Mis siis muud kui „tiusiit-siuriit!" (— käed külge, sirk!) Sidemed sirgusalklastega Eestis, need olid ammugi sõlmitud. Oli waid waja neid lõwendada-tihendada. Warsti näiski asi Eestis wõtwat otsustawa pööre. Seal löi kokku salkkond pisipistrikke, kes omawahel tegid tiiwawendluse ja andsid wande rebida surnuks linnuriigi wanem ja linnumäe ülemjuhataja ning segadust kasutada selleks, et lennutormil wallutada linnuriigi kaitselautsid ja panna maksma sirgu wägiwõim.

Aga miskipärast löid wüürerlinnud ürituses äkki kahtlema ja teatasid lõpuks asjast linnuriigi korrakaitsele. Üks wüürerlind lennutati ametlikult Soome sirgult pärima, kas ka tema on kursis pisipistrike kawaga. Sirk sirtsatas wastuseks wäga lõbusalt: „Sitiit-siuriit!" Mis tähendab: sirgul pole asjast aimugi. See wastus saadud, nabiti pisipistrikud kõik kinni ja pisteti puuri.

Wahepeal olid täidetud kõik linnukohtu lombeb ja kutsuti siis sulekandjate kaasikukohtu nii puuriistuwaib kui ka wahepeal wabastatud linde, samuti sookurg — kokku 39 nokka. Protsess möödus waikselt ning pälwis linnupubliku tähelepanu peamiselt selle tõttu, et õige suur hulk sirgusalklasi oli kutsutud kohtusse — tunnistajaina. See oli teatud määral tööjaotus, et üheд asjaoslistest istuwad kaebealuste ja teised tunnistajate pingis. Aga see lisas rohkesti õpetlikke situatsioone kohtuprotsessi käigus. Küsib näiteks kaitsja — ka need on nähtud ette linnuriigi kohtukommetes —: „Teab tunnistaja kohtule midagi kõneleda sirgu salga n. n. pistrike rünnakrühmadest?"

Tunnistaja: „Pistrike rünnakrühmad? Esmakordselt kuulen sellast weidrat asja. Nähtawasti on nende all mõeldud hilisfuwiseid kuldnokkade laulukoore, kes siis tawalliselt lööwad salka ja koos laskuwad suuri puie ladwusse laulуharjutuseks. See sünnib peamiselt poegade huwides ja on igiwana linnuriigi komme. Minu teada pole sellepärast siiamaani weel kedagi karistatud ausatest lindudest."

Kaitsja: „Kuidas hindasid teised linnud kohapeal kaebealust kanakulli?"

Tunnistaja: „Ta oli lugupeetuim — mis ma ütlen? — jumaldatuim sulekandja, kes kunagi ei puudutanud ühtki kanna, nii et need ta naljatades ristisid küünteta kiiskjaks. Ma sain peaaegu tiiwarabanduse, kui kuulsin, et see linnuriigi määrikam ja kohusetruuwim kodanik on pistetud puuripulkade taha kui linnuriigi walitsuse wastane." Nii et tuli wälja nende tunnistajate seletuste järgi, et mitte nende sõbrad, waid nende wastased peaksid istuma süüpingis.

Kohus kaalus asja kaua ja langetas lõpuks saalomoni-otsuse: mõistis kõik kaebealused, peale kahe, süüdi, aga määras karistuse — tingimisi, sest kõigi tunnuste järgi otsustades tingimisi karistus on antud korral kõige mõjuwam paranduswahend.

Kui sirk Soomes sellest otsusest kuulis, sirtsatas ta üpris üllatunna—: „Wuiittideriit!" Mis see tähendab, seda ei oska ma tõlkida. Wõib olla, et umbes seda: aga milleks mina, loll, puurist ära pagesin?

Sulekandjate awaliku hääle tegijad rõhutasid selle otsuse puhul, et see märgib mõistliku meele otsustawat wõitu lepitamisrindel ja et siitpeale peaks olema tõmmatud jäme joon alla olnud arusaamatustele ning alatama ühist ülesehitamistööd — sulisterwiku huwides, lisas mõni agaram sulekandja ligi. Sest mõnelpool linnuringkonnis saadi asjast nii aru, et kui tasalaalukas lepitamispoliitika on kannud nii kaunist wilja, mis ei peaks siis wõima noppida wälja sirgusalga salwest need kõige iluiamad iwad, nagu „sulisterwik", „maha parwepoliitika!" jne. ning puistama need oma hoiupaika. Tuumakas tera jääb itka tuumakaks, ütlesid nad, ükskõik kelle nokast see langenud. Tuli, ühesõnaga, wälja wäike kodune segadus laenatud mõistete pärast ja mitmed lihtsameelsed linnud ei saanud asjast enam hästi aru. Wajaliku kodurahu säilitamiseks ning kosumiseks pärast wapustawat psühhoosihoogu oli lindude üldine mäeesindus pandud waikiwasse olekusse ja parweasjad peatatud.

Aga kuidas wastas sirk oma salgaga lepitusaktsioonile? Küll lendas kohe pärast kohut korda kolm Soome ning tal oli seal sirgu ja ta eesti ning soome sõpradega salajasi siristamisi, mis kestsid päewade kaupa. Siis anti hüüdsõna: kodurahu koore all kodusõtta! See oli sirgu wastus.

Algas palawikuline pööpsalune paelte ja püüniste seadmine. „Kuldnokkade laulukoorid" pealinnas ja mujal algasid endi kokkukohendamist. Soetati walwepiluspid ja salapesi linnuriigi asutistesse. Kullkullerid sõelusid Soome-Eesti wahet, kahtlased pakid küüntes wõi noka otsas. Samuti saalisid Soomest Eesti suured eiderhanid ja merekajakad, pampparwed traadiga hända haagitud. Juhtus mõni kullerkulli kogemata nägema ja talt küsima, mis ta tasšib, siis wastas see: Soome-Eesti sillamaterjali: sirk, tundes end taas oma elemendis, nagu suuril saasta- ja köntsapäewil enne langust, jõitis-jekeldas ööd-päewad, lastes end tõmmata ja tõmmates teisi niitidest. Sirgusalga waikinud kisakõrid tõstsid wäljakutsuwalt tutti ja hända: midagi oli tulemas.

Ja tuligi. 2½ nädalat enne linnuriigi juurt talipüha teatati ühe puhkepäewa hommikupoolikul häälekasti — täidab lindudel raadio aset — kaudu, et ööse on sulekandjate korrakaitsjate leadsalk pealinna külje all Kadarikus üllatanud sirgusalka salakooslennul, kus parajasti tehti wiimseid ettewalmistusi wõimuhaaramiseks linnuriigis. Puhkepäewa hommikupoolikul pidid pistrike ja teiste kullide relwastatud rünnakrühmad algama tormilendu lindude laulumajale, kus parajasti peeti linnuliidu suurlendu, millest pidid wõtma osa linnuriigi wanem ja linnumäe ülemjuhataja ning teisi kõrgeid sulekandjaid ja eşindajaid kogu linnuriigist. Pommide ja granaatidega taheti sundida laulumajas olejaid alistuma ning linnuriigi walitsejad wälja andma, wastasel korral ähwardati nad häwitada, siis oleks wallutatud wõimukeskused ja peetud weriseid lättemaksumänge üle kogu linnuriigi.

17 wüürerlindu tabati koosolekult ja pisteti puuri. Kes puudus, see oli linnuriigi ülemwüüreriks määratud sirk. Ta pidanud saabuma laupäewal, jäi aga tulemata, lubanud siis tulla pühapäewa hommikult, ent ei ilmunud. Tabatuist seletas sookurg ülekuulamisel: tema maganud kogu aeg püstijalu ega teadwat midagi teiste kurjadest kawatsustest. Hiljem leiti terwed räästaaluste täied laskerelwi, pomme ja granaate. See oli siis olnud see salapärane Soome-Eesti silla materjal, mida kullerkullid ja eiderhanid nii hoolega kokku tassisid.

Teistkord oli eesti linnuriik nagu ime läbi päästnud kuristiku serwalt — werise kodusõja kohutawast wallapuhkemisest.

Kui sirk Soomes oma peitepesas pühapäewa hommikul kuulis, et ta werine wõimuwallutamine taas nurjunud, seisatas hetkeks ta süda rinnus ja tõmbus külmaks, pistis siis löhkuma ja läks kummaks-kummaks. Teised sees, aga tema siin — waba, wangistamata! Aga miks, miks? Seepärast, et ta julges jätta täitmata kulli kategoorilise käsu: lennata Eestisse laupäewa õhtul! Tark on see küll ja kawal kui kurat, aga mis puutub nahapäästmisse, siis siin wähemalt on libalinnu eksimata instinkt meistrist üle! Sirk tundis paisuwat oma rinda, piiritu uhkus pigistas wälja ta sisimast alawäärtustunde, mis teda alati piinas, kui oli tegemist kulliga.

„Hurriit! Ausiit! Brr..." siutsus ta, joobnud isecndast. Ta ei jõudnud lõpetada — ta äristamine moondus äkki nõelterawaks tilamiseks, wärin wapustas teda sabarootsust nokani ja ennäe — sirgu asemel istus peitepesas tore kull, uhke haakrist põiki üle rinna.

Soome sulekandjate awaliku hääle tegijad teatasid, et sirk on Soomest jäljetult kadunud. Nad eksiisid — ta on seal: libalind on suutnud waid wälimust.

Alle Gretto.

Wõim

Praegune põhise

Pühapäewal, 19. jaanua
a. kõnelesid riigiwanem K.
kaitsewägede ülemjuhataja
Laidoner eelseiswast ra
tamisest rahwuskogu kokkuk
Kõned anti raadio kaudu eda
gu maa. Pühapäewal kell 1
olid kogunenud maaoman
juhtiwad tegelased, wallam
wallasekretärid ja maakool
oma maakonna linnadesse
miskoosolekuile eelseiswa ra
lectamise läbiwiimise asjas ja
riigiwanema ja ülemjuhataja

Riigiwanem K. p ütles:

Umbes kuu aja pärast seisab rahwahääletus, mis meie rahwa elus suure tähtsusega küsimusi pe dama. Rahwahääletuse olen m kutsunud oma otsusega, et teada sa wa käest, kas ta leiab praegu tarw

P

Nüüd küsitakse:

kui see põhiseadus meil umbes 2 a maksnud, kas ta tõesti nii halb o ta järgi ei saa riiki walitsed

Ma tähendasin, et see põhiseadus, on juured ja wäga juured puudu meie riigile siiski kasulik olnud sel tes, et ta on aidanud kahe aasta kui sisemine kriis ja rahutud meele gele tõusid, rahulikult ja seaduslik le jäädes nii kaugele jaada, et mei rahulikul teel riigi ja rahwa esindus de tagasi jõnda. See põhiseadus a gepealt riigis ülewõimu riigiwane see riigiwanema wõim on nii laial juur, et ta selle kahe aasta jooksul maldanud riigiwanemal lahendada si, mis täitsa wõimatu oleks olnud,

On aga tingimata tarwilik, et rii ma wõim peab olema teatawates ja tasakaalustatud. Kui seda aga ole, nagu praegumakswa põhiseadus res, siis see ripub inimestest, kes se mu tarwitab: on küllalt niisuguseid rahwaste elus ette tuua, kus walita giesindajaks inimene, keda arwatakse hästi tasakaalukas ja hästi kogenu aga

suure wõimu juurde pääsedes kaotab

sest wõimul õeldakse niisugune omad wat, et ta on nagu gaas, mis pudel tilastult maailma laiali läheb ja

Eelmi

Kahjuks ei ole aga wiimasel rahwa tusel wastuwõetud põhiseadus mitte gune, et need kaks wõimu oleks targ sakaalu seatud, waid siin on jälle üh mu ülekaal sisse seatud. Parlamend isegi ära wõetud õigus, mis rahwael käes tingimata peab olema, kui ta ennast maksma jaab panna, see on rahwa käest wõetawate maksude, ri randuste üle käsutada. Selles seisab des maades rahwaesinduste wõimu e allikas. Kui rahwas annab wõimaluse susid wõtta, kui tema otsuseşt, tema o jate otsuseşt oleneb, kuidas neid ma mis rahwa käest nõutud, kasutades, s loomulik, et kõik teised wõimud, kui wad rahulikult töötada, rahwa käest saada, peawad parlamendi otsuseid au ja püüdma temaga käsikäes käia ning tarku nõuandeid tähele panna.

Praegune põhiseadus lubab ilma parl mendi nõusolekuta riigieelarwet was wõtta,

tema annab weel teisigi õigusi riigi male.

Kui selleşt räägiti enne wiimast r häälestust, siis need, kes selle põhiseadu wa olid wälja töötanud, eitasid seda, wastaseд ütlesid, et analüüserides, se des seda põhiseaduse kawa peab niiju le otsusele tulema. Mina, töötades walitsusega kahe aasta jooksul, kahjuks rahwaesinduseta, pean ütlema, et see seadus annab niisuguse õiguse riigiw male, ja — kas meie teoreetilijelt ri guse seisukohalt wälja minnes seda kiidame wõi mitte, — meie oleme pid seda tarwitama, et oleks saanud riiki likult walitseda, sest parlamendi kokkut mine oli wõimatu.

Öieti ka need ise, kes wälja töötasid mase põhiseaduse,

pidid awalikult tunnistama, et põhisea on puudulik,

kui nad wälja astusid põhiseaduse para mise katsega. Nad tõid paranduse ette selles osas, mille puudulikkust neile rahwahääletust ette heideti. Sellega tunnistasid, et nad näewad, et nende seadus on puudulik. Mina ei wõinud lele kawatsusele, parandada põhisea sellepärast käiku anda, et mitte segaduşi nitada, sest nagu pärast 8. detsembri m katseşt nägime, ei olnud need kawat

RJANDUS

KÜSIMUSIST.

ment olekſid olnud tasakaalustatud wahekorras ja tõrgem otſustamine oleks kuuluнud riigi ſuweräniteeti kaudwale rahwale."

Tulewaſe korra juures olgu wõimu algallikaks ja kandjaks rahwas ise oma piiramatus ſuweräänſuſes:

„Rahwa wõimu ees peawad kõik teiſed wõimud olema alluwas ja tasakaalustatud wahekorras, et riigielu, eſiteks, arenekš wõimalikult ſulawalt, wõimalikult ilma wapustusteta ja, teiſeks, rahwale endale oleks garanteeritud igal juhul otſustawa sõna langetamine.

Täiesti ekslik on waade, et rahwawalitſusliku korra kandjaks on parlament. Kui nii, ſiis ei oleks ju Schweitſi kantonites, kus wähemaidli riigielu küſimuſi otſustab rahwas oma enamuſega, rahwawalitſuslikku korda. Ometigi peawad aga ſhweitslased endid üheks wanemaks rahwawalitſuslikuks, demokraatlikuks riigiks, ja meie arwates täie õigusega. Wäiteste rahwakogude juures on rahwahääletus kõige otſtarbekohajem riigielu worm ja rahwa eſindus, parlament, on wõitnud oma eluõiguſe ainult ſeepärast, et rahwal terwikuna puudub wõimalus tulla kokku oma asjade otſuſtamiſeks. Nii on rahwawalitſuslikku korra kandja ikka rahwas ise ja ſee ei ole rahwawalitſuslikku põhimõtte rikkumine, kui rahwale endale pakutakſe wõimalus oma riigikorra kuju üle otſustamine."

komitee täiskogu, Kaitseliidu Taagepera üſiſtrühm, Jõgamaaliidu Wiljandi Maakomitee täiskogu, Koeru-Wäinjärwe põllumeeste ſelts, Sauga wallawolikogu ja wallawalitſus, kaitseliidu Narwa malew, Meeksi walla Arawu algkooli õpilaſed, õpetajad ja lastewanemad, Meeri wallawalitſus, Tänmaſilma algkooli lastewanemad, Saaremaa põllumeeste keſkſelts, Mooste wallawalitſus, Wiljandimaa antoliinipidajate ühing, Jõgamaaliidu Peiſeri maakomitee täiskogu, kaitseliidu Lihula kompanii, Tarwastu walla raamatu-aasta aktuſest osawõtjad.

Peaministri aſetäitjat K. Eenpalu terwitawad eraldi weel K. L. Lihula malewk., Lihula kompanii ja Jõgamaaliidu Walga maakomitee täiskogu ja kaitseliidu Narwa malewa.

Hallinga algkool pühitſes 100 aasta juubelit.

Pärnu, 20. jaanuaril. Pühapäewal pühitſeti Hallinga algkooli 100 aasta juubelit, mis puhul koolimajas peeti pidulik aktus. Aktuſest wõttis osa ligi 500 inimeſt. Wainuliku talitſuse pidas pastor Tammaru, awalõne hoolekogu eſimees Juhan Tõniſson, kuna ülewaate kooli tekkimiſest ja ajaloost andis kooli praegune juhataja A. Laur. Aktus lõppes hümniga ja terwitustelegrammide ſaatmiſega riigiwanemale ja kaitſewägede ülemjuhatajale.

Sünnipäewi.

August Kaſekamp, kolonel, ſünd. 21. jaan. 1889 Järwamaal; lõpetas kõrgema sõjakooli; oli sõjakooli ülem, hiljem teeniſtuſes kaitſewägede ſtaabis.

Ernſt Kühnert, arhitekt, ſünd. 21. jaan. 1885. a. Tallinnas; planeerinud aedlinnu ja reſtaureerinud rea ajaloolisi ehitisi.

Jaan Roos, koolitegelane, ſünd. 21. jaan. 1889 Wiljandimaal; koolidirektor Tartus.

Ernſt Saareſte, arſtiteadlane, ſünd. 21. jaan. 1892 Läänemaal; ülikooli õppejõud ja arſt Tartus.

riigi ülemwõüreriks määratud ſirk. Ta pidanud ſaabuma laupäewal, jäi aga tulemata, lubanud ſiis tulla pühapäewa hommikult, ent ei ilmunud. Tabatuiſt ſeletas joukurg ülekuulamiſel: tema maganud kogu aeg püſtijalu ega teadwat midagi teiſte kurjadeſt kawatſuſteſt. Hiljem leiti terwed räästaaluſte täied laskerelwi, pomme ja granaate. See oli ſiis olnud ſee ſalapärane Soome-Eeſti ſilla materjal, mida kullerkullid ja eiderhanid nii hoolega kokku taſſiſid.

Teiſtkord oli eeſti linnuriik nagu ime läbi pääſnud kuriſtiku ſerwalt — werine kodujõja kohutawaſt wallapuhkemiſeſt.

Kui ſirk Soomes oma peitepesas pühapäewa hommikul kuulis, et ta werine wõimuwallutamine taas nurjunud, ſeiſatas hetkeks ta ſiba rinnus ja tõmbus külmaks, pistis ſiis lõhkuma ja läks kuumaks-kuumaks. Teiſed ſees, aga tema ſiin — waba, wangiſtamata! Aga miks, miks? Seepärast, et ta julges jätta täitmata kulli kategoorilije käſu: lennata Eeſtiſſe laupäewa õhtul! Tark on ſee kull ja kawal kui kurat, aga miſ puntub nahapäästmiſſe, ſiis ſiin wähemalt on libalinnu etſimata inſtinkt meiſtriſt üle! Sirk tundis paiſuwat oma rinda, piiritu uhkus pigiſtas wälja ta ſiimaſt alawäärtuſtunde, mis teda alati piinas, kui oli tegemiſt kulliga.

„Hurriit! Auſiit! Brr..." ſiutſus ta, joobnud iſeendaſt. Ta ei jõudnud lõpetada — ta üriſtamine moondus ätki nõelterawaks kiſamiſeks, wärin wapuſtas teda ſabarootſuſt nokani ja ennäe — firgu aſemel iſtus peitepesas tore kull, uhke haakriſt põiti üle rinna.

Soome ſulelandjate awaliku hääle tegijad teatаſid, et ſirk on Soomeſt jäljetult kaduнud. Nad eſiſiid — ta on ſeal: libalind on ſuutnud waid wälimuſt.

Alle Gretto.

Wõimu ainuke algallikas olgu rahwas.

Praegune põhiſeadus wõiks tekitada meelepaha preſidendi ülewõimu tarwitamiſe wastu. — Riigikogu ei kutſuta enam kokku. — Wõimu ei tohi anda uulitſa kätte. — Põhiſeaduſt wõib muuta ainult rahwas iſe.

Riigiwanem K. Pätſi kõne 19. jaanuaril 1936. a.

Pühapäewal, 19. jaanuaril 1936. a. kõneleſid riigiwanem K. Pätš ja kaitſewägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner eelſeiswaſt rahwahääletamiſeſt rahwuskogu kokkukutſumiſeks. Kõned anti raadio kaudu edaſi üle kogu maa. Pühapäewal kell 12 päewal olid kogunenud maaomawalitſuſte juhtiwad tegelaſed, wallawanemad, wallaſekretärid ja maakooliõpetajad oma maakonna linnadeſſe nõupidamiskoosolekuile eelſeiswa rahwahääletamiſe läbiwiimiſe asjas ja jälgiſid riigiwanema ja ülemjuhataja kõnet.

Riigiwanem K. Päts ütles:

Umbes kuu aja pärast ſeiſab meil ees rahwahääletus, mis meie rahwa ja riigi elus ſuure tähtſuſega küſimuſi peab lahendama. Rahwahääletuſe olen ma wälja kutſunud oma otſuſega, et teaba ſaada rahwa käeſt, kas ta leiab praegu tarwiliku olewat wolitada riigiwanemat kokku kutſuma rahwuskogu, et ſee ſiis rahwa eſindajana otſuſtaks meie põhiſeaduſe lõplikult, teeks ſelles tarwilikud parandуſed, ja kui peaks leitama, et on tarwis uut põhiſeaduſt, ſelle wälja töötaks ja ka wastu wõtaks.

Nüüd on mõnelt poolt terkinud küſimus, et kas meil oleks tarwis niiſugуſt rahwahääletuſt ette wõtta; miks ei wõiks meie mitte praeguſt põhiſeaduſt teoſtama hakata, ſee tähendab praegumakswa põhiſeaduſe järgi riigis asju korraldada ja walitſeda. Öeldakſe, et iſegi need, kes wiimaſe rahwahääletuſe eel, kui praegumaksew põhiſeadus wastu wõeti, ſelle poolt kõneleſid, nüüd iſe wälja aſtuwad ſelle põhiſeaduſe wastu. Ma pean tähendama, et

ka mina iſiklikult üleſin wiimaſe rahwahääletuſe eel awalikult, et tuleks hääletada ſelle põhiſeaduſe poolt

ja ſee wastu wõtta. Mina ütleſin ſiis, et parem on pool muna kui tühi koor ſelles mõttes, et meil olid tühjaläimud rahwahääletuſed ſeljataga. Rahwas oli tüdinenud eſimeſeſt põhiſeaduſeſt ja ſellega loodud korraſt meie riigis, rahwas oli kindlasti õelnud, et ſee kord ei wõi enam edaſi kesta. Rahwaſt oli aga üles kihutatud ja ta oli kaks korda läbi kukutanud riigikogu poolt hääletamiſeks ettepandud põhiſeaduſe kawa. Kolmas kawa, mis oli eſitatud ſelle liikumiſe eſindajate poolt, kes ennaſt nimetaſid wabaduſſõjalaſte liikumiſeks, ſee kawa, waatamata ta puudуſtele, oli minu ja paljude teiſte arwates wiimane katſe rahwahääletamiſel parandada meie põhiſeaduſt. Kui ſee kolmas põhiſeaduſe rahwahääletamine ka oleks tühja läinud, ſiis on päris ſelge, et meie kauakaega ei oleks wõinud rahwahääletamiſe teel põhiſeaduſt parandada, waid ſiis oleksid tulnud teiſed põhiſeaduſe parandamiſe wiiſid, mis oleksid wõinud meie riiki rahutuſt ja korralageduſt tuua. Et ſeda ära hoida, tuli ſoowitada, et rahwas hääletaks ſelle kolmanda, praegumakswa, põhiſeaduſe poolt, et meie pääſeſſime ometi kord nii kaua keſtnud riiklikuſt kriiſiſt. Peale ſelle hääletaſid wäga mitmed tol ajal ſelle meeleolu mõjul, et walitſuſsega mitte küllalt rahul ei olnud. Nii läks ſee wiimane rahwahääletus läbi, üle 400.000 kodaniku hääletas poolt, ja meie pääſeſime ajutiſelt põhiſeaduſe kriiſiſt.

Praeguſe põhiſeaduſe puudused.

Nüüd küſitakſe:

kui ſee põhiſeaduſ meil umbes 2 aaſtat maksnud, kas ta tõesti nii halb on, et ta järgi ei saa riiki walitſeda?

Ma tähendaſin, et ſee põhiſeadus, kuigi tal on ſuured ja wäga ſuured puudуſed, on meie riigile ſiiski kaſulik olnud ſelles mõttes, et ta on aidanud kahe aasta jooksul, kui ſiſemine kriis ja rahutud meeleolud tõrgele tõuſid, rahulikult ja ſeaduſlikule alуſele jõudes nii kaugele ſaada, et meie wõime rahulikul teel riigi ja rahwa eſinduſte juurde tagaſi jõuda. See põhiſeadus andis kõigepealt riigis ülewõimu riigiwanemale ja ſee riigiwanema wõim on nii laialdane ja ſuur, et ta ſelle kahe aasta jooksul on wõimaldanud riigiwanemal lahendada küſimuſi, mis täitſa wõimatu oleks olnud, kui meil eſimene põhiſeadus oleks maksnud. Wiimaſel juhul

ei oleks meil wiſt ſiſemiſteſt rahutuſteſt ja kauakeſtwaſt kriiſiſt möödapääſemiſeks muud teed jäänud, kui põhiſeadus tühjaks tunniſtada,

nagu ſee meie naaberriigis ſündinud, ja ſiis blankowolitуſega, ilma põhiſeaduſeta katſuda walitſemiſt nii korraldada, et wõimalik oleks jõuda wälja normaalſe korra juurde.

Selle põhiſeaduſe waſtuwõtmiſel oli oma tähendus, mis ſeiſab ſelles, et meie oleme ilma werewalamiſeta kahe aasta jooksul ſuutnud hoida korda, walitſeda riiki, korraldada majanduſt ja eeltöövd teha ſelleks, et parandada põhiſeaduſt.

Kui puudutame neid puudуſi, mis on praeguſel põhiſeaduſel, ſiis tähendaksin kõige pealt, et ſee põhiſeadus oma proportſionaalſe walimiswiiſiga annaks niiſuguſe riigikogu, mis ſiſult teiſtſugune ei wõiks olla kui ſee oli eſimeſe põhiſeaduſe järgi. Proportſionaalne walimiswiis

lõhuks riigikogu niiſugуſteſſe rühmituſteſſe, millede abil walitſemine ſünnitaks ſuuri raſkuſi.

Teiſeks annab ſee põhiſeadus preſidendi kätte nii ſuure wõimu, et kui ta oma wõimu täies ulatuſes teoſtama hakkaks, wõiks ta ſattuda rahwaeſinduſega sõjajalale, ja ta wõimukoondus on niiwõrd ſuur, et wõimu täiel määral tarwitades ſee wõiks ſünnitada rahwa ſeas meelekibedуſt. Nagu enne oli meelepaha parlamendi waſtu, nii wõiks une põhiſeaduſe järgi tulla kriis ja meelepaha preſidendi ülewõimu tarwitamiſe waſtu.

Wõimu liialdamiſe hädaoht.

On aga tingimata tarwilik, et riigiwanema wõim peab olema teatawates piirides ja taſakaalustatud. Kui ſeda aga mitte ei ole, nagu praegumakswa põhiſeaduſe juures, ſiis ſee ripub inimeſteſt, kes ſeda wõimu tarwitab: on küllalt niiſuguſeid nähtuſi rahwaſte elus ette tuua, kus walitakſe riigieſindajaks inimene, keda arwatakſe olewat hästi taſakaalukas ja hästi kogenud, kes aga

ſuure wõimu juurde pääſedes kaotab pea,

ſeſt wõimul õeldakſe niiſugune omadus olewat, et ta on nagu gaas, mis pudeliſt lahtilaſtult maailma laialt läheb ja ennaſt igale poole laiendab. Wõimul on ſee kalduwus, et ta tahab ennaſt laiendada, tahab ſuuremaks minna ja kõiki teiſi wõime, kes tõrwal on, oma alla wõtta. Seepärast on riigitarkus wälja töötanud igale wõimule ta piirid. Need piirid peab põhiſeadus kindlaſti ette-tõmbama ja neid peab pidama, kui ei taheta, et üks wõim teiſed tõrwale tõrjub, et jõutakſe wälja ühe, piiramata wõimu walitſemiſe juurde.

Meie rahwas, kui ta oma iſeſeiſwa riigi lõi, ei tahtnud mitte niiſuguſt riigikorda, kus üks inimene oleks walitſenud, waid ta lõi oma heaksarwamiſe järele ühe ſajapealiſe riigikogu rahwa eſindajateſt, ja andis neile täielise wolituſe toimetada riigi peremehena, olles arwamiſel, et paremad inimeſed, arwult ſada, rahwaſt wälja walitud, kokku tulles ſaawad ſeda wõimu kõige targemalt kaſutada. Aga meie näeme, et ka

ſajale inimeſele antud wõimukuллuſ wõib raskuſi ſünnitada.

Juſt ſee, et meie eſimeſele parlamendile ei olnud piire tõmmatud, ei olnud teda kellegagi taſakaalu pandud, wiis meid niiſuguſe ſeiſukorra juurde wälja, et rahwas oma ſiſemiſe tunde järele nägi, et nii edaſi minna ei ſaa, ja nõudma hakkas, toodagu teine peremees, toodagu preſident riiki, kes riigi taſakaalus hoiaks.

Eelmiſel rahwahääletuſel tehtud wiga.

Kahjuks et ole aga wiimaſel rahwahääletuſel waſtuwõetud põhiſeadus mitte niiſugune, et need kaks wõimu oleks targalt taſakaalu ſeatud, waid ſiin on jälle ühe wõimu ülekaal ſiſſe ſeatud. Parlamendilt on iſegi ära wõetud õigus, mis rahwaeſinduſe käes tingimata peab olema, kui ta riigis ennaſt maksma ſaab panna, ſee on õigus rahwa käeſt wõetawate maksuде, riigiwaranduſte üle käſutada. Selles ſeiſab kõikides maades rahwaeſinduſte wõimu eſimene allikas. Kui rahwas annab wõimaluſe maksuſid wõtta, kui tema otſuſeſt, tema eſindajate otſuſeſt oleneb, kuidas neid maksuſid, mis rahwa käeſt nõutud, kaſutada, ſiis on loomulik, et kõik teiſed wõimud, kui tahawad rahulikult töötada, rahwa käeſt raha ſaada, peawad parlamendi otſuſeid austama ja püüdma temaga käſikäes käia ning tema tarku nõuandeid tähele panna.

Praegune põhiſeadus lubab ilma parlamendi nõuſolekuta riigieelarwet waſtu wõtta,

tema annab weel teiſigi õigusi riigiwanemale.

Kui ſelleſt räägiti enne wiimaſt rahwahääletuſt, ſiis need, kes ſelle põhiſeaduſe kawa olid wälja töötanud, eitaſid ſeda, kuna waſtaſed ütleſid, et analüſeerides, ſelgitades ſeda põhiſeaduſe kawa peab niiſuguſele otſuſele tulema. Mina, töötades koos walitſuſega kahe aasta jooksul, kahjuks ilma rahwaeſinduſeta, pean ütlema, et ſee põhiſeadus annab niiſuguſe õiguſe riigiwanemale, ja — kas meie teoreetiliſelt riigiõiguſe ſeiſukohalt wälja minnes ſeda heaks liidame wõi mitte, — meie oleme pidanud ſeda tarwitama, et oleks ſaanud riiki rahulikult walitſeda, ſeſt parlamendi kokkukutſumine oli wõimatu.

Öieti ka need iſe, kes wälja töötaſid wiimaſe põhiſeaduſe,

pidid awalikult tunniſtama, et põhiſeadus on puudulik,

kui nad wälja aſtuſid põhiſeaduſe parandamiſe katſega. Nad töid paranduſe ette juſt **ſelles osas, mille puudulikkuſt neile enne rahwahääletuſt ette heideti.** Sellega nad tunniſtaſid, et nad näewad, et nende põhiſeadus on puudulik. Mina ei wõinud ſellele kawatſuſele, parandada põhiſeaduſt, ſellepärast käiku anda, et mitte ſegaduſi ſünnitada, ſeſt nagu pärast 8. detſembri mäſſukatſeſt nägime, ei olnud need kawatſuſed tulnud puhtalt üdameſt ja heast tahtmiſeſt aidata riiki rahuliku korra juurde, waid

oli udu- ja ſuitſukatte tekitamine ſilme ees,

et ſelle tagant ei nähtaks, mis ette walmiſtati, et ſelle tagant ei nähtaks, kuidas wälismaalt ſiſſe weeti ſurmariiſtu ja granaate, et inimeſte werd walades wõimu oma kätte ſaada.

Wõim oleks ſeega olnud koondatud ainult kõikwõimſa juhi kätte põhiſeaduſe alуſel. Nende ſihaks oli, et riiki ei juhiks mitte parlament ja rahwa poolt walitud riigiwanem, waid et ſaada kõikwõimulиſt juhti ſelle põhiſeaduſe teoſtamiſeks, kes

oleks wõimu täſitanud oma äranägemiſe järgi ja mitte nii, kuidas oleks rahwa tahe.

Nende ainuleſeks ſoowiſ oli kõikwõimas juht, ja riigiwanem ning parlament oleksid olnud ainult dekoratſioonis ſel kohal.

Praegune walitſus, kes 2 aasta jooksul on ſuutnud olnud riiki walitſema ſelle põhiſeaduſe järgi, wõib õelda, et ſee põhiſeadus ei ole waſtuwõetaw demokraatliku riigikorra juures. Walitſus on ära näinud, et niiſugune riigikord wõib ſaada hädaohtlikuks riigile ja rahwale.

See kord, kus preſidendi walimine ſünnib üül iga wiie aaſta järele, wõib meid ſiiſti wiia niiſuguſte rahutuſte ette, nagu Lõuna-Ameerika riikides, kus kindlate waheaegade järele tulewad ette rahutuſed, ja

ſee kord oleks ka meil poolrewolutſiooniline kord.

Teie olete kuulnud, kuidas wapſide poolt preſidendi kandidaadi ülesſeadmiſe puhul

Waſtukutus riigi Saaluſe eest.

Kui mina kindral J. Laidoner'iga koos 2 aasta eeſt wõtſin oma peale raſke ülesande hoida meie riiki werewalamiſe ja ſelle eeſt, et meil ei ſaaks aſet leida niiſugune kord, mis meie rahwale waſtuwõtmatu on ja mis kooskõlas ei ole meie rahwa tõeks-pidamiſtega, ſiis wõtſime eneſte peale raſked kohuſtuſed, ſeſt teadſime, et meie ei wõi mingiſuguſeid waſtutulekuid ja kompromiſſe teha, mis jälle tulewikus wõimalikkuſid unte rahutuſte tekkimiſt ja werewalamiſt ning tekitada hädaohte.

Ja ma ütlen, nõnda kaua kui mul jõudu on ja nõnda kaua kui ma ſuudan täita neid kohuſtuſi, mis ſel ajal koos kindral Laidoneriga olen wõtnud oma peale,

ei anna ma mingit nõuſolekut kokku kutſuda riigikogu ſelle praegumakswa põhiſeaduſe järgi,

ſeſt kui ma ſeda lubaksin, teeksin ma niiſuguſe asja, mille eeſt ma waſtutuſt tulewaſte põlwede ees kanda ei wõi. Ma tahaksin hoiatada meie rahwaſt niiſuguſte arwamiſte eeſt, et ſeda peaks tehtama, ſeſt ſelle ſammu lubamine tooks enesega kaaſa hädaohtu.

Seepärast ei ole mingit lootuſt praegu neil, kes ütlewad, et kutſutagu praegumakswa põhiſeaduſe järgi riigikogu kokku, ſeda ſaada.

Kui wõim on meie käes, ma ütlen, ſiis ſeda wõimu, meie riiki hoidwat wõimu, ei tohi meie anda oma käeſt kellegi teiſe kätte, — kõige wähem aga uulitſa kätte — ſeni kui ei ole meil niiſuguſeid aſutuſi ellu kutſutud, mis annawad meie rahwale wõimaluſe rahulikult oma riigis töötada ja areneda kindlate ja taſakaalu ſeatud aſutuſte kaitſel.

Ja ſeda ſiimas pidades, et ſelles asjas meie rahwas oma wõimukülluſes iſe kõige ſuurem otſuſtaja on, olen ma pöördunud rahwa poole ja rahwa käeſt palunud wolituſt, et meil lähemal ajal juba wõiks kokku tulla rahwuskogu, kes juubaks ſelgitada neid puudуſi, mis meie praegumakswal põhiſeaduſel on, koos walitſuſe abiga, koos ajakirjandusega ja meie awaliku arwamiſega, — et ſee rahwuskogu wabalt wõiks töötada kõige rahwa ſilme ees ja awalikult meie põhiſeaduſe parandamiſe tööd teha ja lõpuks ſeda wastu wõtta.

Kuu aja pärast otſustab ſeda meie rahwas rahwahääletuſel.

Nüüd on mõnelt poolt tähendatud, et riigiwanemal ei ole ſeda rahwa poole pöörамiſe õiguſt, põhiſeaduſes pole ette nähtud, et ta wõib rahwa poole niiſuguſe küſimuſega pöörduda. Selle peale tahaksin ma lühidalt waſtata.

Meie rahwa aruſaamiſe järgi — meie põhiſeaduſe järgi

— ei ole meie riigis mitte ühtki teiſt kõrgemat wõimuallikat kui kogu rahwas iſe oma terwes kooſeiſus.

Ja ſeda wõimu awaldab ta oma hääleõiguſlikkude kodanikkude otſuſte läbi.

Põhiſeaduſega rahwas, kui kõige kõrgema wõimu kandja, kitſendab oma wõimu nendes piirides, mida ta tarwilikuks arwab endale. Aga tialgi ei anna niiſuguſes riigis rahwas enda käeſt kõike wõimu ära, ſeſt ſiis ta ei oleks wõimu allikaks, waid ſiis ta oleks kinniſjäänud allikaks, kus ainult muda wõib olla, aga mitte wäärtuſlik, terwiſtandew, ſelge allika weſi. Tema kui allikas peab järjeſt eneſeſt wälja andma õiguſe wett, jookswat terwiſwett — õiguſt. Ja need alad, mis ta eneſe kätte jätnud, need peawad igaweſti keſtma.

Meie rahwas ei ole eneſe käeſt ära annud kõike wõimu. Ta on eneſe käeſt ära annud teatawal wiiſil ſeaduſandliku wõimu, kuid ta on ſelle eneſele jätnud ſeaduſandliku referendumi wõi rahwahääletuſe näol. Ta on eneſe käeſt ära annud walitſemiſe wõimu, ta lubab eneſe nimel kohut mõiſta; aga

ta ei ole ära annud õigуſt, millega ta loob kõrgemat ſeaduſt — põhiſeaduſt.

Põhiſeaduſt loow õigus on kõrgem õigus, mis rahwal on.

Aga meie riigikogu on rahwa õigуſt põhiſeaduſe muutmiſel püüdnud nii takiſtada, et ſee rahwa kõrge ſeiſukohaga mitte küllalt kooſkõlaſtatud ei ole. Kui on õeldud, et rahwas otſuſtab põhiſeaduſe muutmiſe, ſiis ei wõi keegi muu kui rahwas otſuſtada, kuidas ja miſſuguſte abinõudega ta põhiſeaduſt muuta wõib. Kui aga riigikogu eneſe kätte wõtab õiguſe ja wõib ette kirjutada, et rahwas wõib põhiſeaduſt muuta ainult ſiis, kui teataw arw jelleſt oſa wõtab, ſiis wõib riigikogu asja ſeaduſega niikaugele wiia, et rahwas üldſe põhiſeaduſe muutmiſt teoſtada ei ſaa;

Nii wõetakſe peremehelt õigуſed ja peremees jääb õigуſteta.

Kui ma pöördun rahwa poole, et wolituſi ſaada, ſiis ei ole ſee rahwa õiguſte kitſendamine. Ma ei nõua endale mingiſuguſeid õigуſi, waid kui truu rahwateener küſin, kas rahwas tahab wabalt ja rahulikult rahwaeſinduſe kaudu põhiſeaduſt paranda-da. Ma arwan, et rahwas aru ſaab, et ſiin ei ole tegemiſt rahwa õiguſte kitſendusega, waid ſiin pöördutakſe ta poole kui täieõiguſlikku peremehe poole ja rahwas annab ſelleks luba, et walida rahwaeſindus põhiſeaduſe parandamiſeks, et põhiſeadus oleks kooſkõlas ſellega, mis rahwas oma riigi aluſeks pannud, ſee on demokraatliku korraga, kus rahwas iſe ennaſt walitſeb, ja kus mitte mõni juht põrandaaluſte ſepitſuſtega ei ſaaks rahwaſt oma kepi aluſeks teha.

Mõnel pool õeldakſe, et ſee wolitus, mida palun, ſee olewat blanko,

ſee olewat nagu ſea kotis oſtmine.

Ma ütlen, et ſelles wolituſes on otſuſed, mis hädataruwilikud ja mis meie riigi põhimõtetega kooſkõlas on. Peale ſelle, et mina ega wabariigi walitſus ei taha rahwuskogu käſutada. Ta peab wabalt korraldama ja looma. Meie tahame näha riigiwõimu kaitſe all töötawat waba rahwa waba eſindust.

Kui õeldakſe ja kui kardetakſe, et meie rahwas ei oska walida, et rahwal ei ole küllalt ſelgroogu, ja et ta laſeb üſiſtkuid enda kuſil tantſida ja arwatakſe, et rahwas ei hääleta rahwuskogu poolt, ſiis annname ſeega rahwale waeſuſetunnuſtuſe. Aga meie, kui tahame demokraatliku korra juurde jääda, ſiis peame tunniſtama, et meie rahwas on küllalt ſelleks arenenud ja ſelleſt küllalt aru ſaab, miſſuguſed on ta õiguſed, ja oskab wälja ſaata eſindajad, kes iſeſeiswalt töötawad ja kes teatud poſitſioone kaitſta oskawad. Nii ei ole ſiin mingiſuguſe blanko-wolituſe andmiſeſt juttu, waid meil on tegemiſt ſellega, et tahame ſaada iſeſeiswalt tegutſewat rahwaeſindуſt.

Rahwuskogu walimiſed.

Weel tähendaksin ſelle peale, et küſitakſe, kuidas ſeatakſe kandidaadid üles, kui rahwas wolituſe annab rahwuskogu kokkukutſumiſeks. Mina wõin ſiin kindlalt tõendada, et ei wabariigi walitſus, ei mina iſiklikult ei ole ſelle peale mõelnud, et meie tahame mingiſuguſeid kunſtlikult korraldatud walimiſi teha.

Rahwa eneſe kätte jääb kandidaatide üleſſeadmiſe waba algatus;

ſeadus, mis ſelleks antakſe, ainult märgib ära, kuidas wõib regiſtreerida kandidaate, nii nagu ſee oli meil ka riigikogu walimiſte juures. Ja mina wõin kindlaſti tõendada, et ſiin ei anta ühelegi organiſatſioonile, ühelegi inimeſte rühmituſele, ühelegi erakonnale eeſõigуſi, waid kõigile kodanikkudele jääb täielik wabadus oma kandidaate üles ſeada ja nende eeſt wälja astuda ja neid kaitſta. Ja ma uſun, et ſelleſt peaks küllalt olema, et lõpeſkid juttud, nagu tahetaks ſiin kunſtlikult mingiſuguſeid wabariigi walitſuſe poolt käſutatawaid nukkuſid kokku ajada.

Kas on karta muudalust wõimu juures?

Lõpuks pean ma weel tähendama, on arwamine, et kui rahwahääletuſega wõetakſe waſtu wolitus riigiwanemale, et ſiis ſelle tagajärjel meil nagu mingiſugune muudatus wõimu juures tuleks, nagu tahaſſid need, kes praegu raſkel ajal wõimu käſutanud on, tema juurest taganeda, ja

nagu oleks ſiis karta mingiſuguſt wõimu libiſemiſt wõi rahutuſi wõi mittekorraliku riigiaſjade ajamiſt.

Öeldakſe, et praegune kord on hea, jäägu ſelle juurde.

Ma tähendaksin, mina ei ole iſiklikult ilalgi mingiſuguſe hädaohu päraſt midagi tegemata jätnud, mis minu kohus on olnud. Mina olen oma elu ajal mitu korda wangis olnud ja olen ſurma mõiſtetud olnud ja ma ei ole oma wanaſ eas mitte läinud kartlikumaks ega pehmemaks kui olin noores eas, kui elu ſeiſis weel ees. Wanal inimeſel ei ole aga nii palju kaotada kui noorel. Wõin õelda, kui olen eneſe kätte wõtnud walitſemiſje wõimu ühes kaitſewägede ülemjuhataja ja wabariigi walitſuſega, ſiis ei mõtle ma mitte taganeda ei nõrkuſe, ei kartuſe ega mingi muu päraſt ja wõimu käeſt ära anda enne, kui rahulikult wõin õelda — nüüd on rahwas oma põhiſeaduſe kohta oma tahtmiſje awaldanud, on ajutuſed loonud, wõib rahulikult nendega kaaſa töötada. Kui rahwas ei taha koos meiega edaſi töötada wõi meie iſe näeme, et aeg on küps ſelleks, et wõime rahulikult lahkuda, ſiis on ka mul waba tee minna wõi jääda, aga

poolele teele ſeiſmajäämiſt ei ole.

Seda wõitluſelippu, mille oleme üles tõſtnud, et riiki hädaohu eeſt kaitſta, ſeda lippu ei laſe me enne langeda, kuni oleme jõudnud ſinna, kuhu olemе tee lõppſihi ſeadnud — meie riikliku, demokraatliku korra uuestielustamiſe uuele aluſele ſeatud

Igal laupäeval lugege
Vaba Maa's
kultuurkroonikat

Alati walmis enesekaitseks.

Meie wäline ja sisemine julgeolek ning kaitsewägi ja kaitseliit. — Meie riigis walitsegu kindel rahwawalitsuslik kord, olgu tugew ja suurewõimuline riigipea.

Wägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri kõne.

Riigiwanem K. Pätsi kõnele järgnes kaitsewägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri kõne.

Kaitsewägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner ütles:

Praegune maailmakord, rahwuswaheline seisukord ja riikide sisemine olukord nõuab, et riigikaitse, riigi julgeolek oleksid kindlustatud. Ainult need rahwad ja ainult need riigid wõiwad waadata rahulikult tulewikku, kes oma riikides mõistnud ja jõudnud luua kindla sisemise korra ja kindla riigikaitse korralduse, et walmis olla ennast kaitsma tarwilikul juhul.

Meie riigikaitse korraldus seisab koos kaitsewäest ja kaitseliidust. Meie kaitsewäel ja kaitseliidul on kaks määratusuurt ülesannet. Esiteks olla walmis riigi julgeolu kaitseks, kui meie riigi julgeolu keegi peaks ähwardama wõi katsuma ähwardada wäljaspoolt. Teine suur ülesanne on: seista walwel ka riigi sisemise julgeoleku eest ja olla walmis seda igal juhul kaitsma.

Meie praegune riigikaitse korraldus on tugew organisatsioon.

Kaitsewäe ja kaitseliidu tugewamaks küljeks on kõigepealt juhtkond. Meie riigikaitse korralduse juhid, suuremalt osalt wanemad juhid, on kõik läbi teinud suure maailmasõja ja pea kõik on nad läbi teinud wabadussõja. Neil on suured kogemused, kindlad traditsioonid ja nad töötawad täie innuga oma ülesande kallal.

Meie kaitsewägi, nagu teie teate, ei ole suur, aga see ei tähenda sugugi, et tema ei suureneks tarwiduse korral. Meie korraldus wõimaldab, et meie kaitsewägi sõja korral paisub mitme- ja mitmekordseks, ja meie ei lähe waenlasele wastu mitte paljaskäsi, waid meil on tarwilikud relwad ja tarwilikud tagawarad, tarwilik tehniline warustus. Meie paneme wälja mitte ainult teatawad jalgwäeosad, waid paneme wälja wastawad suurtükiwäeüksused, tehnilised wäeosad. Meil on ehitamisel praegu kaks täiesti moodsat sõjalaewa ja oma warustust ja relwastust täiendame praegu ja tulewikus järk-järgult. Meie teame aga ühtlasi, et meie kaitsewägi ei ole weel igakülgselt täielikult warustatud. Meie kaitsewäe warustus ei ole praegu weel see, mida tahaksime näha, kuid ta areneb ühtelugu, meie täiendame seda järk-järgult. Kuid ühtlasi aga teame, et meie riigi majanduslik kandejõud ei ole wäga suur, aga siiski ta wõimaldab meile

meie kaitsejõude järk-järgult täiendada relwadega ja warustada wastawate tehniliste abinõudega.

Meie riigil on palju teisi tarwitusi, wäljaminekuid ja kulusid, ja seepärast meie kaitsewägi ei ole kunagi nõudnud, et temale peaks riigi eelarwest antama lõwiosa. Meie oleme rahul sellega, mida wõimaldab meile meie riigi- ja rahwamajandus ja peame tunnistama, et praegusel ajal meie lugupeetud riigiwanem on selles mõttes alati kaitsewäele wastu tulnud ja meie oleme seda wastutulekut leidnud ka wabariigi walitsuselt, eriti majandusministrilt.

Kaitsewäe tugewad traditsioonid.

Nüüd ma tähendaksin weel meie kaitsejõudude ühele iseäraldusele ja see on meie kaitsewäe tugewad traditsioonid. Meie oleme wõidukalt läbi wiinud wabadussõja ja meie oleme päris kindlad, et ka tulewikus niisugusel otsustawal silmapilgul, nagu seda oli wabadussõda, wõime wälja astuda wälise waenlase wastu, nii nagu see sündis wabadussõja päewil. Meie seisukoht peab olema niisugune, et meie wälise hädaohu puhul ei loodaks ainult wälise abi peale, waid meie tahame ise walmis olla ja iseennast kaitsta. Ja meie teame, kui üks riik ise ennast julgeb, jõuab ja tahab kaitsta, siis on tal alati wõimalus saada ühel wõi teisel wiisil abi oma sõpradelt, oma pooldajatelt ja teistelt wälistelt jõududelt.

Nüüd ma tahaksin aga puudutada riigi sisemise julgeoleku küsimust. Riigi sisemine julgeolu ja selle kindlus ei ole mitte wähema tähtsusega kui wäline julgeolu. Kui üks riik on sisemiselt korralageduses, kui ta ei jõua korda pidada, korda kaitsta, siis on selge, et niisugune riik kaua elada ei wõi, siis leidub keegi teine, kes tuleb ja seal korra maksma paneb, ja

siis ei ole enam see riik ise peremees, waid peremeheks tuleb keegi teine.

Sisemise julgeoleku kaitseks on riigi kaitsejõududel, kaitsewäel ja kaitseliidul, määratusuur ülesanne. Meie kaitsejõududel on ka siin oma teataw traditsioon. Meie kaitsewägi ja meie kaitseliit ei ole kunagi olnud ühe teatawa partei wõi teatawa woolu wõi teatawa liikumise käsutuses, ta on alati seisnud riigi sisemise julgeoleku mõttes täielikult keskwõimu, riigiwanema käsutuses.

Kui meie waatame tagasi — juba Asutawa Kogu päewil, wanem põlw, wanem generatsioon mäletab seda wäga hästi, et meie kaitsewägi tol ajal wõitles rindel tugewa waenlase wastu, aga samal ajal sisemiselt ta oli iga silmapilk walmis kaitsma meie seadusandlikku tööd, ja meie Asutaw Kogu töötas just meie kaitsejõudude kaitse all.

Tulid kurwad 1. detsembri 1924. a. sündmused. Meie nägime, et jällegi meie kaitsejõud, meie kaitsewägi ja ka meie politsei olid oma ülesande kõrgusel ja löök, mis tuli meile wõrdlemisi ootamata, sai kindlalt tagasi löödud niiwõrd julgelt, niiwõrd sihikindlalt, et meil pärast seda sealt poolt enam kordamist ei olnud.

Läheb edasi mõni aasta,

tekib wabadussõjalaste liikumine, alguses ideeline, patriootiline ja süütu.

Pärast aga muutub see täielikult parteiliikumiseks. See liikumine tahtis haarata ja rünnata wäga jultunult meie kaitsewäge ja kaitsejõude. Ka enne seda poliitilised parteid olid huwitatud kaitsewäest. Walimise aegadel olid nad huwitatud häälte arwust, neid ei huwitanud aga, kas üks wõi teine kaitsewäeosa neile hääled annab, selle küsimuse jätsid nad kõrwale ja see oli nende poliitiline tarkus. Wabadussõjalaste liikumine katsus õõnestada kaitsewäe üksusi ja eraldi mõjutada juhtkonda. 1933. a. lõpul ja 1934. a. algul käisid jutud ringi, et teatud kaitsewäeüksused ei ole kindlad, on wapside pooldajad ja on walmis isegi osa wõtma teatawas mõttes riigipöördest. See oli hädaohtlikem aeg meie kaitsewäe elus.

Oleme uhked oma kaitsewäele.

Peale 12. märtsi, kus härra riigiwanemaga koos otsustasime sellele hädaohtlikule seisukorrale lõpu teha, sündmused näitasid, et

meie kaitsejõud olid omas suuremas osas siiski kindlad, riigitruud,

ja täitsid täpselt kõiki käske, mis anti riigiwõimu poolt. Kahe aasta jooksul on tehtud palju tööd ja mina kui kaitsewägede ülemjuhataja waatan teatawa uhkusega kaitsewäe peale ja wõin kinnitada, et sama uhkusega wõib kaitsewäe peale waadata ka härra riigiwanem ja kogu rahwas. 8. detsember näitas, et meie kaitsejõud omas kogu koosseisus olid täitsa kindlad, mida näitas ka see, et wapsid oma mässukawas ei lootnud enam mingisuguse kaitsewäe üksuse peale, waid kawatsesid kaitsewäe üksusi rünnates kõrwaldada juhid, pidid neid tapma, maha laskma, et ehk siis oleks lootus kätte saada mõnda kaitsewäeosa.

Aga mina isiklikult arwan, et see küll korda ei oleks läinud, neid oleks werise peaga tagasi löödud. Igatahes werewalamine oleks tulnud, aga wõim uulitsale ei oleks läinud, nagu seda lootsid wapsid.

Kokkuwõttes wõin kinnitada, et meie kaitsewägi on kindel ja tugew organisatsioon wälise waenlase wastu, aga on samuti kindel ja tugew organisatsioon meie sisemise julgeoleku kaitseks ja walweks. Kaitsewägi on luu meie rahwa luust, ja liha meie rahwa lihast. Arusaadaw, et kaitsewägi, kui tugew ja korraldatud organisatsioon, poliitilises elus millalgi, nagu kogu rahwa enamus,

ei saa pooldada mingisugust üksikut woolu, ei saa kalduda ei pahemale ega ka äärmisele paremale poole, ta saab sammuma alati kindlat keskteed; ja seejuures nii nagu kogu meie rahwa enamus on demokraatlik, niisama demokraatlik on ka meie kaitsewägi.

Ma tuletaks weel meelde üht asja, — see on kaitsewäe rahwustunne. Kaitsewäes on koondatud meie rahwa paremad pojad ja arusaadaw, et rahwustunne on kaitsewäes sama tugew, kui kogu meie rahwas. Selle kõrwal on meie kaitsewäes täieõiguslikud ka kõik wähemusrahwuste esindajad, aga tingimusega, et nad ei oleks ainult lojaalsed meie riigile, waid oleksid ka truud ja kindlad meie riigi kodanikud.

Nüüd ma tahaksin puudutada weel ka eelseiswat rahwahääletust.

Kaitsewägi ja rahwahääletus.

Härra riigiwanem oma otsuses, milles nähakse ette rahwahääletus põhiseaduse parandamiseks wõi uue põhiseaduse wäljatöötamiseks kokku kutsuda rahwuskogu, ütleb, et Eesti riik peab jääma rahwawalitsuslikul alusel walitsetawaks wabariigiks, kus kõrgeim wõim on rahwa käes, ja et Eesti riiki juhib walitaw riigipea tema poolt ametisse kutsutawa walitsuse ja kahekojalise rahwaesinduse tasakaalustatud koostööl. See on ka meie kaitsewäe ideaal. Ma wõin seda päris kindlasti rõhutada, et kaitsewägi on seda alati pooldanud, ta soowib seda näha ka tulewikus. Arusaadaw, et kogu kaitsewägi — ja ma usun kindlasti ka rõhuw enamus kaitseliidust — seda pooldab, ja

need mõlemad organisatsioonid saawad käsikäes töötama täie jõuga ja südamest selleks, et see otsus, mis rahwahääletamisele tuleb, läheks läbi.

Meil on praegu makseẃ kord, kus kaitsewäelased kui niisugused ei tohi wõtta osa mingisugusest poliitiliste woolude, parteide ja liikumiste tegewusest, ei wõi olla nende organisatsioonide liikmeiks. Sellekohane seadus on wastu wõetud juba riigikogu ajal ja pean tunnistama, et see iseenesest on wäga hea seadus. Kaitsewägi ei tohi aktiiwselt olla poliitilises wõitluses ühe wõi teise partei, woolu wõi liikumise poolt, waid peab olema kõrgema riigiwõimu käsutada riigiwanema isikus. Arusaadawalt sellepärast, ka rahwahääletuse korral meie wabariigi aastapäewal, ja selle eeltöödel, kaitsewägi ei saa korraldada mingisuguseid, ja ei tohigi seda teha, propagandakoosolekuid, miitinguid jne., aga see ei tähenda sugugi, et kaitsewägi rahwahääletust ei poolda, ümberpöördult — see on tema ideaal, tema püüab just selle poole, et

meie riigis walitseks kindel rahwawalitsuslik kord, oleks tugew ja suurewõimuline riigipea. Aga ühtlasi ka, et selle riigipea kõrwal töötaksid ka täiesti tasakaalustatud walitsus ja rahwaesindus.

Seepärast ka meie kaitsewäelased teewad kõik selleks, et rahwahääletus saaks jaatawa otsuse. See oleks suur samm meie riigikorra teostamiseks ja riigielu korraldamiseks paremuse poole tulewikus.

Weidi teises seisukorras on kaitseliit. Kaitseliit koosneb wabatahtlikkudest kodanikkudest, kes wabatahtlikult annawad oma tööjõudu riigikaitse korraldamiseks. Selles osas, kus kaitseliit on otsestes relwade teenistuses, on ta kohta ka makswad kõik seadused ja ettekirjutused, mis maksawad kaitsewäe kohta. Aga kui wabad kodanikud saawad kaitseliitlased täie jõu ja aktiiwsusega kaasa aitama, et läbi wiia eelseisew rahwahääletus, et otsus oleks jaataw ja läbi wiidud suure ja kindla enamusega.

Ma tahaksin puudutada ka weel meie tulewiku julgeoleku-küsimust. Kaitsewägi ja kaitseliit on praegu ja saawad ka tulewikus olema walwel selleks, — ma ütlen, **saawad kindlasti walwel olema selleks, et wõim** meie riigis ei läheks juhuslikkude wõimuhaarajate kätte, et wõim ei **läheks uulitsale. Seda olla ei tohi ja seda ei saa olema!**

Meie kaitsewägi, meie kaitseliit, meie politsei on küllalt tugew, et igal juhul wastu astuda, kui keegi peaks tulema, olgu see paremalt poolt, olgu see pahemalt poolt wõi mujalt, kes tahaks wõimu wägiwaldselt haarata, siis ta saab kindla wastulöögi.

Meie ei taha werewalamist, sellest oleme meie ka alati hoidunud warem. Aga kui keegi werewalamist algataks, siis ärgu ta pangu pahaks, kui temaga ja tema pooldajatega saab ümber käidud wäga kindlalt ja karmilt.

Kaitsewägi suures enamuses ja, ma arwan, kogu meie rahwas pooldab, et meie riik areneks rahulikult, ewolutsiooni teel. Meie ei taha lubada oma riigikorra arenemises mingisuguseid rewolutsioonilisi hüppeid. Need wõiwad saada meile hädaohtlikuks nii sisemiselt kui wäliselt.

Eelolew rahwahääletus on üks suur etapp, on suur samm selleks, et korraldada meie riigi elu ja juhtida seda kindlatele rööbastele rahulikul teel, ewolutsiooni teel. Ja selle ideaali juure peame jääma ka tulewikus.

Ma tahaksin alla kriipsutada weel üht, et **meie kaitsejõud — meie kaitsewägi, meie kaitseliit ja ka meie politsei on kindlasti walwel ka selle eest, et meie rahwahääletus läheb läbi rahulikult ja et tulewikus, kui kokku tuleb rahwuskogu, et tema saaks töötada rahulikult ja oleks teadmises, et tema selja taga on kindel kaitsekorraldus,**

kes walwab selle järele, et hädaoht kuskilt tulla ei tohiks ja tulla ei wõiks. Ma loodan, et rahwuskogu wõib töötada rahulikult, teades, et meie riigi julgeoleku korraldus — riigikaitse korraldus, on kindel ja on alati walwel selleks, et meid ei saa ja et meid ei tohi puudutada keegi wäljast ega samuti ka seespoolt.

Ma lõpetan oma lühikesed mõtteawaldused sellega, et weel kord kinnitan — kogu meie kaitsejõud on organiseeritud ja korraldatud kindlalt. Meie kaitseorganisatsioonil on teatud kontinuiteet: kui lähewad eest wanemad juhid, tulewad otsekohe asemele nooremad, kes on samutigi hästi ette walmistatud, kes saawad edasi kandma samu traditsioone ja samu põhimõtteid, sama julgust ja kindlust walmisolekuks riigi ja rahwa kaitseks, mida näitas meie sõjawägi meie wabadussõja päewil. Ja ma olen kindel, et meie riik ja rahwas wõiwad meie kaitsejõudude walwel ja kaitse all areneda rahulikult ja wastu minna ikka paremale ja paremale tulewikule.

„Postimees" saneerimisel

Aktsionärid põhimõtteliselt saneerimiskawaga päri.

Pühapäewa õhtuks oli Tartu kokku kutsutud t.-ü. „Postimehe" aktsionäride peakoosolek, millest wõtsid osa ka majandusministeeriumi esindajad ministri abi Neller ja ministeerium laenude büroo juhataja Muremaa ning Pikalaenu panga inspektor Olbrei. Koosolijad põhimõtteliselt pooldasid saneerimiskawa, mille järele osa wanadest aktsiatest kustutatakse ja osa wõlgu maksawad girandid. Esitatud saneerimiskawa tingimuste kohta aga arwati, et nende üle tuleks weel wahetada mõtteid walitsuse esindajaiga. Leiti muuseas, et girantidele langew summa, 60.000 kr., on liiaks suur. Täiendawate läbirääkimiste pidamiseks waliti komisjon koosseisus: prof. J. Mägi, akad. kooperatiiwi direktor E. Kull, saunaomanik J. Maasik, dr. Bernakoff ja w. adw. H. Sumberg. Otsustati uus aktsionäride peakoosolek kutsuda kokku 9. weebruariks, kus saneerimisküsimus tahetakse lõplikult otsustada.

Pärnu maantee trammi õhuliin walmib.

Läinud nädalal lõpetati Pärnu maantee trammi õhuliini postide ülespanemine. Õhuliinile on ka juba peaaegu kogu pikkuses juhtmed pandud üles, wälja arwatud Lutheri wabrikute ja raudtee waheline teeosa, kus see sünnib sel nädalal.

Uue trammiliini elektriwagunid Sadamatehastes on praegu wärwimisel ja saawad walmis 10. weebruari paiku. Pildil: Õhuliini postid ootawad tegewusseasumist.

Auto 50-aastane.

Moodsa liiklemiswahendi juubeli ootel.

Hiljuti olnud filmijuubeli järele walmistub maailm teise suure tehnilise leiutise juubeli wastu: 29. jaanuaril saab täis 50 aastat sellest, kui wõeti patent esimese auto peale. Kuigi juba warem oli tehtud katseid konstruida jõuwankreid, kuulub auto leiutaja au siiski sakslasele Gottlieb Daimlerile, sest tema konstruitud sõiduk pani aluse praegusele autoasjandusele.

Aurwanker auto eelkäijaks.

18. sajandi teisel poolel mitme riigi leidurid püüdsid ehitada iseliikuwaid sõidukeid. Nendest edukam oli prantslane Cugnot, kes 1770. aastal esines awalikkuse ees oma jõuwankriga, mida pani liikuma sõiduki pärases ehitatud aurumasin. See liiklemisabinõu oma raskepärasusega aga ei leidnud pooldajaid ja leiutis jäi praktiliselt kasutamata.

Wiis aastat hiljem, 1775. a. Austria mehaanik Marcus konstruis esimese põlemismootoriga sõiduki. See oli lihtis puust wanker, mille pani liikuma wäike bensiinimootor. Kuid ka Marcuse leiutisel ei olnud tulewikku ja praegu see sõiduk asub Wiini tehnikalises muuseumis.

Insener G. Daimleri auto.

Saksamaal, Württembergis sündinud Gottlieb Daimler tundis juba warakult huwi tehniliste leiutiste wastu. Ta õppis inseneriks ja hakkas töötama mootorite kallal. Pärast seda, kui ta oli olnud kaks aastat Inglismaal praktikal, konstruis ta mootori, millele wõttis 1883. a. Saksa riigipatendi.

1885. aastal Daimler esines awalikkuse ees oma autoga, mis tekitas tehnika-maailmas wastaseid, kuid leidis ka waimustatud pooldajaid. Daimleri autol oli jõuandjaks 3 hobuse jõuline petrooleumimootor, mis oli ehitatud sõiduki keskele, kahe istme wahele. Primitiiwse jõuwankri juhtimine toimus esimest telge ühes ratastega keerates.

Aasta hiljem teine saksa leiutaja, Carl Friedrich Benz, ehitas kolmerattaga sõiduki, mida pani liikuma ¾ hobusejõuline bensiinimootor. Mõlemad sõidukid asuwad praegu Müncheni muuseumis.

Puuwankrist kuni lennukini.

Kuna autoehituse arendamist takistasid ebatäiuslikud mootorid, asutas Daimler koos Maybachiga katsetöökoja mootoriehituse uurimiseks.

Kümnekonna aasta möödumisel, nimelt 1895. aastal, oli Daimler jõudnud nii kaugele, et wõis autoehitust seada tööstuslikule alusele. Ta organiseeris aktsiaühingu ja hakkas walmistama „Mercedes"-autosid. Umbes samal ajal ühines ta Mannheimi firma Benziga, kes samuti tahtis ehitada autosid.

Daimleri poolt asutatud ettewõte on aja jooksul peale autode asunud walmistama ka lennukeid. Ka Eestis tuntud „Klemm-Daimler" wäikelennukid on walmistatud selle firma poolt.

Autoehituse esimestest pioneeridest peab mainima weel Maybachi, kes täiendas autot paljude wäikeste, kuid wajaliste uuendustega, ja Dunlopi, kes 1890. aastal leiutas õhukummid ja seega andis suure tõuke autoasjanduse arenemisele. Õhukummide tarwituselewõtt wõimaldas kiirema ja mugawama sõidu autoga.

Rootslase d — esimesed autosportlased.

Autoomanikkude koondumine oma organisatsiooni ja autosport sai esimese algatuse Prantsusmaal. Prantsusmaal 1895. a. asutatud „Automobile Club de France", Prantsusmaa autoklubi, on esimene ja seega ka wanim autoklubi maailmas.

Kaks aastat hiljem, 1897. a. asutati Saksamaal esimene autoomanike organisatsioon „Kesk-Euroopa mootorwankrite ühing". Järgmisel aastal asutati autoklubid Austrias ja Schweitsis.

Nüüd järgnes autoklubide asutamine ka teistes riikides, sest kõigist pessimistide eitawatest hinnangutest hoolimata auto hakkas lewima.

Autoklubide rahwuswaheliseks peaorganisatsiooniks loodi „Association Internationale des Automobile Clubs Reconnus", kus praegu on liigeteks peaaegu maailma kõigi riikide autoomanikkude organisatsioonid, ka Eesti autoklubi.

Maailmasõjas awaldus auto tähtsus.

Ametlikku tunnustust autole ei tahetud anda siiski weel hulgal ajal, autot peeti rikaste inimeste narruseks. Auto sünnimaalgi, Saksamaal, loodi sõjawäes esimene autoüksus alles 1907. aastal. Maailmasõja alguseks, 1914. aastaks, see üksus suurendati ühe autopataljonini, mille koosseisu kuulus neli autokompaniid.

Eestisse auto jõudis enne maailmasõda. Neid sõidukeid oli Tallinnas ainult üksikutel isikutel. Sisemaal inimesed nägid autosid esmakordselt alles 1914. a. kewadepoolel, kui ühe suurema autowõidusõidu marsruut läks ka läbi Eesti. Sellest wõidusõidust wõtsid osa ka kohalikud mõisnikud ja palju Saksa ohwitsere, milletõttu hiljem kõneldi, et see oli Saksa ohwitseride maakuulamissõit Wenemaa piirimaades.

Maailmasõja jooksul selgus auto suur sõjaline tähtsus sõjawarustuse weol ja wäeosade kiirel ümberpaigutamisel ühest kohast teise. Nii päästis Prantsuse wäejuhatus seisukorra rindel seega, et mobiliseeris kõik Pariisi taksoautod ja nende abil toimetas abiwäed rindele, kus sakslased olid läbi murdmas.

Autotööstuse keskkohad.

Kuigi ameeriklased hiljem hakkasid autosid ehitama, jõudsid nad kiire tempoga Euroopa maadele järele ja läksid ettegi. Detroitis tekkisid suured autowabrikud: sealt tulewad praegu „Ford", „Hupp Motor", „Graham Paige" ja „Packard".

Saksa autowabrikutest asuwad: „Hanomag" Hannoveris-Lindenis, „Opel" Rüsselheimis, „BMW" (Baieri mootoritehas) Münchenis, „Brennabor" Brandenburgis, „Wanderer" Chemnitz-Schönaus, „Maybach" Friedrichshafenis, „Stoewer" Stettiinis, „Hansa-Lloyd" Bremenis ja „Adler" Frankfurdis Maini ääres.

Prantsuse suurematest autowabrikutest „Citroen" asub Pariisis, „Renault" Billancourtis ja „Bugatti" Molsheimis, Elsassis.

Itaalia autotööstus on koondunud peamiselt kahte linna: „Fiat"-autosid walmistatakse Torinos ja „Alfa-Romeo" ning „Isotta-Fraschini" autosid Milanos.

Austria autodest „Austro-Daimler" ja „Steyr" walmistatakse Wiinis, Inglise maailmakuulsaid „Rolls-Royce" luksusautosid aga Londonis.

100 AASTAT „REVIDENTI".

Leningradi endise „Aleksandri teatri" juht Sushkevits alustas tööd Gogoli „Revidendi" uue lavastuse kallal. Teater tahab uue lavastusega pühitseda „Revidendi" esimese lavastuse 100. a. juubelit „Revident" lavastati esmakordselt teatavasti 1836. aastal. Juubelilavastusel esineb Hlestakovi osas näitleja Babotshkin.

Ka meil lavastatakse „Estonia" teatri poolt tänavu „Revident" uuesti. Lavastab Fr. Põldroos, kes oma hiljutisel õppereisil Venesse tutvus põhjalikult tõlgitsusviisiga, mis Venes praegu tarvitatakse „Revidendi" mängimisel.

Itaalia rü…

Abessiinlased ei…

Neegus…

Addis Abeba, 19. jaanu… (ETA). (DNB). Siinse huwi… seisawad wõitlused lõunafrondil Dol… konnas. Itaallased olewat eile katke… oma wasturünnaku ja sooritawat … ümberpaigutusi. Nagu teatatakse, … Mogadishosse saabunud kaks uut di… mis rakendatawat tegewusse järgmis… naku puhul Dolo piirkonnas. Praegu … tatakse ras Desta wägedes ümberpai… Ganale Doria ja Uebbi jõgede mõ… kaldale on asetatud Abessiinia wäe… kes peawad itaallasi ka edaspidi tül… Itaallased omalt poolt sooritawad tan… ja soomusautodega luureretki põhjapo… teostawad intensiiwset luuretegewust … kitega.

Itaalia teated itaallaste suurest w… Dolo piirkonnas ei leia kinnitust Addis… bas. Abessiinia walitsuse teadaandes … takse kategooriliselt teadet, mille järgi … lased olewat 13. jaanuaril lõunas… wõitnud suures lahingus abessiinlasi. … daandes seletatakse, et Itaalia lenn… gaasirünnakute wältimiseks Abessiinia … lahkusid oma positsioonidelt warjulise… kohtadele. Neis tingimusis, seletatakse, … nud itaalastel wõimalik tekitada Abes… wägedele nii suuri kaotusi, nagu na… tawad.

Waatamata neile wastolulistele tea… olewat usutaw, et pärast itaallaste pikk… walmistusi nende wäed on saawutanu… tawat edu oma sihis, laiali lüüa ras … wägesid, kes ähwardawad itaallaste w… tiiba ja takistawad nende edasitungi … rarile.

Põhjafrondil itaallased kaewawad … siiwselt kaewikuid, püüdes enne wih… saabumist muuta wõitmatuiks oma pos… ne, eriti Aksumi ees.

Teadete järgi põhjafrondilt tegewat … siinlased Aksumi piirkonnas ja Gheralta … wintsis uusi edusamme. Usaldatawate t… järgi on Co ja Sulo jõgede orgudes … ägedad wõitlused. Lõunafrondil jatkub … sõjategewus. Taktilistel põhjustel ja … laste moodsate relwade surwel olewat … siinlased tõmmanud oma wäed weidi …

Rahwusp…

Waimustat…

Narwa rahwuspäewa ja linna ena… alt wabastamise 17. aastapäewa püh… eile suure pidulikkusega. Hommikul k… algasid pidulikud jumalateenistused kõ… kirikutes, mis ei tahtnud kõike rahwast … aegu mahutada. Linn oli lipuehtes. … pool 6 õhtul saabus rongiga Jõhwist p… nistri asetäitja K. Eenpalu, kellel olid … mas wastas linnaomawalitsuse esin… eesotsas linnapea J. Lutsuga, Narwa k… ringkonna ülem kol. P. Triik j. t.

Jaamast sõideti Eesti seltsi „Ilma… se", kus peeti suur rahwuslik aktus. … maja oli ehitud lilledega, loorberipu… ja lippudega. Kuna kaugeltki suurem … rahwast ei pääsenud ruumipuudusel … kuulati kõnesid suajees waljuhääldajate … du. Kogu aktuse kestes ootas suur ra… hulk tänawal, kuhu oli paigutatud … waljuhääldaja. Umbes 5000 inimest j… sees ja wäljas aktuse käiku.

Rahwuspäewa toimkonna nimel awa… tuse abilinnapea J. Lust, mille järele … tis sõna peaministri asetäitja K. Eenpa…

Peaministri asetäitja oma waimusta… kõnes

Peam…

Peaministri asetäitja K. Eenpalu … hendas Jõhwis peetud kõnes:

Meist on käinud üle palju tuuli ja … edaspidigi weel. Laiadele massidele … alles aegapidi selgeks, missugused jõud… sid 8. detsembri kawatsuste taga. 192… 1. detsembri mässukatses paljastusid s… need wõõrad wallutamistungid, millele … kindlalt suutsime astuda wastu.

Me likwideerime kindlasti ka 8. d… sembri sündmustes ilmnenud wõõra… wõimude keerutuse

meie kodumaa ümber, et kindlasti ja … likult edasi minna oma rahwuslikku ja … looliku rada. Käesolew moment … meid oma riiklikku ehitust katuse alla … ma, et meie sisemises korras ei tekiks … kallakuid äärmustesse. Nüüd on ra… paras silmapilk kaasa tulla selles e… töös. Siin ei ole enam tegewuses ük… parteisid, poolte wõitlust ega kihi hu… See puudutab kogu rahwast kui ter… puudutab kõikide elu ja huwisid. … hüüdsõna olgu 23., 24. ja 25. weeb… päewadeks — wõõrad käed ja mõjud … riikliku korra ehitamistööst kõrwale, … was oma esindajate kaudu wiib ise … töö oma laadi ja omapära kohaselt k… Rajame oma riigile kindla aluspõhja, … lel pikemat aega wõiks areneda meie … Peaministri asetäitja kõnet katkestasid … **aeg kiiduawaldused. Jõhwi rahwas …**

…mi õhuliin walmib.

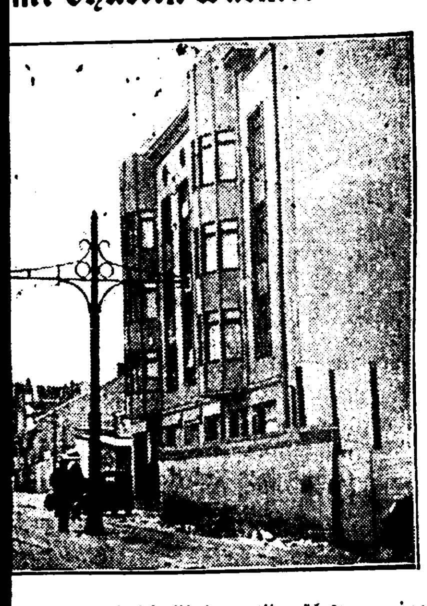

…tee trammi õhuliini postide ülespanemine. …es juhtmed pandud üles, wälja arwatud …oja, kus see sünnib sel nädalal. …matehastes on praegu wärwimisel ja saa… …: Õhuliini postid ootawad tegewusse…

…-aastane.

…hendi juubeli ootel.

…Järgmisel aastal asutati autoklubid Aust…rias ja Schweitsis.

Nüüd järgnes autoklubide asutamine ka …teistes riikides, sest kõigist pessimistide ei…tawatest hinnangutest hoolimata auto hak…kas lewima.

Autoklubide rahwuswaheliseks peaorgani…satsiooniks loodi „Association Internationa…le des Automobile Clubs Reconnus", kus …praegu on liigeteks peaaegu maailma kõigi …riikide autoomanikkude organisatsioonid, ka …Eesti autoklubi.

Maailmasõjas awaldus auto tähtsus.

Ametlikku tunnustust autole ei tahetud …nda siiski weel hulgal ajal, autot peeti …ilaste inimeste narruseks. Auto sünni…maalgi, Saksamaal, loodi sõjawäes esimene …autoüksus alles 1907. aastal. Maailmasõja …algujeks, 1914. aastaks, see üksus suurendati …ühe autopataljonini, mille koosseisu kuulus …neli autokompaniid.

Eestisse auto jõudis enne maailma…sõda. Neid sõidukeid oli Tallinnas ainult …üksikutel isikutel. Sisemaal inimesed nägid …autosid esmakordselt alles 1914. a. kewade…poolel, kui ühe suurema autowõidusõidu …marjhruut läks ka läbi Eesti. Sellest wõi…dusõidust wõtsid osa ka kohalikud mõisnikud …ja palju Saksa ohwitsere, milletõttu hiljem …kõneldi, et see oli Saksa ohwitseride maa…kuulamissõit Wenemaa piirimaades.

Maailmasõja jooksul selgus auto suur …sõjaline tähtsus sõjawarustuse weol ja wäe…osade kiirel ümberpaigutamisel ühest kohast …teise. Nii päästis Prantsuse wäejuhatus sei…sukorra rindel sellega, et mobiliseeris kõik …Pariisi taksoautod ja nende abil toimetas …abiwäed rindele, kus sakslased olid läbi …murdmas.

Autotööstuse keskkohad.

Kuigi ameeriklased hiljem hakkasid auto…sid ehitama, jõudsid nad kiire tempoga Eu…roopa maadele järele ja läksid ettegi. Det…roitis tekkisid suured autowabrikud: sealt …tulewad praegu „Ford", „Hupp Motor", …„Graham Paige" ja „Packard".

Saksa autowabrikutest asuwad: „Hano…mag" Hannoveris-Lindenis, „Opel" Rüssel…heimis, „BMW" (Baieri mootoritehas) …Münchenis, „Brennabor" Brandenburgis, …„Wanderer" Chemnitz-Schönaus, „Maybach" …Friedrichshafenis, „Stoewer" Stettiinis, …„Hansa-Lloyd" Bremenis ja „Adler" Frank…furdis Maini ääres.

Prantsuse suurematest autowabrikutest …„Citroen" asub Pariisis, „Renault" Billan…courtis ja „Bugatti" Molsheimis, Elsassis.

Itaalia autotööstus on koondunud pea…miselt kahte linna: „Fiat"-autosid walmis…tatakse Torinos ja „Alfa-Romeo" ning …„Isotta-Fraschini" autosid Milanos.

Austria autodest „Austro-Daimler" ja …„Steyr" walmistatakse Wiinis, Inglise …maailmakuulsaid „Rolls-Royce" luksusauto…id aga Londonis.

100 AASTAT „REVIDENTI".

Leningradi endise „Aleksandri teatri" …juht Sushkevits alustas tööd Gogoli „Re…widendi" uue lavastuse kallal. Teater …tahab uue lavastusega pühitseda „Re…widendi" esimese lavastuse 100. a. juu…belit „Revident" lavastati esmakordselt …eatavasti 1836. aastal. Juubelilavastu…sel esineb Hlestakovi osas näitleja Ba…totshkin.

Ka meil lavastatakse „Estonia" teatri …poolt tänavu „Revident" uuesti. Lavas…tab Fr. Põldroos, kes oma hiljutisel õp…pereisil Venesse tutvus põhjalikult tõl…kitsusviisiga, mis Venes praegu tarvi…tatakse „Revidendi" mängimisel.

Itaalia rünnak lõunafrondil seismas.

Abessiinlased eitawad itaallaste suurt wõitu Dolo piirkonnas.

Neeguse wägede edu põhjarindel.

Addis Abeba, 19. jaanuaril.

(ETA). (DNB). Siinse huwi keskpunktis seisawad wõitlused lõunafrondil Dolo piirkonnas. Itaallased olewat eile katkestanud oma wasturünnaku ja sooritawat wägede ümberpaigutusi. Nagu teatatakse, olewat Mogadishosse saabunud kaks uut diwisjoni, mis rakendatawat tegewusse järgmise rünnaku puhul Dolo piirkonnas. Praegu sooritatakse ras Desta wägedes ümberpaigutusi. Ganale Doria ja Uebbi jõgede mõlemale kaldale on asetatud Abessiinia wäeosasid, kes peawad itaallasi ka edaspidi tülitama. Itaallased omalt poolt sooritawad tankidega ja soomusautodega luureretki põhjapoole ja teostawad intensiiwset luuretegewust lennukitega.

Itaalia teated itaallaste suurest wõidust Dolo piirkonnas ei leia kinnitust Addis Abebas. Abessiinia walitsuse teadaandes eitatakse kategooriliselt teadet, mille järgi itaallased olewat 13. jaanuaril lõunafrondil wõitnud suures lahingus abessiinlasi. Teadaandes seletatakse, et Itaalia lennuwäe gaasirünnakute wältimiseks Abessiinia wäed lahkusid oma positsioonidelt warjulisematele kohtadele. Neis tingimusis, seletatakse, ei olnud itaallastel wõimalik tekitada Abessiinia wägedele nii suuri kaotusi, nagu nad teatawad.

Waatamata neile wastolulistele teadetele olewat usutaw, et pärast itaallaste pikki ettewalmistusi nende wäed on saawutanud teatawat edu oma sihis, laiali lüüa ras Desta wägesid, kes ähwardawad itaallaste wasakut tiiba ja takistawad nende edasitungi Hararile.

Põhjafrondil itaallased kaewawad intensiiwselt kaewikuid, püüdes enne wihmaaja saabumist muuta wõitmatuiks oma positsioone, eriti Aksumi ees.

Teadete järgi põhjafrondilt tegewat abessiinlased Aksumi piirkonnas ja Gheralta prowintsis uusi edusamme. Usaldatawate teadete järgi on Do ja Sulo jõgede orgudes käimas ägedad wõitlused. Lõunafrondil jatkub elaw sõjategewus. Taktilistel põhjustel ja itaallaste moodsate relwade surwel olewat abessiinlased tõmmanud oma wäed weidi tagasi.

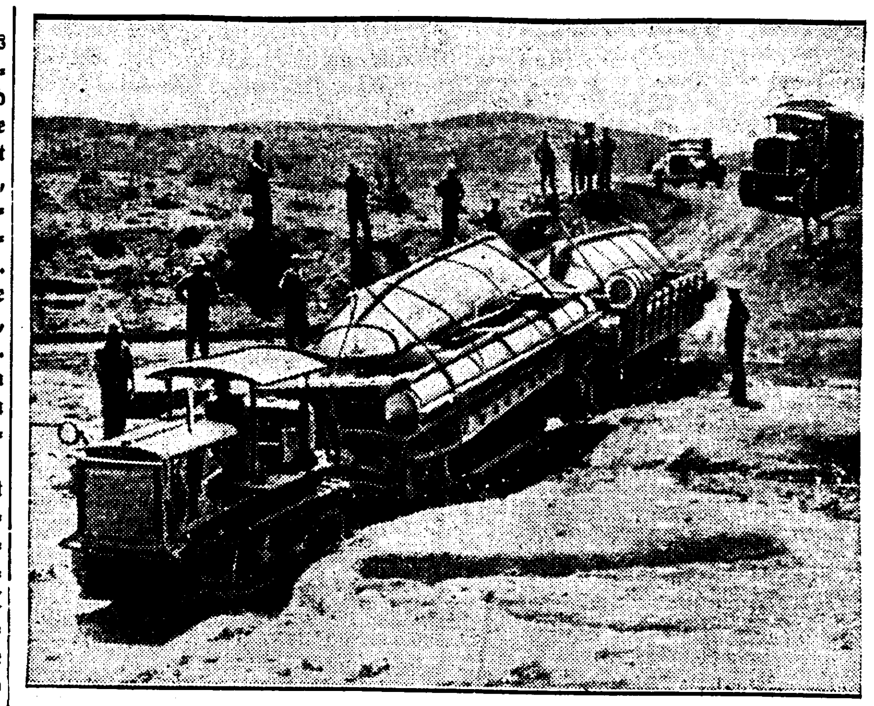

Edasitung lõunarindel nõuab itaallastelt suuri jõupingutusi ühendusteede loomisel.

Sildade ehitamiseks üle Giuba jõe rakendati tööle terwed autokarawanid, mis weawad materjale. Pildil näeme tankautosid pontoonidega sildade ehitamiseks.

Abessiinlaste kaotused olewat kümme päewa kestnud lahingtegewuse jooksul kaunis suured, ent kaugeltki mitte nii ulatuslikud, kui itaallaste kaotused. Lõunafrondil olewat abessiinlased saanud saagiks jälle mõned tankid ja kuulipildujad. Itaallastelt wõidetud soomusautode ja tankide arw tõuswat nüüd 35-le, arwates sõja algusest.

Itaalia wõitleb oma pankuritega.

Rooma, 19. jaanuaril.

ETA. Politsei paljastas eile Napolis waluutaga hangeldamise suurorganisatsiooni, 32 isikut, nende hulgas mitu pankurit, karistati suurte rahatrahwidega. Organisatsioonijuht pankur Gandioso saadeti maalt wälja. Ühtlasi ta pidi maksma wiis miljonit liirat trahwi.

Riigimehed kogunewad Genfi.

ETA. Täna saabusid Genfi Prantsuse peaminister Laval, Itaalia esindaja parun Aloisi ja Nõukogude wälisikomissar Litwinow, et wõtta osa rahwasteliidu nõukogu istungist, mis algab esmaspäewal. Briti wälisminister Eden saabub esmaspäewa hommikul. Arwatawasti ei asu Rahwasteliidu nõukogu kohe Itaalia-Abessiinia konflikti arutama, waid käsitleb enne muid küsimusi. Kuid kulissida taga on Itaalia-Abessiinia konflikt juba täna tähtsamaks arutusaineks. Naftakeelu küsimuses arwatawasti ei tehta esialgu mingit otsust. Kuuldawasti tuleb nädala lõpul kokku 18-komitee, kes nimetab alamkomisjoni selle küsimuse uurimiseks.

Tallinna lennuwäli walmib 1938 aastaks

Eelkalkulatsioon 660.000 kroonile.

Täna algasid Tallinna eralennuwäljal Lasnamäel eeltööd lennuwälja wäljaehitamiseks, kusjuures esimesel nädalal paigutatakse tööle 70 tööliise ümber, missugune arw hiljem kaswab umbes 250-le. Tööd teostatakse töötatöölistega.

Tallinna lennuwälja wäljaehitamiseks lõpukujul on tehtud

kalkulatsioon ligematele aastatele kr. 660.000 peale.

Kalkulatsiooni kohaselt lennuwälja wäljaehitamisega awanewate aasta läbi lennuwälja ekspluateerimis-wõimalustega, suudab lennuwäli kasuda nimetatud kulutused otsekohe. Eelnimetatud summast kulub 1936.-37. a. tööde teostamiseks kr. 226.000.

Lennujaamade ehitamise, sisseseadete soetamise ja ekspluateerimise 1936.37. a. eelarwe on koostatud kahes osas.

Korraline eelarwe kr. 76.530

näeb tulusid Tallinna eralennuwälja, lennusadama, angaari, raadioseadete, ruumide jne. kasutamisest 6 kuu lennutegewuse wältel ja riigi toetust, mis nähtud ette raadio- ja peilijaamale muretsetud seadete tasumiseks ja uute hädawajaliste seadete muretsemiseks.

Erakorraline eelarwe kr. 226.000 on nähtud ette peamiselt angaari ja teenistushoone esise platwormi ja startimis-maandumisteede ehitamiseks.

Startimis-maandumisteid tuleb kokku 4, igaüks 40 meetrit lai ja 600 meetrit pikk. Teed tulewad bituumenkattele. Ehitatawate stardteedega loodetakse täita lühikeste tegewusaastatega lennuwälja järele tekkinud suuri nõudeid. Juba möödunud lennuhooaeg tõendas lennuwälja kui läänest idasse ja põhjast lõunasse suunduwate lennuliinide sõlmpunkti suurt kasutatawust, kus mõnikord ületas

reisijate arw 100 inimest päewas.

Wäljaehitamisega loodaw aasta läbi lennuühendus elustaks weelgi reisijate ja eriti kauba liiklemist lennuteel. Tõusutendentsi wiimasel ajal näitab ka lennuteede kasutamine kaubaweol.

Arwestades kahe möödunud aasta plaanikindlat tegewust, loodetakse

Tallinna lennuwälja wäljaehitamise kawa teostada hiljemalt 1938. aastal.

Seejuures läheb wäljaehitamine maksma tunduwalt wähem kui näiteks Rootsis ja Soomes, kus ehitused lõpewad juba käesolewa ja tulewa aasta jooksul. Näiteks nõuab Stokholmi lennuwälja wäljaehitamine 5 miljonit Rootsi krooni kulusid.

Teises järjekorras on käesolewa aasta töökawas lennuwälja elektrifitseerimine elektri kõrgepingekaabli juuretoomisega lennujaamale, transformaatori ülesseadmisega ja wajaliku walgustuse sisseseadmisega. Kolmandas järjekorras tuleb teostamisele puhtawee torustiku, pumbaseade ja raiskwee kui ka puhastusseade ehitus.

Lehtses õnnistati sini-must-walgeid lippe.

Wabadussõja sangari kol. Karl Partsi sütitaw üleskutse.

Lehtses peeti pühapäewal, 19. skp. rahwuspäewa ühes riigilippude õnnistamisega, millest osa wõttis üle 600 inimese.

Awasõnale, mille ütles Isamaaliidu Lehtse osakonna esimees Jaan Kents, järgnes waimulik talitus ja kokkutoodud lippude õnnistamine Ambla õpetajalt H. Annastilt. Sellejärele rääkis riigi majandusnõukogu abisekretär Aug. Ots eestluse tänapäewa ülesannetest.

Sellejärele tormiliste kiiduawalduste saatel astus kõnetooli wabadussõjaaegne soomusrongide ülemjuhataja kol. K. Parts, kes oma sõjamehelikus ja sütitawas kõnes märkis järgmist:

Ka siin koosolijate hulgas on mõned kaaswõitlejad noist ajust, kus meie wabadussõja heitluses olime silm-silma wastu häwitajatega, olime silm-silma wastu surmaga. See wõitlus oli awalik wõitlus ja niisuguses wõitluses ei anna meie kellelegi alla.

On aga ka teisi wõitlus- ja häwitamiswiise, mis ei sünni täismeeste kombel awalikult, waid mis on salajane. See sisemine sõda, see salajane kõrwasosistamise sõda, mida wapsid harrastasid ja wahest ka praegu püüawad teha, on nagu sõjagaas, mis lewib märkamatult ja teeb meie seas häwitustööd, kui meie õigel ajal ja õigete abinõudega tema wastu ei astu.

Sellele seisukorrale tuleb teha lõpp ja kui nüüd riigiwanem, kes juba wabadussõja rasketel päewadel juhtis meie riiki, ütleb, et peame oma riigikorra seadma kindlamatele alustele, siis meie usumetedajajärgnemetemale.

Oleme wõitleja rahwas ja ka mina, kui wana wõitleja tohin teile öelda, et meie peame oma jah sõna andma rahwuskogu kokkukutsumiseks.

Mõnikord öeldakse, et waadake, kaua meie ikkagi saame püsida iseseiswana. Niisugused kahtlused peawad kaduma. Pole tähtis, et oleme wäike rahwas. Suure riigi suur wägi, kes tahab meid wallutada, ei mahu siia sissegi. Pealegi on rahwuswahelised suhted ja suurriikide waheline jõudude tasakaal sarnane, mis meile meie geograafilise asendi tõttu on kasulik.

Seepärast ei pruugi meie midagi karta. Oleme uhked eesti mehed ja naised. Pea püsti, selg sirge ja waade otse ette. Ei paremale ega wasakule, ei itta ega läände. Sealt ei saa meie abi. Paneme kinni need rotiaugud, kust wõib sisse tungida wõõras wõim ja waim. Seda teeme sellega, kui eelolewal rahwahääletusel anname poolt hääle.

Kol. K. Partsi haarawale ja sügawast sisemisest liigutusest kantud kõnele järgnes wõimsalt „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm."

Kolmanda kõnelejana Jüri Linnas Järwamaalt, puudutades põhiseaduse ümberkorraldamise küsimust, rõhutas, et tuleb tagasi pöörduda rahwawalitsuslikku korra juurde, mis juba meie esiwanemail muistsel iseseiswuse ajal oli tarwitusel.

Rahwuspäewad Narwas ja Jõhwis.

Waimustatud wastuwõtt peaministri asetäitjale.

Narwa rahwuspäewa ja linna enamlastest wabastamise 17. aastapäewa pühitseti eile suure pidulikkusega. Hommikul kell 10 algasid pidulikud jumalateenistused kõikides kirikutes, mis ei tahtnud kõike rahwast peaaegu mahutada. Linn oli lipuehtes. Kell pool 6 õhtul saabus rongiga Jõhwist peaministri asetäitja K. Eenpalu, kellel olid jaamas wastas linnaomawalitsuse esindajad eesotsas linnapea J. Lutsuga, Narwa kaitseringkonna ülem kol. P. Triik j. t.

Jaamast sõideti Eesti seltsi „Ilmarisesse", kus peeti suur rahwuslik aktus. Seltsimaja oli ehitud lilledega, loorberipuudega ja lippudega. Kuna kaugeltki suurem osa rahwast ei pääsenud ruumipuudusel saali, kuulati kõnesid fuajees waljuhääldajate kaudu. Kogu aktuse kestes ootas suur rahwahulk tänawal, kuhu oli paigutatud teine waljuhääldaja. Umbes 5000 inimest jälgis sees ja wäljas aktuse käiku.

Rahwuspäewa toimkonna nimel awas aktuse abilinnapea J. Lust, mille järele wõttis sõna peaministri asetäitja K. Eenpalu.

Peaministri asetäitja oma waimustawas kõnes

heitis pilgu meie ajaloo minewikku, selgitades neid ülesandeid, mis tuleb täita igal eesti mehel ja naisel.

Aktuse järele peaministri asetäitja wiibis „Ilmarises" Narwa ümbruskonna maaseltside ja linnaorganisatsioonide poolt korraldatud õhtusöögil, kust lahkudes külastas Narwa naiskodukaitse 10. juubelibanketti. Esinaine proua Scherwel terwitas ja andis lilli. Kella pool 10-ks K. Eenpalu sõitis Jaanilinna tuletõrje ühingusse, kuhu olid kogunenud

kõigi narwataguste wene walbade ja külade esindajad

ning kohalikud wene ja saksa rahwusest kultuurtegelased, arwult ligi pooltuhat hinge.

Õhtul külastas peaministri aset. K. Eenpalu Narwa suuremate käitiste, Kreenholmi, Kalewi- ja Linawabrikute tööliste kooswiibimist Peetri tuletõrjeseltsi saalis, kus tööliste esindajad palusid edasi anda wabariigi walitsusele nende tänu, et on wõimaldatud tööliste suwise puhkeaja saamine ja on aidatud korraldada neile suwist suplemiswõimalust. Nimelt wab. walitsuse poolt anti toetust Joaoru supelkoha korraldamiseks ja nimetatud supelkohta kasutawad peaaegu erandituit ainult Narwa tehaste töölised. Edasi juhtisid tööliste esindajad kõikalise tähelepanu wajadusele — kiiremas korras wiia ellu tööliste wanaduse ja inwaliidsuse wastu kindlustamise seadus.

Pühap. pühitseti ka Jõhwi ja Alutaguse wabastamise 17. aastapäewa kohaliku isamaaliidu osakonna korraldusel, millest wõttis osa ka peaministri asetäitja K. Eenpalu. Wiimane külastas ennelõunal Jõhwi keskkooli, kuhu olid kogunenud ka õpilased, ja pidas lastele sütitawa kõne.

Mihkli kirikus oli pidulik jumalateenistus, millele järgnes paraad, ja kell 1 päewal pidulik aktus algkooli saalis. Aktusekõnes peaministri aset. tuletas meele meie esiwanemaid ja nende waimustatud tegusid, rõhutades, et tuleb minna ka edasi samas waimus. Edasi rõhutas kõneleja eriti uue põhiseaduse tähtsust, kuna see põhiseadus peab jääma kauaks ajaks riigi alustoeks. Kõnele järgnesid kestwad kiiduawaldused. Õhtul oli korraldatud kontsert.

Aktusel esines Rakwere rahwamaja ja haridusseltsi segakoor E. Raatma juhatusel.

Peale aktust järgnes isamaaliidu poolt korraldatud eine kohaliku garnisoni ohwitseride kasiinos, kust lahkudes K. Eenpalu sõitis Narwa.

Peaministri asetäitja kõned.

Peaministri asetäitja K. Eenpalu tähendas Jõhwis peetud kõnes:

Meist on käinud üle palju tuuli ja käib edaspidigi weel. Laiadele masside saab alles aegapidi selgeks, missugused jõud seisid 8. detsembri kawatsuste taga. 1924. a. 1. detsembri mässukatses paljastusid selgelt need wõõrad wallutamistungid, millele me kindlalt suutsime astuda wastu.

Me likwideerime kindlasti ka 8. detsembri sündmustes ilmnenud wõõraste wõimude keerutuse

meie kodumaa ümber, et kindlasti ja rahulikult edasi minna oma rahwuslikku ja ajaloolikku rada. Käesolew moment kutsub meid oma riiklikku ehitust katuse alla wiima, et meie sisemises korras ei tekiks enam kallakuid äärmustesse. Nüüd on rahwal paras silmapilk kaasa tulla selles ehitustöös. Siin ei ole enam tegewuses üksikuid parteisid, poolte wõitlust ega kihi huwisid. See puudutab kogu rahwast kui terwikut, puudutab kõikide elu ja huwisid. Meie hüüdsõna olgu 23., 24. ja 25. weebruari päewadeks — wõõrad käed ja mõjud meie riikliku korra ehitamistööst kõrwale, rahwas oma esindajate kaudu wiib ise selle töö oma laadi ja omapära kohaselt lõpule. Rajame oma riigile kindla aluspõhja, millel pikemat aega wõiks areneda meie elu. Peaministri asetäitja kõnet katkestasid kogu aeg kiiduawaldused. Jõhwi rahwas palus terwitusi edasi anda riigiwanemale ja ülemjuhatajale ja jääda kindlalt uskuma, et Jõhwi ja Alutaguse rahwas tahab sammuda seda teed pidi, mis temale näitawad meie riigi ja rahwa juhid.

Narwas peaministri asetäitja K. Eenpalu ütles: See paik, kus nii palju werd walatud maalapi pärast, mida nimetame oma kodumaaks, kus aastasadasid omawahel on heidelnud ida ja lääs, kus meie riikliku rippumatuse uuestisünnipäewil peeti werisemad lahingud, peaks olema püha igale eestlasele; siin on iga toll nisutatud werega. Need wanad wõitluse traditsioonid tiiwustawad narwalasi kindlasti ka 23, 24. ja 25. weebruaril, kui rahwalt küsitakse otsus, missugusele aluspõhjale ta soowitab ehitada meie riiklikku hoonet, et see ei kõiguks tuultes ega tormides. Wõib kindlasti arwata, mis otsuse neil päewil annab Narwa.

„Ilmarise" aktus kujunes suureks isamaaliseks meeleawalduseks.

Wäga südamlik osawõtt sai peaministri asetäitjale osaks Peetri tuletõrje seltsis, kuhu olid kokku tulnud Narwa kõigi suurte ja wähemate käitiste töölised, mehed kui ka naised.

Tööliste esindajad nimetasid oma kõnedes erakorraliseks nähteks, et peaministri asetäitja on leidnud aega tulla tööliste kooswiibimisele,

mida nad on ammu oodanud ja kowinud. Tööliste esindajad esitasid siis ka üksteise järele tööliskonna mured ja soowid ning palusid peaministri asetäitjat edasi anda tänu ja terwituse riigiwanemale, ülemjuhatajale ja wabariigi walitsusele nende sammude eest, mida praegune walitsuswõim on teinud tööliskonna heaks.

Eriti palusid tööliskonna esindajad wõtta teadmiseks, et nad ei ole mingid rahulolematuse ja rahutuse tekitamise elemendid, waid samad rahwuslased nagu teisedki teadlikud eesti kodanikud, kellele ainult wiimastel aastatel on hakatud wiltu waatama. See waade peaks muutuma. Narwa tööliste kooswiibimine koos peaministri asetäitjaga kestis kuni kella poole 1 öösel ja lõppes ühise isamaa lauluga.

Werine meeleawaldus Ateenas.

Ateena, 19. jaanuaril.

(ETA). Ateenas oli eile õhtul werine wahejuhtum poliitilisel meeleawaldusel. Kindral Kondylise pooldajad awasid tule wenizelistide pihta, kes korraldasid meeleawaldust. Üks isik sai surma ja wiis isikut haawata.

Macdonaldi poeg sai silmast wigastada.

London, 19. jaan.

(ETA) Endise peaministri poeg Malcolm Macdonald sai täna oma poliitiliste wastaste wallatuse tagajärjel silmast wigastada. Kui tema pooldajad tõstsid ta üles ja kandsid teda endi wahel õlgade kõrgusel, hakkasid teda tema wastased lumepallidega pilduma. Üks lumepall lõi tal prillid puruks, kusjuures klaasikillud kriimustasid silma. Malcolm Macdonaldil tuli minna kliinikusse.

Kerge külm.

Loodetaw ilm teisipäewal: öösel keskmise kiirusega, päewal Läänemerel kõwenewaid lõuna- ja kaguituuli. Muutlik pilwitus. Kerge külm.

Üliõpilasrahutused Pariisis.

(ETA) Eile pärast lõunat oli politsei ja üliõpilaste wahel kokkupõrge arstiteaduskonna hoone ees. Enne loengute algust üliõpilaste streigipostid püüdsid takistada üliõpilasi, kes tahtsid minna loenguid kuulama. Politsei wahelesegamisel tekkis löömin üliõpilastega, kes tungisid politseinikele rusikatega kallale. Umbes 100 üliõpilast arreteeriti. See wahejuhtum oli suurim üliõpilaste streigi algusest saadik ja tekitas Ladina linnaosas suurt ärewust. Arstiteaduskonna dekaan otsustas katkestada loengud.

Arstid terwishoiu aasta eel.

Linna- ja maarstid koosolekust Tallinnas wõttis osa 26 arsti ministriabi dr. A. Mõttuse juhatusel. Pikemalt peatuti Tallinnas ja Tartus asetleidnud kõhutüüfuse epideemia juures, konstateerides haiguse äkilise ilmumise ja kiire lewimise allikana mõnd kõige enam tarwitatawat toitainet wõi jooki. Konstateeriti, et nende epideemiate likwideerimiseks tarwituselewõetud abinõud on olnud täielikud ja kiirelt mõjuwad. Praegu toimub tüüfuse wastu wõitlemine maksmapandud ja ühtlase kawa järele. Dr. Mõttus, märkides, et on kõwenenud tunduwalt terwishoiu järelwalwe, andis ülewaate keskwalitsuses sel alal tehtud tööst. Eelolewa aktsioonina terwishoiu ala arendamisel on kawatsusel korraldada terwishoiuaastat. Riigi terwishoiu nõukogusse waliti 1936. aastaks maa-arstide esindajaks Wirumaa arst dr. J. Haho, tema asemikuks Tartu maa-arst dr. E. Lukk. Linna-arstide esindajaks Tartu linna-arst dr. G. Kroll ja tema asemikuks Tallinna linna-arst dr. N. Sarm.

Rahwahääletuse elewus ja maasool.

Omawalitsuste juhtiwad jõud ja koolitegelased koondusid tuhandetena linnadesse, et kuulata koos riigijuhtide kõnesid ja selgitada rahwahääletuse eeltöid.

Kõikjal lubatakse saawutada 90-protsendiline enamus.

Pühapäewal olid koos kõikides maakonnalinnades omawalitsuste juhtiwad tegelased, wallawanemad, wallasekretärid ja koolitegelased. Kooswiibimine kandis igalpool pidulikkude aktuste ilmet. Kuulati ära raadioteel edasiantud riigiwanema K. Pätsi ja wägede ülemjuhataja J. Laidoneri kõned. Igalpool kõnelesid peale selle weel kohapealsed juhtiwad tegelased.

Haridusminister kõneles Tallinna ja Harjumaa tegelastele.

Pühapäewasele Tallinna ja Harjumaa kooli- ning omawalitsustegelaste kokkutulekule „Estonia" kontsertsaali oli ilmunud umbes 1000 inimest. Koosolek kandis aktuse ilmet, kus kuulati kõnesid waheldamisi kaitseliidu orkestri ettekannetega.

Aktuse awasõna ütles Tallinna linnapea kindral J. Soots, kes märkis lühidalt kokkutuleku põhjusi. Edasi kuulati riigiwanema ja wägede ülemjuhataja kõnesid, mis anti raadio waljuhääldaja kaudu edasi. Aktuse teise osa moodustas haridusminister N. Kanni kõne. Minister mainis, millise suure tähtsuse omab meie õpetajaskond — maasool — Eesti iseseiswuse saawutamisel.

„Wabadussõja wõitis eesti koolmeister," ütles kõneleja, sest kooliõpetajad olid need, kes sisendasid meie noortesse isamaaarmastust, kes läksid relwad käes kaitsma noort wabadust. Ka praegu on meie õpetajaskond oma ülesande kõrgusel, kaswatades riigitruusid kodanikke. Siin annawad õpetajad ise oma isikuga head eeskuju. Nii

pole ükski kooliõpetaja arreteeritud sellepärast, et ta oleks segatud wiimasesse wapside awantüristlikku riigipöörde kawatsusse.

Rahwuskogu kokkukutsumine on uus ja suur samm meie riigi terwendamise teel. Õpetajad püüdku oma südametunnistuse järele sellele igati kaasa aidata.

Haridusministri kõnele järgnes hümn. Sellejärgi kõneles Eesti Õpetajate Liidu esindaja härra Murdmaa-Martinson. Kokkutulejad töötawad sellel ajaloolisel „Estonia" kooswiibimisel kogu oma jõu ja energia rakendada eelseiswa rahwahääletuse ja rahwuskogu kokkukutsumise heaks kordamineks.

Aktus lõppes Tallinna linna haridusosakonna ja kooliwalitsuse juhataja Kentsi lõppsõnaga.

Ainuke tee.

Rakwere käsitööliste seltsi saali oli pühapäewal omawalitsus- ja koolitegelasi kokku tulnud ümmarguselt 500-pealine pere.

Nõupidamiskoosoleku awas Wiru ajut. maawalitsuse esimees K. Pajos, mille järele saabus aeg riigiwanema ja kaitsewägede ülemjuhataja kõnede kuulamiseks. Järgnesid maruliseid kiiduawaldused.

Nende waikides kõneles propagandatalituse sekretär O. Piirsalu.

Wirumaa koolinõunik Linti pöördus eriti õpetajate poole, kutsudes neil täie jõuga kaasa aidata rahwuskogu kokkukutsumise töös.

Sisemiste wõitlustegi puhul meil on olnud süüdi ikka see osa rahwast, kes ise pole suutelised midagi saawutama ja selle tõttu tahawad end panna maksma wälismõjude toetusel.

Need, kes nüüdsel rahwuskogu kokkukutsumisel kaasa ei aita, on kas waimliselt pimedad wõi sisemiselt kõhklejad. Aeg on wärawad kokku tõmmata wäljast tulewatele kahjulikkudele tuultele.

Wirumaa waldade rewident Känd selgitas wallategelastele nende ülesandeid rahwuskogu kokkukutsumise töös. Koolinõun. Meos soowitas erilist tähelepanu pöörata seltskonna organiseerimisele, kuna leidis, et rahwas on wiimastel aastatel jäänud wäga loiuks riigijuhtimise tegewuse suhtes.

Wirum. ajut. maawal. haridusosakonna juhat. E. Raatma tuletas koosolejatele meele, et rahwuskogu kokkukutsumine on ainuke tee, mis wõimaldab wäljapääsu senisest olukorrast.

Raadiokõnede kuulajad ummistasid tänawaliikumise.

Narwa linna ja ümbruskonna 250 kooliõpetajat kogunesid eile Eesti seltsi „Ilmarisesse." Pärast linna kooliwalitsuse juhataja J. Lusti awakõnet kuulati riigiwanema ja kw. ülemjuhataja kõnesid, mis waljuhääldajate kaudu tehti kuuldawaks ka Hermanni tänawal. Ilusa ilma tõttu oli kogunenud tänawale tihe rahwahulk, mille tõttu

liiklemine tuli ajutiselt sulgeda.

Meelehärma tekitas ainult halb aparaat, kuuldawus oli segane. Kõnede lõppedes awaldati maruliselt kiitust.

Narwa omawalitsustegelased wiibisid õpetajate koosoleku ajal oma klubis Suurel tänawal. Õpetajate koosolek jatkus kella 3-ni. Kõnelejad Kadakas ja Randla Tallinnast jagasid juhtnööre, kuidas maa waimuelu esindus — kooliõpetajad — peawad korraldama rahwuspäewi ja rahwast selgituskõnedega ette walmistama weebruarikuu tähtsamaks sündmuseks. Lõpusõna ütles koolinõunik J. Luur.

Järwamaalt 90% poolt-hääli.

Järwamaa kooli- ja omawalitsustegelaste kokkutulek Paides kujunes osawõtult õige rohkearwuliseks. Registreeriti 298 osawõtjat.

Koosoleku awas Järwa ajut. maawal. esimees Wessart, tähendades, et Järwamaa kohta ei tohiks wõimatu olla saada kokku 90 prots. „poolt" hääli.

Pikema selgituskõnega esines propagandatalituse inform.-osakonna juhataja J. Kaarlimäe Tallinnast.

Suure aplausiga wõeti wastu resolutsioon, milles tunnistatakse tarwilikuks kutsuda kokku rahwuskogu ja organiseerida ning kutsuda üles kõiki Järwamaa kodanikke hääletama rahwuskogu kokkukutsumise poolt. Lõpusõna ütles Paide linnapea Pärli.

Riigiwanema ja w. ülemjuhataja kõned, mis wõeti wastu suurte kiiduawaldustega, anti waljuhääldajate kaudu üle ka turuplatsile, kuhu oli kogunenud rohke rahwahulk.

Õnnestunud aktus Haapsalus.

Läänemaa walla- ja koolitegelaste pidulikust aktusest wõttis Haapsalus osa ligi kolmsada inimest. Ülekanne õnnestus kõigiti ja oli kogu gümnaasiumi saalis selgesti kuulda. Kohapeal kõnelesid ajut. maawalitsuse esimees Kasterpalu, siseministeeriumi esindaja Wellner ja koolinõunik Altoa. Wiimase kõne, määratud eriti kooliõpetajaile, wõeti wastu elawate kiiduawaldustega. Järgnesid terwitused, millede südamlikke lauseid järjekindlalt katkestas aplaus.

Seltskonna- ja omawalitsustegelaste kooswiibimisel Lääne maawalitsuse ruumes waliti rahwuslik komitee, eesotsas juhatusse kuuluwate maawal. esimehe Kasterpalu, malewa pealiku Soo, praost Jürgensoni, pr. Siimanni, dir. Ükski ja Isamaaliidu sekret. Sõrmusega.

Hundiaukudega põhiseadus.

Tartumaa kooliõpetajad ja omawalitsustegelased kogunesid pühapäewal kella 10-eks Tartu „Wanemuisesse". Awakõne, umbes 600—700 kokkutulnu ees ütles ajut. maawal. esimees O. Pärlin, mille järele koosoleku juhatajaks waliti maawalitsuse liige H. Miller, Elwa alewiwanem Telling ja Kaagwere lastekodu juhataja Neuman. Esimesena kõneles maawal. haridusosakonna juhataja Dawet Uiga praegusest põhiseadusest, arwustades selle puudusi. Koolinõunik G. Reial peatus pikemalt praeguse korra juures, näidates, et

käesolew hea olukord riigis ei olene makswast põhiseadusest, waid ainult kahest inimesest

— riigiwanem K. Pätsist ja kw. ülemjuhatajast J. Laidonerist. Alati ei juhi meie riiki aga niisugused inimesed ja need samad inimesed. Wõiwad tulla ajad, mil riigi etteotsa satuwad nõrgemad isikud, ja siis on tarwis rahu ja korra tagatiseks kindlat põhiseadust. Seepärast on praegune põhiseadus tingimata waja muuta.

Koolinõunik Kurwits näitas, et praegune põhiseadus on täis kawalaid hundiauke. Kui praegune riigiwanem omal ajal soowitas selle põhiseaduse poolt hääletada, siis waid selleks, et nende hundiaukude kaudu häwitada meie riigi sisemisi waenlasi. Nüüd on need waenlased häwitatud ja nüüd pole enam waja ka hundiauke, nüüd waja me korralikku põhiseadust.

Riigiwanema ja kw. ülemjuhataja kõnede ärakuulamise järele, mis wõeti wastu suurte kiiduawaldustega, instrueeris Tartumaa waldade rewident H. Treial koosolijaid tulewase rahwahääletuse läbiwiimiseks.

Lõpusõnas koolinõunik mag. Kurwits märkis, et eelolew rahwahääletus ei pea wõimaldama mitte ainult rahwuskogu kokkukutsumise, waid

peab awastama ka tõbised kohad riigis,

mida tuleb siis kiiresti hakata arstima.

Koosolek, mis kestis üle nelja tunni, lõppes wõimsa ühislauluga „Eestimaa, mu isamaa".

Maasool Walgas.

Walgamaa kooli- ja omawalitsustegelaste kokkutulek peeti Walga ühisgümnaasiumis. Registreeriti üle 300 inimese. Koosoleku awas ajutise maawalitsuse esimees J. Saul. Pikema kõnega esines E. Kigaste riiklikust propagandatalitusest, kes andis selgitawa ülewaate praegusest olukorrast ja sellest, kuidas korraldada rahwahääletuseelseid töid. Kõnelesid weel linnapea Willa ja koolinõunik Uniwer. Wiimase kõne wõeti eriti soojalt wastu. Lõppsõna ütles Tõrwa linnapea Wiks. Koosolek lõppes hümniga.

416.000 tuleb üle trumbata.

„Riigijuhid soowiwad, ja nendega ühes ka meie, et riigiwanema esildis eelolewal rahwahääletusel läheks läbi rõhuwa enamusega, et poolt-häälte arw ületaks 416.000," ütles Wõrumaa ajut. maawal. esimees Aug. Kohwer eile „Kandle" saalis 245 õpetaja ja 170 omawalitsustegelase koosolekul. Kõneleja juhtis tähelepanu asjaolule, et on alanud juba wastukihutustöö, mille wastu tuleb kõigi jõududega wõidelda.

Maal käiwad ringi agendid, kes õhutawad rahwast eelseiswal hääletusel ükskõikseks jääma.

Rahwuskogu? — ütlewad nad — see tähendab jälle erakondasid, tülisid. Selliste kihutajate wastu tuleb wõidelda. Teie, õpetajate ja omawalitsustegelaste, töö seisab selles, et mitte kawala kauba ja petise tööga, waid ausa selgitustööga läheksite rahwa hulka, nädates ära, miks me poolt peame hääletama, tähendas kõneleja.

Linnapea Suik konstateeris, et käesolew koosolek on omastkohast ajalooline. Weel iialgi 150 aasta kestes ei ole Wõrus olnud koos nii suurel arwul kooli- ja omawalitsustegelasi.

„Teie, kooliõpetajad, peate käima läbi iga talu,

et teha põhjalikku selgitustööd. Kooliruumid andke kasutada esmajoones isamaalikkudele koosolekutele. Selgitage lastewanematele koosolekutel õiget olukorda", ütles koolinõunik Muuga. Kõnelesid weel maakooliwalitsuse juhataja Wainola, Sõmerpalu wallawanem Samarüütel, Wäimela põllutöökooli juhataja Kitzberg, toimetaja Murro j. t.

Juudased rahwa seast wälja!

Petserimaa 265-st õpetajast oli kogunenud pühapäewaks Petserisse 240 ja ümmarguselt 50-st omawalitsustegelasest 42. Koosoleku awas ajut. maawal. esimees Mäeloog, andes esimesena sõna M. Hansenile Tallinnast. „Juudased tuleb rahwa hulgast wälja rookida. Meie eesmärk olgu riigiwanema esildise läbiwiimine sajaprotsendiliselt," ütles kõneleja. Irboska algkooli õpetaja ajaloolane Makarowski pidas wenekeelse kõne, milles tähendas, et

iga riiklikult mõtleja wene rahwusest kodaniku kohus on hääletada poolt.

Kõnelesid weel Isamaaliidu tegelased Sander ja Wahi. Riigiwanema ja kw. ülemjuhataja kõned wõeti wastu kauakestwate kiiduawaldustega. Aktus peeti kaitseliidu majas. Samalaadne koosolek peeti ka linnawalitsuse ruumes, kuhu olid palutud seltskondlikkude organisatsioonide ja ka kirikute esindajad. Tähendatud koosolekul kõneles linnapea.

Wõistlus omawalitsuste wahel.

Wiljandimaa õpetajate ja omawalitsustegelaste koosolekule, mis peeti Haridusseltsi saalis, oli kogunenud üle 500 inimese. Läbirääkimistel Põltsamaa ühispanga ja algkooli juhataja Peterson esines mitmete algupäraste ettepanekutega, millega kindlustada riigiwanema esildise läbiminekut wõimalikult rõhuwa enamusega. „Kui esildise läbiminek on riigi prestiizhi küsimus, miks ei wõiks me seda teha üksikute linnade, alewite, waldade ja maakondade prestiizhi küsimuseks?" küsib Peterson. Kõneleja ettepanekul

üksikute keskuste wahel peaks õhutatama wõistlusindu.

Kes suudab protsentuaalselt rohkem „poolt" hääli ära anda, on wõidumees.

Koosolekul walitses wäga optimistlik meeleolu. Nii näiteks Heimtali wallawanem Enders, kes oma wallas loodab 100 prots. „poolt" hääli, tähendas:

„Kui mina oma walda ei saa wiia, kuhu ma tahan, siis ma parem ei tahagi enam wallawanem olla!"

Instrueerimiskõnega esines ajut. maawal. esimees Heinrich Lauri, kes ütles ka awasõna. Riigiwanema ja kw. ülemjuhataja kõned Tallinnast anti edasi nelja waljuhääldaja kaudu. Ülemjuhataja kõne lõppedes lauldi hümni.

Koosolek lõppes lauluga „Eestimaa, mu isamaa."

Sosistajad kõrwaldatagu!

Pärnu rahwamajja kogunes koosolekule ligi 400 Pärnumaa omawalitsus- ja koolitegelast. Koosoleku awaja, ajut. maawal. esimees J. Markson oma kõnes tähendas: „Sosistajad tuleb kõrwaldada, eksiteele sattunud juhtida tagasi õigele teele!" Linnapea Kask ja maakooliwalitsuse juhataja Lusik selgitasid eelseiswa rahwahääletuse korraldustöid, koolinõunik Mart Raud riiklikku propaganda rakendust. Lõppsõna ütles Suigu algkooli juhataja. Aktus lõppes lauluga „Eestimaa, mu isamaa". Riigiwanema ja kw. ülemjuhataja kõned wõeti wastu wõimsate kiiduawaldustega. Riigijuhtide kõned anti waljuhääldajatega edasi ka „Endla" ees, kuhu oli kogunenud rohkesti rahwast.

Kogu Saaremaa rahwas hääletagu „poolt".

Saaremaal olid rakendatud tööle kõik omnibuseliinid, et õpetajaid ja omawalitsustegelasi wedada Kuressaare. Aktus peeti Saaremaa ühisgümnaasiumi wõimlas, kus peale 200 õpetaja ja omawalitsustegelase wõttis osa weel umbes samasuur arw teisi kuulajaid. Riigiwanema ja kw. ülemjuhataja kõnede jälgimiseks raadio kaudu oli organiseeritud mitmel pool wäiksemaid kuulajateringe.

Aktus algas ajut. maawal. esimehe H. Otstaweli awakõnega, millele järgnesid Wiirsalu (Tallinnast) ja koolinõunik J. Koppeli selgituskõned. Üldiste kiiduawalduste saatel wõeti üksmeelselt wastu resolutsioon, milles omawalitsustegelased ja õpetajad otsustawad terwitada riigiwanemat ja kw. ülemjuhatajat, neid tänada tehtud töö eest ja kutsuda üles kogu Saaremaa rahwast „poolt" hääletama.

Läbirääkimistel wõeti elawalt sõna.

Meil 8 ja 5 õnnenumbriteks.

Weidi statistikat riigi klassiloterii wiimase loosimise wõitudest.

Nii wana kui on õnnemäng loteriidel, sama wana on ka küsimus, milline number wõidab. Hõõgub ju igaühe südames loteriipileti ostmise juures salajane lootus ja soow, et just tema õnnenumber toob peawõidu koju.

Ajajooksul on tekkinud erilised õnnenumbrid, milledest näit. 7 on õige laialdaselt lugupeetud kõige tõenäolisema wõidu toojana. Üldiselt aga

arwatakse olewat paaritud numbrid õnnejumala lemmikud,

kuna paarisarwud aga arwatakse wähem õnnelikud olewat.

Kõiki sääraseid wõimalikke õnne- ja õnnetusenumbreid arwesse wõttes waliwad paljud loteriipileteid ostes kaua, et saaksid sobiwa numbrite kombinatsiooni, millest wõiks loosimise puhul wõitu loota, kusjuures tihti weel wäga oluline on see, kas piletid wälja walitakse oma wõi naise, s. o. parema wõi wasaku käega.

Kuna igal üksikul isikul on oma erilised õnnenumbrid, milledesse ta usub, siis ei saa nendest reeglit luua, kuna aga mõne

loterii wõitude kohta statistika pakub paljugi huwitawat.

Analüüsides riigi klassiloterii 3. kl. loosimisel üksikutele numbritele langenud wõite, selgub üllatuseks, et

rahwa arwamine 7-st kui õnnenumbrist ei pea paika.

Nii langes 1000 wõidu seast piletinumbritele, mille lõpul oli 0, — 108 wõitu tõenäolisest 10%-st, s. o. 100 wõidust, kuid 1-ga lõppewatele numbritele langes sellewastu kõigest 91 wõitu. Pea kuldset keskteed sammub nr. 2, millele langes 101 wõitu. 3 aga oli seekordsel loosimisel wäga õnnetu arw, kuna 3-ga lõppewatele numbritele langes kõigest 84 wõitu tõenäolisest 100 wõidust. Wäga stabiilne on nr. 4 tulemus — 101 wõitu, kuna aga

nr. 5 oma 110 wõiduga on keskmisest tublisti parem.

Nr. 6-le langes seekordsel loosimisel tuhandest 108 wõitu, kuid nr. 7-le sellewastu kõigest 93 wõitu. Nii siis ei räägi statistika selles suhtes sugugi 7 kui õnnenumbri kasuks.

Tõeliseks õnnenumbriks osutus aga 8,

millele langes terwelt 121 wõitu tõenäolisest sajast. Seega olid siis nende wõiduwäljawaated, kelle piletinumber lõppes 8-ga, terwelt 21 protsenti suuremad, kui tõenäolik ja nr. 9 lõppewatest piletinumbritest koguni 38%, kuna

nr. 9-le langes kõigest 83 wõitu tõenäolisest sajast.

Kui see wahekord peaks püsiw olema kõikidel loteriidel, siis wõiks tõepoolest rääkida erilistest õnnenumbritest ja õnnetutest. Juhus aga wõib järgmisel loosimisel selle statistika pöörda pea peale.

Paljude seas walitseb arwamine, et suuremad piletinumbrid toowad eriliselt õnne, kuna wäikestele numbritele wõit harwa kukkuwat. Wiimasel klassiloterii loosimisel langes aga numbritele 1—10.000-ni — 317 wõitu tõenäoliku 312 asemel. 10.000—20.000 wahelistele numbritele langes 335 wõitu, 20 ja 30 tuhande wahelistele nr. langes 299 wõitu ja 30 ja 40 tuhande wahelistele numbritele 293 wõitu. Kui sellele juure arwata weel peawõidu preemia langemine esimese 10.000 hulka, siis tegelikult olid seekordsetel loosimistel

wäiksemad numbrid märksa õnnelikumad suurtest.

Wõitude arwu poolest olid kõige õnnelikumad tuhanded, mis algasid 3 ja 19-ga. Esimesele langes 43 wõitu ja teisele 42 wõitu tõenäolikust 31 wõidust. Kõige õnnetum oli aga tuhat, mis algas 12-ga, s. o. 13, tuhat, millele langes kõigest 21 wõitu, kuna number 13-ga algawast tuhandest wõitis 31, nii siis normaalarw.

Talikuurort Jõesuus.

Wiperusi ilmastikult — Sensatsioon turuplatsil: limusiin kahe daamiga. — Lootusrikas algus.

Mõnda aega kestnud sulad ilmad pühkisid Narwa-Jõesuust wiimase lumekübeme, weed ja ojad läksid lahti nagu warakewadel ning hoogsalt alanud talikuurordi-elu langes ootamatult äkitselt jälle surnud punkti. Riia külalised, kes olid tõtanud nautima suwitustoha talweilu, lahkusid jalamaid. Roosilised wäljawaated Jõesuud juba tänawu talwekuurordina „sisse töötada" näis olewat ilmataadi kapriiside tõttu tühine waew. Waewalt sai aga nüüd uuesti õhuke lumewaip maha, kui elu wõttis siin jälle lõbusama pöörde. Wahepeal peaaegu wiimseni tühjenenud pansionides on Narwa linnaisade rõõmuks jälle külalisi ohtrasti ning tänawal wastutulewa alewielaniku näost ei näeks nagu enam nukrutsewat ilmet. Talwekuurordi mõte on toonud seni talweunes suikuwasse supelalewisse elewust. Kohalik elanikkond aitab omalt poolt kõigiti kaasa. Kunagi pole talweti näinud Jõesuu tänawaid nii korrashoituna ja piinlikult puhastatuna kui tänawu. Isegi inimtühjale plaazhile wiiwad tänawad ja teed on nüüd labidat ja luuda näinud, ehkki korrawalwe pole majaomanikel siin nii walusasti kannul nagu linnas.

Ühel hommikul kihutas läbi alewi tänawate must limusiin ja peatus otse turuplatsil. Jõesuulastele meeldiwaks üllatuseks tulid sõidukist wälja kaks ränkade pakkidega daami. Olid tulnud Tallinnast ja pärisid Jõesuu korteriolude järgi. Selline uudis suurewiisilisest talwitajate saabumisest läks kulutulena alewis laiali, sest jõesuulane on harjunud, eriti talwel, aeglaselt mõtlema ja kõik, mis tuleb äkitselt, on sensatsiooniks.

Kõige sagedamini wõib näha praegu alewi wahel Eesti olümpia lootust W. Kaaristot- (Krassikowi), kes wihub lumiwalges dressis hommikust õhtuni suuskadel ringi, nagu oleks tal lõpmata rutt. Treeninguga mees alustas juba warasügisel, rannaliiwal, libedatel kõrrewäljadel ja männimetsa all. Jõesuu rahwas teab rääkida, et „walge mees" on „mustal maal" suusatamisega kulutanud wiis paari suuski.

N.-Jõesuu jaoskonnawalitsusele on saabunud Rootsist, Soomest, eriti aga Lätist arwukas hulk järelpärimisi kuurordi talwitamisolude üle. Igatahes töötab tänawune talw kujuneda Jõesuu talikuurordiks wäljaarendamise suhtes lootusrikkaks alguseks.

Pettusekaup taskurätikutega.

Paide kriminaalpolitseile teatati isesugusest ärilisest wõttest, millega mõned ärimehed püüawad kergeusklikke kodanikke.

Mööda maad käiwad ringi agendid, kes müütawad taskurätte. Igas pakis, mille hinnaks 2 krooni, on kaks taskurätti. Tegelikult on rätikud wäärt umbes 50 senti, kuid ostja meelitamiseks on pakisele trükitud, et iga ostja kohe pärast paki ostmist saab kingituse osaliseks, mille suurus 5 sendist 25 kroonini. Tõepoolest ongi pakis sedel, millele märgitud „kingituse" suurus, kuid ikka on see 5-sendiline. Suuremat raha pole ükski ostja näinud.

Et ostja pahameelt pehmendada, on weel öeldud, et iga taskurätikute omanik kolme aasta pärast ostusumma tagasi saab, peale selle aga weel preemia, mis wäljaloosimisel kõigub 2 — 1000 krooni wahel. Kus kohal ja kelle poolt preemia wäljamaksmine toimub, on targu ütlemata jäetud. Küll on aga, et kaup oleks usaldustäratawam, pakid warustatud firma „Gloria" pitsatiga Pärnust.

Maal olewat agendid tähendatud taskurätikutega head äri teinud. Üks neist, 27-aastane, Tartumaalt pärit, Elmar Wider, müütas rätikuid Järwamaal. Kriminaalpolitsei ametnik tabas Wideri raudteejaamast. Noormehel oli kaasas 23 pakki, mille awamisel selgus, et kõik pakid sisaldawad 5-sendilisi sedeleid.

„Gloria" nimelist firmat Pärnus ei ole, nagu selgitati. Tähendatud nime taha warjab end just Samuel Gordin, kellel waremaltki olnud ärilisi sekeldusi. Gordin tabati pühapäewal Wiljandis ja wahistati ülekuulamiseks

Tallinna sadamas laewade läbikäik suurenenud.

1935. aasta kalendriaasta jooksul saabus Tallinna sadamasse wälissõidu laewu 1427, mille netto-tonnaazh 834.728 tonni. 1934. aastal wiibis Tallinna sadamas 1285 wälissõidu laewa, mis omasid 809.271 suuruse netto-tonnaazhi, seega möödunud aasta jooksul nt. tonnaazh on tõusnud 25.511 tn. wõrra.

Rannasõidu laewadest sõitis sisse möödunud kalendriaastal 1972 laewa 131.607 nettotonniga. Eelmise aastal 2092 rannasõidulaewa 134.568 nettotn. Seega wähenemine 123 laewa wõi 2961 nt.-tn. wõrra. Wiimane asjaolu on tingitud sellest, et möödunud aastal metsaeksport wähenes, milletõttu rannasõidulaewadel ka wähem wedusid.

Tallinna sadamast wäljunud laewade kohta kujunes pilt selliseks: wälissõidu laewu lahkus 1438, mille kogutonnaazh 838.843 netto-tn. Eelmisel aastal wäljunud laewade arw 1321 ja nettotonnaazh 816.655. Seega wäljunud laewade koguarw suurenenud 110 wõrra 22.188 nettotonniga.

Rannasõidu-laewadest wäljus möödunud aastal 1976 laewa 132.629 netto-tonniga. Eelmisel aastal wäljunud laewade arw 2060, mille kogumaht 128.877. Kuigi laewade arw wähenenud, on tonnaazh siingi möödunud aastal suurenenud 3550 tonni wõrra. See on põhjustatud nähtest, et mitmed wälissõidu laewad, mis talwe jooksul seisid sadamas, wäliswedude mitteleidmisel hakkasid rannawedude teenistusse.

Esmasp., 20. jaan. 1936.

HARJUMAALT.
Keila jõgi uputab iga sula puhu
dunud juwest alates kuni wiimase
lani on jõgi korduwalt, s. o. 1—
madalamad kohad üle ujutanud,
Keila alewi ja Karjaküla wahelie
maad, nii et hulk loomatoitu ritti
nud ja talupidajad tarwilikku hein
wedada ei saa.
Jõe süwendustööd, mis jõe ala
korra tehtud, osutuwad nähtawas
puudulikeks, kuna süwendus
kitsas on tehtud. Kohapealsete elani
tes tuleks süwendustöid wähemalt
kohas ette wõtta, nii ka Tuula ja
kohal, kus kalju-pealne jõe põhi
on, et ülewalt poolt tulewat suur
jäitikul merre saata ei suuda.
Rahwamaja Rae wald
seltskondlikud organisatsioonid —
Rae osakond, Jüri muusikaselts, ka
Rae kompanii ja Rae wabatahtlik
ühing — pöörasid Tallinna linnawa
palwega, et neile müüdaks pärijets
taari suurune maatükk linnale kuulu
mõisa maast Jüri kiriku lähedal.
kawatsewad Rae walla seltskondliku
nisatsioonid ühiselt püstitada rahwa
Linnawalitsus otsustas müüa tük
krundi Rae walla organisatsioonide
seks 190 kr. eest. Ostuhinnaga arwa
sutuks ka rent maatüki senise kasutan
Jürile kalmistu. Rae, Kurna ja
waldadele linn müüb Rae mõisa tal
talu maadest 1,5 hektaari suuruse
Jüri awaliku matmispaiga alla.
Õnnetus kelgutamisel. Kohila
kus juhtus kelgutamisel raske
Alewiku n. n. Toompea mäelt
lapsed kelkudel alla. Ühel sellisel
sel mäest kelk, millel ainus trobiton
wääratas ja langes küljeli, kusjuur
Jutu Norrman jäi oma kaaslaste
alla niiwõrd õnnetult, et tal murd
luu. Pärast esimest abi toimetati
Tallinna rawimisele.

NARVAST.
Läbi tormi ja tuisu kaaswõitlej
mule. Naiskodukaitse Narwa jaoskon
juubeli puhul oli laupäewa õhtul
jumalateenistus Peetri kirikus, kus
tas sama koguduse ja Narwa garnis
mulik õp. G. Kiwiste. Jumalatee
wiibis ka kaitseliidu Narwa male
ring terwes koosseisus. Mälestati ka
wabastamise päewa. Kuustedega ehit
oli rahwast täis. Peale jumalate
grupp naiskodukaitsjaid sõitis, wa
tugewale tormile ja lumetuisule,
kalmistule, kus pandi lilli end. esim
Olewi ja juhatusliikme L. Deneri
ning laulis naiskodukaitse laulukoor
hapäewa õhtul oli juubeli puhul „
ses" pidu.
Wedur läks roobastest wälja. Õ
pühapäewa Kiwiõli raudteejaamas
pöörangu kohal roobastest wälja ka
wedur, mis rikkus 31 meetri pikkuse
teeliini. Inimestega õnnetusi ei ju
Kuna rike oli tekkinud pealiinil ni
uuesti korda seadmine wõttis aega, s
bis hommikune Tallinna—Narwa ro
sihtkohale saabumisega 1 tund 13 mi
Kalur päästeti jää elt.
Jõesuu kalasadamas kukkus püh
hommikul paati kaldast ära tõugate
jää sõtte kohalik kalur Meinhard La
tarwatses koos teiste kaluritega min
rele kalastama. Mees wajus kohe j
Õnneks jaid kaaslased kohe ulatada
kadunud mehele pika ridwa ning t
ta jääauguist wälja.
N.-Jõesuu kaitseliit uutes ruumid
hapäewal toimus Narwa-Jõesuus u
seliidu hoone awamine. Peale ula
remonti on nüüd majja ajunud t
kaitseliidu ja naiskodukaitse ühinsed,
sutawad ruume talwetuudel. Awam
huks oli kohale sõitnud kaitseliidu
malewa pealik maj. P. Lilleleht, ke
kõnega ning jagas wälja laste ja
wõistlustel saawutatud auhinnad ja
mid.

VÕRUMAALT.
Hobune uppus Wõhandusse. M
ma laadalt tulles tahtsid sõita
walla, Lokuta küla talupidaja Dan
soberg koos kaaslastega Raigama ka
Wõhandu jõe. Jõudes mõned meet
dast jääle, murdus jää ja hobune
jõtte. Kuigi kohe hobuse pääsmisel
hoides teda waljaid pidi wee peal,
waljad hobuse peast lahti ning 330
bune wajus jõe põhja, kuhu ka upp
Reserwohwitseride päew Wõrus.
peeti Wõrus 1. tagawarawäeohw.
millest wõttis osa üle 80 ta
wäeohwitseri. Päewa awas kaitse
na ülem kol. Trossi, 2. diwiisi p
terwituse diwiisi ülem kol. Trak
Kõnelesid kol. Luukas, major U d
Hiljem käidi Taara kasarmutes.
timistel awaldati soowi, et aitat
serwohwitseride sektsioonid maakon
rematesse keskustesse, nagu A
Põlwasse, Wastseliina ja Räpinasse

RAKVEREST.
Rakwere sai uue perekonnaseisua
Rakwere senine perekonnaseisuame
Kaasik lahkus teatawasti hiljuti te
põhjusil. Uueks perekonnaseisuam
walis linnawalitsus laupäewal
Haapsalu linna perekonnaseisuamet
ajaja Erich Madisson, kel perekon
ameti alal tauaaegne praktika.

VALGAMAALT.
Walga wabastamispäewade mä
seks waliti toimkond. Walga
peeti neljapäewa õhtul organisa
esindajate nõupidamine aastapäewa
tamise asjus, kus waliti 6-liikmeli
kond: dr. Müllerson, Ilwes, majo
Rotberg, Uuemaa ja Meeritš.

...õnnenumbriteks.

...klassiloterii wiimase loosi-...õitudest.

Nr. 6-le langes seekordsel loosimisel tuhandest 108 wõitu, kuid nr. 7-le sellewastu kõigest 93 wõitu. Nii siis ei räägi statistika selles suhtes sugugi 7 kui õnnenumbri kasuks.

Tõeliseks õnnenumbriks osutus aga 8,

millele langes terwelt 121 wõitu tõenäolisest sajast. Seega olid siis nende wõiduwäljawaated, kelle piletinumber lõppes 8-ga, terwelt 21 protsenti suuremad, kui tõenäolik ja nr. 9 lõppewatest piletinumbritest koguni 38%, kuna

nr. 9-le langes kõigest 83 wõitu tõenäolisest sajast.

Kui see wahekord peaks püsiw olema kõikidel loteriidel, siis wõiks tõepoolest rääkida erilistest õnnenumbritest ja õnnetutest. Juhus aga wõib järgmisel loosimisel selle statistika pöörda pea peale.

Paljude seas walitseb arwamine, et suuremad piletinumbrid toowad erilist õnne, kuna wäikestele numbritele wõit harwa kukkuwat. Wiimasel klassiloterii loosimisel langes aga numbritele 1—10.000-ni — 317 wõitu tõenäoliku 312 asemel. 10.000—20.000 wahelistele numbritele langes 335 wõitu, 20 ja 30 tuhande wahelistele nr. langes 299 wõitu ja 30 ja 40 tuhande wahelistele numbritele 293 wõitu. Kui sellele juure arwata weel peawõidu preemia langemine esimese 10.000 hulka, siis tegelikult olid seekordsetel loosimistel

wäiksemad numbrid märksa õnnelikumad suurtest.

Wõitude arwu poolest olid kõige õnnelikumad tuhanded, mis algasid 3 ja 19-ga. Esimesele langes 43 wõitu ja teisele 42 wõitu tõenäolikust 31 wõidust. Kõige õnnetum oli aga tuhat, mis algas 12-ga, s. o. 13, tuhat, millele langes kõigest 21 wõitu, kuna number 13-ga algawast tuhandest wõitis 31, nii siis normaalarw.

...rt Jõesuus.

— Sensatsioon turuplatsil: ...niga. — Lootusrikas algus.

Ühel hommikul kihutas läbi alewi tänawate must limusiin ja peatus otse turuplatsil. Jõesuulastele meeldiwaks üllatuseks tulid sõidukist wälja kaks ränkade pakkidega daami. Olid tulnud Tallinnast ja pärisid Jõesuu korteriolude järgi. Selline uudis suurewiisilisest talwitajate saabumisest läks kulutulena alewis laiali, sest jõesuulane on harjunud, eriti talwel, aeglaselt mõtlema ja kõik, mis tuleb äkitselt, on sensatsiooniks.

Kõige sagedamini wõib näha praegu alewi wahel Eesti olümpia lootust W. Kaaristot (Krassikowi), kes wihub lumiwalges dressis hommikust õhtuni suuskadel ringi, nagu oleks tal lõpmata rutt. Treeninguga mees alustas juba warasügisel, rannaliiwal, libedatel kõrrewäljadel ja männimetsa all. Jõesuu rahwas teab rääkida, et „walge mees" on „mustal maal" suusatamisega kulutanud wiis paari suuski.

N.-Jõesuu jaoskonnawalitsusele on saabunud Rootsist, Soomest, eriti aga Lätist arwukas hulk järelpärimisi kuurordi talwitamisolude üle. Igatahes tõotab tänawune talw kujuneda Jõesuu talikuurordiks wäljaarendamise suhtes lootusrikkaks alguseks.

Tallinna sadamas laewade läbikäik suurenenud.

1935. aasta kalendriaasta jooksul saabus Tallinna sadamasse wälissõidu laewu 1427, mille netto-tonnaazh 834.728 tonni. 1934. aastal wiibis Tallinna sadamas 1285 wälissõidu laewa, mis omasid 809.271 suuruse netto-tonnaazhi, seega möödunud aasta jooksul nt. tonnaazh on tõusnud 25.511 tn. wõrra.

Rannasõidu laewadest sõitis sisse möödunud kalendriaastal 1972 laewa 131.607 nettotonniga. Eelmise aastal 2092 rannasõidulaewa 134.568 nettotn. Seega wähenemine 123 laewa wõi 2961 nt.-tn. wõrra. Wiimane asjaolu on tingitud sellest, et möödunud aastal metsaeksport wähenes, milletõttu rannasõidulaewadel ka wähem wedusid.

Tallinna sadamast wäljunud laewade kohta kujunes pilt selliseks: wälissõidu laewu lahkus 1438, mille kogutonnaazh 838.843 netto-tn. Eelmisel aastal wäljunud laewade arw 1321 ja nettotonnaazh 816.655. Seega wäljunud laewade koguarw suurenenud 110 wõrra 22.188 nettotonniga.

Rannasõidu-laewadest wäljus möödunud aastal 1976 laewa 132.629 netto-tonniga. Eelmisel aastal wäljunud laewade arw 2060, mille kogumaht 128.877. Kuigi laewade arw wähenenud, on tonnaazh siiski möödunud aastal suurenenud 3550 tonni wõrra. See on põhjustatud nähtest, et mitmed wälissõidu laewad, mis talwe jooksul seisid sadamas, wälismedude mitteleidmisel hakkasid rannawedude teenistusse.

Siseriigist

HARJUMAALT.

Keila jõgi uputab iga sula puhul. Möödunud suwest alates kuni wiimase suure sulani on jõgi korduwalt, s. o. 4—5 korda madalamad kohad üle ujutanud, iseäranis Keila alewi ja Karjaküla wahelised heinamaad, nii et hulk loomatoitu rikki on läinud ja talupidajad tarwilikku heina koju wedada ei saa.

Jõe süwendustööd, mis jõe alamjooksul korra tehtud, osutuwad nähtawasti wäga puudulikeks, kuna süwendus liig madal ja kitsas on tehtud. Kohapealsete elanike arwates tuleks süwendustöid wähemalt kolmes kohas ette wõtta, nii ka Tuula ja Näsmaa kohal, kus kalju-pealne jõe põhi nii madal on, et ülewalt poolt tulewat suurwett wajalikult merre saata ei suuda.

Rahwamaja Rae walda. Rae seltskondlikud organisatsioonid — ü.E.Nii Rae osakond, Jüri muusikaselts, kaitseliidu Rae kompanii ja Rae wabatahtlik tuletõrjeühing — pöörasid Tallinna linnawalitsusele palwega, et neile müüdaks pärisekš 1,3 hektaari suurune maatükk linnale kuuluwa Rae mõisa maast Jüri kiriku lähedal. Krundile kawatsewad Rae walla seltskondlikud organisatsioonid ühiselt püstitada rahwamaja.

Linnawalitsus otsustas müüa tähendatud krundi Rae walla organisatsioonidele pärisekš 190 kr. eest. Ostuhinnaga arwatakse tasutuks ka rent maatüki senise kasutamise eest.

Jürile kalmistu. Rae, Kurna ja Nabala waldadele linn müüb Rae mõisa kahe renditalu maadest 1,5 hektaari suuruse maatüki Jüri awaliku matmispaiga alla.

Õnnetus kelgutamisel. Kohila alewikus juhtus kelgutamisel raske õnnetus. Alewiku n. n. Toompea mäelt liuglesid lapsed kelkudel alla. Ühel sellisel laskumisel mäest kelk, millel asus trobikond lapsi, wääratas ja langes küljeli, kusjuures 7-a. Juta Norrman jäi oma kaaslaste kuhja alla niiwõrd õnnetult, et tal murdus reieluu. Pärast esimest abi toimetati õnnetu Tallinna rawimisele.

NARVAST.

Läbi tormi ja tuisu kaaswõitlejate kalmule. Naiskodukaitse Narwa jaoskonna 10 a. juubeli puhul oli laupäewa õhtul pidulik jumalateenistus Peetri kirikus, kus jutlustas sama koguduse ja Narwa garnisoni waimulik õp. G. Kiwiste. Jumalateenistusel wiibis ka kaitseliidu Narwa weteraanide ring terwes koosseisus. Mälestati ka Narwa wabastamise päewa. Kuuskedega ehitud kirik oli rahwast täis. Peale jumalateenistust grupp naiskodukaitsjaid sõitis, waatamata tugewale tormile ja lumetuisule, Siiwertsi kalmistule, kus pandi lilli eud. esinaise M. Olewi ja juhatusliikme L. Deneri hauale ning laulis naiskodukaitse laulukoor. — Pühapäewa õhtul oli juubeli puhul „Ilmarises" pidu.

Wedur läks roobastest wälja. Öõl wastu pühapäewa Kiwiõli raudteejaamas jooksis pöörangu kohal roobastest wälja kaubarongi wedur, mis rikkus 31 meetri pikkuselt raudteeliini. Inimestega õnnetusi ei juhtunud. Kuna rike oli tekkinud pealiinil ning tee uuesti korrasseadmine wõttis aega, siis wiibis hommikune Tallinna—Narwa postirong sihtkohale saabumisega 1 tund 13 min.

Kalur päästeti jää alt. Narwa-Jõesuu kalasadamas kukkus pühapäewa hommikul paati kaldast ära tõugates läbi jää jõtte kohalik kalur Meinhard Laare, kes kawatses koos teiste kaluritega minna merele kalastama. Mees wajus kohe jää alla. Õnnets said kaaslased kohe ulatada jää alla kadunud mehele pika ridwa ning tõmmata ta jääaugust wälja.

N.-Jõesuu kaitseliit uutes ruumides. Pühapäewal toimus Narwa-Jõesuus uue kaitseliidu hoone awamine. Peale ulatuslikku remonti on nüüd majja asunud kohalikud kaitseliidu ja naiskodukaitse üksused, kes kasutawad ruume talwekundel. Awamise puhuks oli kohale sõitnud kaitseliidu Narwa malewa pealik maj. P. Lilleleht, kes esines kõnega ning jagas wälja laste- ja spordiwõistlustel saawutatud auhinnad ja diplomid.

VÕRUMAALT.

Hobune uppus Wõhandusse. Mehikoorma laadalt tulles tahtsid sõita Räpina walla, Lokuta küla talupidaja Daniel Wõsoberg koos kaaslastega Rainowa kohal üle Wõhandu jõe. Jõudes mõned meetrid kaldast jääle, murdus jää ja hobune kukkus jõtte. Kuigi kohe hobuse päästmisele asuti, hoides teda waljaid pidi wee peal, pääsesid waljad hobuse peast lahti ning 330-kr. hobune wajus jõe põhja, kuhu ka uppus.

Reserwohwitseride päew Wõrus. Pühap. peeti Wõrus 1. tagawarawäeohw. päewa, millest wõttis osa üle 80 tagawarawäeohwitseri. Päewa awas kaitseringkonna ülem kol. Trossi, 2. diwiisi poolt tõi terwituse diwiisi ülem kol. Traksmaa. Kõnelesid kol. Luukas, major Uder j. t. Hiljem käidi Taara kasarmutes. Läbirääkimistel awaldati soowi, et asutataks reserwohwitseride sektsioonid maakonna suurematesse keskustesse, nagu Antslasse, Põlwasse, Wastseliina ja Räpinasse.

RAKVEREST.

Rakwere sai uue perekonnaseisuametniku. Rakwere senine perekonnaseisuametnik O. Kaasik lahkus teatawasti hiljuti terwislikel põhjusil. Uueks perekonnaseisuametnikuks walis linnawalitsus laupäewal senise Haapsalu linna perekonnaseisuameti asjaajaja Erich Madisson, kel perekonnaseisuameti alal kauaaegne praktika.

VALGAMAALT.

Walga wabastamispäewade mälestamiseks waliti toimkond. Walga raekojas peeti neljapäewa õhtul organisatsioonide esindajate nõupidamine aastapäewa mälestamise asjus, kus waliti 6-liikmeline toimkond: dr. Müllerson, Ilwes, major Saar, Rotberg, Uuemaa ja Meerits.

VILJANDIMAALT.

Kolm luumurretega õnnetust. Wiljandi haiglasse toimetatit rawimisele kolm õnnetusjuhtumi ohwrit tõsiste luumurretega. Aleksander Schults, 35 a. wana, S.-Kõpu Laane talust tõi Wiljandisse sigu Saljamaale saatmiseks. Jaamas sigadekasti kaalule winnates jäi seatooja Schults wajalu jalaga kasti ja kaalu wahele, misjuures purunes jalaluu. Suure-Kõpu wallas Punawestil elaw Minna Johanson, 58 a. w., kukkus elumajast wäljumisel nii õnnetult libeda maapinna tagajärjel maha, et murdis parema käe tiirluu. Wasaku jala pindluu murdega toodi haiglasse Laatre wallas Posti talus elaw 54-aastane Juuli Semper. Ta tuli loomalaudast lehmade toitmiselt, wälja tulles laudast prantsatas naine maha. Teiste abiga toimetati naine tuppa, kus selgus wasaku jalaluu murd.

Kõo tagawarakapital Wõhma koolile laenuks. Kõo walla wolikogu kaalus oma tagawarakapitali paigutamise küsimust. Kapitali suurus on 5762 kr. Otsustati sellest laenata Wõhma algkooli uue hoone ehitamiseks 5000 kr. 5 aasta peale.

Tagandatud Kõo wallawanema abi Jaan Nurga asemele waliti wiimasel wallawolikogu koosolekul uueks wallawanema abiks meier Aleksander Wares. Aj. maawalitsuse poolt Nurga tagandamisel abi kohale määratu ei saanud walimisel, kuigi kandideeris, wajalikku arwu hääli.

SAAREMAALT.

Maanoorte ringid saawad laenuraamatukogu. Saare Maanoorte ühenduse juhatus otsustas asutada maanoorte õpiringide laenuraamatukogu, kuna õpiringide tegewuse mitmekesistamisega on neil raske hankida wajawat kirjandust kõikidele aladele. Kuna raamatukogu asutamine on seoses suurte kuludega, korraldatakse loterii, mille wõitudeks põllumajanduslikku kirjandust.

Sõrwe päästejaam saab noorte osakonna. Sõrwe päästejaama juhatus esines Punase Risti peawalitsusele palwega, et päästejaama juure asutataks noorte osakond, kus 10—15-aastased poisid saaksid wastawa ettewalmistuse päästemeeskonna liigeteks. P. R. peawalitsus on ettepanekuga nõus. Teatawasti on Sõrwe päästejaama meeskond üks eesrujulikumaid Eestis. Päästejaama juhataja Laas Mundi on wõtnud osa 116 inimelu päästmisest, mille eest on saanud aumärgi.

VIRUMAALT.

Uus wallasekretär Paasweres. Paaswere wallawolikogu walis 18. skp. teistkordselt wallasekretäri, kuna esimesel korral ei läinud läbi ükski kandidaat. Seekord osutus walituks 14 kandidaadi hulgast Järwamaalt Alliku wallasekretär Aug. Madisson, saades 19 häält poolt ja 2 wastu. M. on olnud kauemat aega Allikul sekretäriks, teenides enne seda Paide kriminaalpolitseis.

TARTUMAALT.

Suri saunas wingu. Laupäewa õhtul suri Tartumaal Tammistu wallas Loowi talu sauna wingumürgitusse 24-a. talu noormees Erich Gern. Ta oli tulnud õhtul koos teise noormehega Ed. Räästasega Loowile sauna. Koos peremees Joh. Koplus'iga olid kõik 3 meest läinud sauna. Et aga mehed jäid sauna liig kauaks, läks perenaine Liisa Koplus sauna juurde waatama. Ta leidis kõik mehed sauna põrandal nimaseina ja poolsurnuina. Kohe jooksis perenaine toa juurde, kutsus appi teised naised ja siis tiriti mehed saunast õue, kus neile hakati tegema kunstlikku hingamist. Peremees ja Räästas ärkasid ellu, kuna Gern'i juures kõik elluäratamise katsed jäid tagajärjetuks.

Hüppas Kiwisillalt jõkke. Pühap. õhtu k. 21 paiku hüppas Kiwisillalt jõkke keskealine mees Anton Leete. Ta tiriti juurderutanud tuletõrjujate ja teiste inimeste kaasabil poolkangestuunult weest wälja. Mis meest wette ajas, ei läinud esialgu korda selgitada, kuna mees oli pühap. õhtul ülekuulamiswõimetu. Tal oli juures tugewasti wiina lõhna. Riietuse järele näib olewat tööline.

JÄRVAMAALT.

Teenija warastas peremehe nisukoti. Käru wallas elutsew Johannes Weltson awaldas politseile, et tema ema saatnud oma teenija Ado Krügeri Käru westile nisu jahwatama. Weskil olewat aga teenija Krüger ära warastanud 80 klg. nisujahu ühes kotiga, 'mille wäärtus 17 kr.

Türil surewus ületab sündiwuse. 1935. a. sündis Türi linnas 39 last, neist poeglapsi 20 ja tütarl. 19. Samal ajal suri 25 meester. ja 20 naister. Abielumiji registreeriti linna perekonnaseisuametis 9.

Toetust A. H. Tammsaare mälestussambale. Einmanni wallawolikogu otsustas määrata A. H. Tammsaarele Albus mälestussamba püstitamiseks toetust 20 kr.

T. Käsebier maeti Paides. Pühap. sängitati Paides maamulda Tallinna-Harju abimaksuinspektor Tõnis Käsebier. Kalmistule oli lahkunut tulnud saatma rohke rahwahulk. Maksudewalitsuse nimel asetas kadunu hauale pärja Tallinna-Harju 6. jsk. abimaksuinspektor Lugus. Järwa maksuameti poolt pandi Käsebieri hauale pärg kui esimesele Järwa maksuinspektorile.

Udewal õnnistati meierei. Pühapäewal toimus Udewal piimaühingu uue meiereihoone õnnistamine rohke rahwahulga osawõtul. Waimulikku talitust toimis Järwa abipraost A. Pähn. Terwitajate hulgas oli esindajaid kogu ümbruskonnast.

Täpsed plaanid Narwa kantsidest.

Linnal lootust saada lisasummasid uurimistöödeks ja bastioonide restaureerimiseks.

Laupäewal wiibis Narwas majandusministeeriumi eelarwebüroo juhataja Reimann, kes tutwunes Narwa kantside allmaakäikude korrastamiseks ja puhastamiseks teostatud töödega. Narwa linnawalitsus kasutas selleks otstarbeks osa hädaabitööde korraldamiseks antud rahast. Nüüd on see 1000-kroonine summa läbi ning linnawalitsus pööras majandusministeeriumi poole lisasummade saamiseks, sest omawalitsusel on kindel tahe juba eelolewaks turismihooajaks lasta puhastada ja restaureerida neil päewil linna uurimiskomisjoni poolt bastioonides „Fama" ja „Gloria" awastatud wõlwkäigud. Samuti

läheb waja raha, et jatkata uurimistöid,

mille tulemusena wana Narwa tõotab üha rikastuda ajallooliste waatamisäärsuste poolest. Ministeeriumi esindaja andis lootust Narwale selleks otstarbeks lisasummade saamiseks. Linnawalitsus arwab, et umbes 2000 krooniga ta suudab tänawu talwe jooksul teostada kawasse wõetud tööd.

Narwa linnawalitsuse uurimistöödele wanalinna all antakse rahwamajanduslik tähtsus, eriti nüüd, kus Narwa on leidnud turismis tõhusa tuluallika. Paljud wälisturistid, eeskätt just rootslased, hindawad Narwat tema rikkalikkude ajalooliste waatamisäärsuste poolest ja sõidawad sageli ainult selleks Eestisse, et imetleda Narwa allmaakäikude rägastikku. Uute salateede awastamise sihiga teostatawatel kaewamistöödel on ka teaduslik tähtsus. Puudulikkude plaanide tõttu pole praegu ülewaadet bastioonides olewate wõlwkäikude kohta ja wõib kindlasti öelda, et suur osa wanadest allmaakäikudest ootab weel alles awastamist. Nüüd tahab linnawalitsus uurimise waral koostada

kõigi bastioonide kohta täpsed plaanid,

kus oleks ka näidatud kõik wõlwkäigud. Plaanid köidetakse albumiks, mis oleks suureks hõlbustuseks turistidele.

Linn lasep bastioone restaureerida ainult seespidiselt, kuna wäljaspool nende kohendamine nõuaks määratusuuri kulusid. Kõik need, nagu teisedki kantsid, olid kaetud tahutud paekiwidega, kuid 1885. a. tehti siin tolleaegsete linnaisade heakskiitmisel suur laastamistöö. Bastioonidelt murti wälisvooder maha ning kiwid müüdi mujale ehitusmaterjaliks. Sel ajal tehti üldse imelikke otsuseid. Nii 1876. a. linnawolinik Wassili Petrow (ajaloolase Aleksander Petrowi isa) tegi linnawolikogule ettepaneku lammutada Peeter Suure maja juures asunud Pimewäraw, kuna

see takistawat Narwa jõelt wärske õhu juurewoolu linna.

Samal aastal wõetigi „õhuliikumise segawad" wärawad maha. 1875. a. wolikogu otsustas lammutada Raekoja platsil asuwa börsimaja torni, kuna see wajas pisut remonti, milleks aga ei tahetud raha wälja anda. Nii wõetigi torn maha, kuid siis selgus, et lammutamiskulud olid sootuks suuremad kui wõimalikud parandusulud.

Rahwamaja mured Rakweres.

Sihtasutis pooleliolewa maja lõpule ehitamiseks.

Rakwere teatrimaja küsimus on kohalikele elanikele suureks päewaküsimuseks, kuna on üles kerkinud poolelichitatud hoone üleandmine kaitseliidule. Nädala lõpul peeti Rakwere organisatsioonide esindajate koosolek, kus enamus asus seisukohale, et maja peaks jääma siiski puhtkultuuriliste organisatsioonide kasutusse. Selle wõimaldamiseks otsustati moodustada sihasutis, kuhu kuuluksid Rakwere kultuuriliste organisatsioonide ja linnawalitsuse esindajad, ja mille asutamise wõimaluste selgitamine tehti ülesandeks Rakwere rahwamaja ja haridusseltsi juhatusele. Kuuldawasti loodetawat tarbekorral ka laenule walitsuselt.

Sündmus on palju sõnawõttu tekitanud eriti selle tõttu, et wara ära andmine tähendaks tegelikult seltsi tegewuse lõpetamist, kuid on just parajasti Rakwere rahwamaja ja haridusseltsi 30 a. juubel. Selts registreeriti ja esimene peakoosolek peeti ametlikult küll alles 20. jaanuaril 1908. a., kuid waremalt töötas selts juba kaks aastat põrandaall. Selts asutati Rakweresse emakeele kooli ellukutsumiseks ja endisest seltsi koolist on nüüd saanud linna 2. algkool ning linna tüt. gümnaasium.

Tartu laulumehed esinesid Rakweres.

Laupäewal esines Tartu Meestelaulu Seltsi meeskoor, helilooja Ed. Tubini juhatusel, Rakwere Käsitööliste Seltsi saalis suurema awaliku kontserdiga. Kontserdi kawas oli rida eesti ja soome helitöid. Kontserti oli ilmunud kuulama tungil saalitäis rahwast ja ettekanded wõeti wastu elawate kiiduawaldustega. Pühapäewa hommikul oli kooril kontsert Rakwere Kolmainu kirikus, kus jutlustas õp. dr. Taul ülikooli kogudusest.

Wekslivõltsija 3 a. wangla.

Wanaraua warguse eest 3 a. wangistust. Sõrmused kadusid talu kapist.

Wekslivõltsimise eest Tallinna ringkonnakohus mõistis laupäewal 3 aastaks wangimajja Richard Peedosoni, 36 a. wana.

25. septembril möödunud aastal Richard Peedoson esitas Tallinnas Eesti Rahwapanka laenu saamiseks 100-kroonise weksli. Wekslel kandis Jaan Krigulsoni kui wekslianja allkirja ja W. Peedosoni, praeguse nimega Pedoste, zhiirot. Enne laenu wäljaandmist panga diskontojaoskonna juhataja, pöördus telefoni teel zhirandi poole, küsides, kas ta on annud oma zhiiro sellisele wekslile. Ta sai eitawa wastuse. Laenu wälja ei antud ja asjast teatati kriminaalpolitseile.

Richard Peedoson tunnistas end süüdi weksli wõltsimises. Ta on waremalt wekslivõltsimise eest karistatud.

*

Wanaraua warguse eest ringkonnakohus mõistis 3 aastaks wangimajja Artur Adamsoni, 40 a. wana.

21. augustil möödunud aastal Julius Tirmann awaldas kriminaalpolitseile, et temal Tallinnas Wõrgu tänawas nr. 3 metallitööstuse lahtisest hoowist warastatud wanaraunda 40 krooni wäärtuses. Asja uurimisel selgus, et Siimoni tänawas nr. 1 asuwasse wanarauatauplusse oli wiimasel ajal korduwalt müünud wanaraunda Artur Adamson. Osa tema poolt müüdud rauda oli weel alles ja Tirmann ettenäitamisel tunnistas selle omaks. Adamson wõeti ülekuulamisele ja ta tunnistas end süüdi, seletades, et Tirmanni hoowis ta käinud wargil 4—5 korda.

Adamson on warem korduwalt karistatud.

*

Sõrmustewarguse eest mõisteti 2½ aastaks wangimajja Alfred Gutmann, 30 a. wana.

30. juulil möödunud aastal wiidi Harjumaal Kohila wallas Nurme talu lukustatud kapist Jakob Riismanni neli kuldsõrmust 100 krooni wäärtuses. Kapi luku lahtikeeramiseks oli kurjategija kasutanud õiget wõtit, mille ta oli hankinud tawalisest wõtme peidukohast.

Kahtlus warguses langes Alfred Gutmannile, kuna wiimane oli lühikest aega elanud Nurme talus ja oli teadlik selles, kus asusid wõtmed ja sõrmused. Kui Gutmann wõeti ülekuulamisele, ta ei salanudki oma süüd.

Gutmann on warem karistatud.

Kuldnokad ja luiged südatalwel.

Soojade ilmade mõjul pole Saaremaalt weel lahkunud kuldnokad. Ka luikesid wõib näha hulgana jäätt wabades randades.

Naiskodukaitse juhid ja arstid sanitaarküsimuste juures.

Pühapäewal peeti Tallinnas kaitseliidu peastaabi juures naiskodukaitse ringkonna esinaiste ja arstide koosolek, millest wõtsid osa kõik ringkonna esinaised ja üle 40 arsti. Arutusel olid sanitaarala tulewiku töötawad.

Keskpäewal kuulas koosolek raadio kaudu edasiantud riigiwanema ja ülemjuhataja kõnesid. Koosolek kestis hommikust kella 5-ni p. l.

pauke waidles wastu.

— Te unustate senaator Farewelli tütre ja Mak-Naby naise. Nende rööwimisplaani töötasin wälja mina.

— Jah, jah... Täiesti õige, kuid mõlemal juhul ohwrid pääsesid meie käest.

— On see minu süü?

— Ei, ei. Kõiges on süüdi äraandja, kes purustas meie plaanid.

— Jah! — ütles Päike kindlalt. — Mind saadeti Washingtonist nimelt selleks, et teha sellele lõpp. Kuid see... see laps... Te ei öelnud mulle midagi. Kui Williams poleks ilmunud teie juure ähwardustega, ma poleks midagi teadnud.

— Oh ei. Me oleksime teile öelnud. Täna pidid leidma aset teie lahingristsed. Te wõtate isiklikult osa... lapse kõrwaldamises.

Hooletu zhestiga osutas ta õnnetule tüdrukule.

Päike ägestus.

Mark Jarrow tõusis püsti, astus ta juure ja ütles talle silma waadates:

— Käsutajaks ei ole mina. Sellise korralduse teai krahw Yedo.

Naeratades pani ta käe Päikesele õlale.

— Ärge kartke, pole midagi hirmsat. Krahw Yedo ja mina, meie austame teid. Aga kui täiuslik te ka ei oleks, teil on üks puudus ja otsustasime selle kõrwaldada. Esiteks teil on ebameeldiw, te pöörduste kõrwale, kuid pärast... pärast see wõib olla isegi kisub teid kaasa.

— Ma pean...

— Jah, peate nägema, kuidas see laps sureb... pikkamisi sureb.

Mark Jarrow waatas noale ja pööras siis pilgu tütarlapsele.

— Kuulake! — sõnas Päike ja lisas tasa pärast wäikest waheaega: — Kedagi peale meie ei ole maias?

— Ei kedagi.

Storm seisis minu ja Mark Jarrow wahel. Sellepärast mõtlesingi esiteks wajutada päästikule ja wirutada ta põrandale. Kuid näis, et isegi Jarrow oli liiaks hämmastunud, et kasutada soodsat silmapilku. Kahjuks ta kogus end kiiresti. Ta lähenes Stormile ja peitis end tema selja taha.

Taipasin hädaohtu, kahetsesin Stormi ja suunasin rewolwri gangsteri kõhule. Peaaegu näis, et ei saa wältida tapmist. Sõrm oli juba walmis wajutama päästikule.

Kuid ma ei wallandanud päästikut. Miski külm ja ümmargune surus mulle kuklasse. Pehme sügaw hääl ütles mu seljataga:

— Pange rewolwer ära, Nayce.

8.

See oli Päike. Ta rikkus kogu mängu. Ma ei lasknud kohe rewolwrit alla. Mitte sellepärast, et arwasin, et ta ei tulista; ei seda mõtet mul ei olnud. Teadsin, et see on surm. Kuid Storm seisis otse mu ees ja kui ta kõht ei ole liiaks paks, wõib kuul läbistada tema ja Mark Jarrow ühekorraga... Oleksin läinud teise maailma kena seltskonna saatel.

Arwasin kuulwat selja taga samme, nagu oleksid kostnud isegi meeste hääled. Weel sekund ja ma oleksin wallandanud päästiku. Kuid kõik, mida nüüd mäletan, oli hirmus hoop pähe. Päike ei wõinud nii lüüa. Pärast seda saabus pimedus ja teadmatus!

Kui toibusin, mühas mu peas puder. Mõtted kihutasid sõnade järele, sõnad ei jõudnud mõtetega pidada sammu. Mõtted ei olnud halwad, kuid tulid hilja. Oleksin pidanud kõik toasolijad ilma pikema jututa maha laskma ja seisma näoga eesriide poole, kuni tulid Päike ja teised. Kuid ma ei teinud seda ja nüüd oli hilja kahetseda.

Sõnad! Jah, sõnad segasid mõtteid... Need ei olnud minu omad... Mark Jarrow kõneles Päikesele:

Kelmidepaar lüssas adwokaali ja pangamehe.

Müinasjutuga 225 miljoni frangilisest pärandusest peteti realt isikuilt wälja ligemale 30.000 krooni. Warsšawi adkowaadi wõltsallkirjaga kirjad sõõdaks.

Tallinna adwokaat otsis Krakowis olematut maja.

Tallinna ringkonnakohtu laupäewasel istungil oli arutusel suurem petmisprotsess, kus süüpingis istusid Walentina Shwedow, endise nimega Wertšinski, 33 a. wana ja Woldemar Nuga, 36 a. wana.

Kohtualuste wastu oli tõstetud süüdistus, et nad ettekäändel, nagu oleks Shwedowil wälismaal 225 miljoni šweitsi frangi suurune pärandus, petsid wälja terwelt realt isikuilt suuremaid summasid, kogusummas 28.786 krooni 50 senti. Kahjutannatajate hulgas, kes kohtualuseile suure päranduse ülaarimise kuludeks laenasid raha, on tuntud adwokaate, panga- ja muid tegelasi.

Kohtu otsusega mõlemad kohtualused tunnistati süüdi neile ettepandud süüdistuses ja mõisteti — Walentina Shwedow 1 aastaks ja Woldemar Nuga 2 aastaks wangimajja õiguste kaotamisega.

Kohus arutas asja päewa ja õhtu läbi, kuulates üle enam kui kakskümmend tunnistajat. Kohtu otsus kuulutati hilisööl.

Shwedowi ja Noa tehingud tulid ilmsiks möödunud aasta maikuus, mil üks tüsatuisi, Tallinnas, Kampmehe tänawas elutsew Aleksander Huene teatas kriminaalpolitseile, et ülalmainitud

petturitepaar oma pärandusžuttudega ternalt wälja petnud 4850 krooni.

Asja hakati uurima ja selgitati fantastilise pärandusleo telgitagused.

Nagu selgus asja kohtulikul arutamisel, toimusid petmised 1933. ja 1934. a. jooksul. Aleksander Huenelt rahalaenamine toimus järgmiste asjaoludel:

1933. a. sügisel ilmusid Walentina Shwedow-Wertšinski ja Woldemar Nuga Huene juure. Wertšinski seletas, et tema kasuisa, kes elanud wälismaal, olewat surnud ja pärandanud temale testamendi järgi

175 miljonit šweitsi franki ja 50 miljoni frangilise kinniswara, mis asuwat Poolas.

Seda pärandusasja ajawat Poolas adwokaat Tadeusz Winiarski, kelle elukoht Warsšawis Danielewskaja tänawas nr. 8. Kuna olewat waja sõita Warsšawisse neid pärandusasju korraldama, siis palus Wertšinski, et Huene laenaks temale selleks otstarbeks raha.

Tookord Huene loobunud rahalaenamisest, kuid Wertšinski ja Nuga käinud järjest innukamalt peale, külastades Huenet mitmel korral. Nord Wertšinski näidanud Huenele

wenekeelset kirja, mis kannud Winiarski allkirja.

Kirjas teatatud, et Wertšinski on mainitud pärenduse pärinud. Et kiri äratanud Huenes usaldust, siis ta laenanud 9. märtsil 1934. a. Wertšinskile esmakordselt 650 kr., saades laenu kindlustuseks weksli.

1934. a. nowembrikuus näidanud Wertšinski Huenele weel üht kirja. Ka see kiri olnud wenekeelne ja kannud Winiarski allkirjas. Kirjas teatatud, et Wertšinski pärandusasjad olewat nüüd lõplikult korras. Seepeale Huene laenanud Wertšinskile 1500 kr. Peale nimetatud kahe korra laenanud Huene Wertšinskile weel mitmel korral raha, eelmiste kordadega kokku 4850 krooni. Hiljem aga tekitanud Huenes kahtlus selle suure päranduse kohta. Wälisministeeriumi kaudu ta muretsenud andmeid ja saanud teada, et

Waršawis elutsew adwokaat Winiarski ei tunne üldse Wertšinskit.

Warsšawis ei teatawat midagi sellisest pärandusest.

Analoogilise wõtte abil toimus raha wäljapetmine ka teistelt isikutelt. Kelmide ohwritš langesid weel Suure-Jaani adwokaat Johannes Ott, kes 13. septembril 1933. a. laenas Wertšinskile ja Noale 10.000 krooni, Johannes Ukado, Tähtwere walla talupidaja, laenas neile 280 krooni, Tallinna elanik Ruurik Tohwri 1934. a. jaanuarikuus 750 krooni, Eesti Laenupanga dir. Hans Heinrichson 1934. a. jootsul kokku 11.056 kr. 50 senti.

Wiimase summa andis Heinrichson isiklikult, kuid tema kui direktori kaasabil laenanud Wertšinski ja Nuga Eesti Laenupangast weel 1850 krooni.

Kõigile laenuandjaile kõnelesid Wertšinski ja Nuga suurest pärandusest ja näitasid adwokaat Winiarski kirja, wõites niiwiisi usaldust.

Nagu Huene, nii ka teised rahalaenajad aga hiljem ettewaatuse mõttes hakkasid koguma andmeid Wertšinski pärandusasjade kohta.

12. septembril möödunud aastal sõitis wannutatud adwokaat Otto Pukk Hans Heinrichsoni ülesandel Warsšawisse, et seal koguda andmeid Wertšinski pärenduse kohta. Kõigepealt ta pöördus Warsšawi adwokaadi Tadeusz Winiarski poole, kes Wertšinski seletuse järgi pidi seda pärenduse asja ajama. Warsšawi adwokaat seletas, et ta

kunagi pole Wertšinski pärenduse asja ajanud.

Wertšinski seletuse järgi olewat pärenduse temale jätnud tajuisa Strazenewski, kuid adw. Winiarski seletuse järgi Warsšawi kohtuis 1932. ega 1933. a. polewat olnud arutusel mingit Strazenewski nimelise isiku pärenduse asjas.

Kuna Wertšinski oli Heinrichsonile tõendanud, et pärenduse hulka kuuluwat ka Krakowis Jasna tänawas nr. 22 wõi 26 asuw kuuekordne kiwimaja, siis Heinrichsoni wolinik sõitis ka Krakowi, et ligemalt uurida maja olemasolu. Selgus aga, et

Jasna tänawas ei ole üldse nii suuri majanumbreid, ja et selles tänawas ei ole ühtki kuuekordset kiwimaja.

1933. a. märtsil. palus Wertšinski adw. Rein Eliaserit, et wiimane wõtaks enda peale Wertšinski pärandusasja ajamise. Pärandus ajuwat Poolas ja seal ajawat seda asja adw. Winiarski. Pärandusasi olnud Warsšawi ringkonnakohtus arutusel 18. detsembril 1932. a.

Eliaseri poolt toimitud järelepärimisele wastas Eesti Poola saatkonna sekretär, et adw. Winiarski ei teadwat asjast midagi, ja et Warsšawi ringkonnakohus 18. detsembril 1932. a. üldse kohtuistungit ei olnud. 1933. a. aprillikuus läks Eliaser Wertšinski juure koju ja teatas temale, ühtlasi ka samas wiibiwale Noale, et neil Warsšawis ei ole mingit pärandusasja. Hiljem aga Wertšinski ja Nuga selle olematu pärenduse arwel laenasid terwelt realt isikuilt suuri summasid. Kui asja ilmsikstulekul Wertšinski ja Noa ühises korteris pandi toime läbiotsimine, siis leitsi sealt weel wenekeelne kiri, mis kandis Winiarski nimelist allkirja. Kirjas on muuseas öelbud, et

2. septembril on kohtuasi lõplikult eest ja otsus täidetakse 6 kuu jooksul.

Kohtualuseist Walentina Shwedow-Wertšinski tunnistas end süüdi, kuid seletas, et wõltsitud kirju esitanud Woldemar Nuga, kellele ta öelnud, et Winiarski allkirjad on tema enda wõltsitud. Woldemar Nuga end süüdi ei tunnistanud, seletades, et ta olnud täll Shwedow-Wertšinstil abiks rahalaenamistel, kuid uskunud Shwedowi juttu pärenduse olemasolu kohta ja saanud Winiarski nimeliste allkirjadega kirjad Shwedowilt.

Nagu asja arutamisel selgus, kulutanud Shwedow-Wertšinski ja Nuga wäljapetetud raha oma isikliku elu mugawamaks tegemiseks. Tunnistajana kuulati üle muuseas kohtualuse Noa wend, kes kõneles, et Woldemar

Nuga ja Shwedow olanud warem tagasihoidlikult, kuid hiljem tekkinud nende olamises jõukuse tundemärke:

nad muretsenud endile üht-teist, liikunud lokaalides jne. Kui aga tunnistajalt küsiti, miks ta wend — kohtualune Nuga — loobus oma elukutsest, trammijuhi ametist, siis wastas tunnistaja — see jäändud küll wist kodukaitsmise mõttes, sest

Shwedow-Wertšinski saanud järjekindlalt ähwarduskirju,

milliseis lubatud teda ja ta lähedasi inimesi maha tappa. Ka selgus asja arutamisel, et Nuga ja Shwedow-Wertšinski tutwunud üksteisega trammis sellal, kui Nuga olnud oma ametikohuste täitmisel. Siis olnud Shwedow-Wertšinski alles abielus oma endise mehega.

Enne asja sisulisele arutamisele asumist kohtualuse Shwedow-Wertšinski kaitsja esines kohtule palwega panna toime ekspertiis tema kaitsealuse waimse seisukorra kindlaksmääramiseks, et jõuda selgusele, kas ta on wastutaw oma tegude eest. Kohtualune nimelt ilma küllaldase reaalse aluseta paistnud ajuti olewat weendumusel, et selle muinasjutulise pärenduse olemasolu wastab tõele. Kohus lükkas palwe tagasi, asudes seisukohale, et kui asja arutamisel peaks selgusma andmeid kohtualuse wastutusewõimetuse kohta, jatkub siis aega ekspertiisits.

Neid andmeid aga ei selgunud.

Ilmus trükist:

Eesti skaudi käsiraamat

muudetud ja täiendatud trükk. Koostanud skm. **H. Michelson.** Hind —.50 snt.

Pealaos:

K-ü. „Rahvaülikool"

Tallinn, Harju 48, Jaani 6.

Rildekaupade

väljamüük

suure hinnaalandusega.

N. TELISTE,

Viru tän. nr. 10.

Kergejõustiku liidu uus juhtkond.

ESIMEHEKS VALITI ENDINE RIIGIVANEM DIR. JUHAN KUKK. — OLÜMPIA-AASTA ANNAB LIIDULE PALJU TÖÖD. — VIISTEIST EESTI REKORDI KERGEJÕUSTIKUS MÖÖDUNUD HOOAJAL

Kergejõustiku liidu esindajate kogu erakorralisel istungil pühapäeval Tallinnas valiti liidule uus juhatus. Esimeheks valiti endine riigivanem Juhan Kukk, kuna juhatusse pääsesid A. Paluvere (Tall. Kalev), E. Männik (Pärnu Tervis), J. Luks (Tall. NMKÜ), J. Seren (Tall. politsei spordiring), A. Reisner ja N. Küttis (mõlemad Eesti akadeemilisest spordiklubist). Asemikuks Eesti spordiliitu valiti dr. A. Weiss, liidu usaldusarstiks dr. H. Rõmmer.

Liidu möödunud aasta tegevuse aruande kandis ette senine esimees A. Weiss.

Läinud hooajal oli liidu juhatusel rohkesti tööd olümpia-ettevalmistamise alal, samuti maavõistluste korraldamisega. Olümpia-aasta seab aga liidule weel suuremaid ülesandeid. Tegevuskava 1936. a. hooajaks on koostatud. Suurema üritusena tuleb korraldamisele olümpia laager enne võistlejate Berliini sõitu. Eesti—Soome maavõistlus kergejõustikus peetakse tänavu 18. ja 19. juunil, Eesti—Läti maavõistlus 21. ja 22. augustil, mõlemad Tallinnas.

Eesti esivõistlused kergejõustikus otsustati anda ÜENÜTO korraldada. Need peetakse 1. ja 2. juulil Tallinnas ja on ühtlasi viimasteks katsevõistlusteks, mille põhjal koostatakse Eesti kergejõustiku esindusmeeskond Berliini suurvõistlusteks.

Tänavu esmakordselt tulevad pidamisele ka meeskondade esivõistlused.

Läinud hooajal püstitatud rekordid kergejõustikus kinnitati. Need olid: 100 meetrit — 10,7, R. Toomsalu; 200 m. — 22,3, R. Toomsalu; 300 m. — 36,4, A. Kulmar; 400 m. — 51,0, V. Nesterov; pooletunnijooks — 9.146,62 m., I. Anier; 3000 m. — 8.47,41, E. Prööm; 4×100 m. — 43,5, Eesti rahvusmeeskond; 4×400 m. — 3.25,6, Tall. Kalev; 15 km. — 51.04,2, K. Kiili; ketas — 46.92, A. Vilding; kuul — 16.06, A. Vilding; kuul (5.44 kg.) — 17.92, A. Vilding; vasar — 53.07, K. Annamaa; raskus — 17.58, K. Annamaa; kõrgus — 1.94, A. Kuuse.

Eesti—Soome maavõistlusel Poris N. Küttise poolt püstitatud kolmikhüpperekord — 14.43 ei tulnud kinnitamisele formaalsell põhjusell — Soome spordiliidult ei ole veel saabunud ametlikku tõendust selle kohta.

Uues põhikirjas olulisemaks uuenduseks tuleb lugeda liidu juhatuse valimise kohta käivat määrust, mille järgi ühest organisatsioonist ei ole võimalik valida liidu juhatusse mitte üle kahe esindaja. Vana põhikiri võimaldas valida häälte enamusega juhatuse terves koosseisus ühest organisatsioonist, millist võimalust seni ka hästi organiseeritud ÜENÜ osaliselt kasutanud, kuid mis leidnud opositsiooni meie suuremate kergejõustikku harrastavate organisatsioonide poolt.

Liikmemaksuks keskliidu ettepanekul määrati maaseltsidele 5 krooni, organisatsioonidele linnas 10 kr.

ASK esindaja A. Reisneri ettepanek, võimaldada võistluskölbmatuks tunnistatud teivashüppajale E. Ärmanile olümpia-ettevalmistust, jäi lahtiseks, kuna sama küsimus tuleb kaalumisele ka Eesti spordikeskliidu koosolekul teisipäeval.

Rahaliselt liidu möödunud aasta tegevus andis 557 kr. suuruse ülejäägi. 1936. a. eelarve on liidul tasakaalus 4.750 krooniga.

Riigivanemale ja wägede ülemjuhatajale esindajatekogu otsustas saata tervitustelegrammid.

Koosolek kestis neli tundi, juhatas N. Küttis.

PÜHAPÄEVANE HIPODROOM

Ilm pehme ning jooksurada traavldeks kõigiti soodus.

Esimeses klassis näitas Venteri täkk Heinrich tugevat üleolekut. Heinrich eraldus juba alguses traavlite kobarast ja juhtis kogu võistlusteel, tulles puhtalt esimeseks. Ka teisel otsal „vedas" Heinrich ning saabus võiduposti esimesena (tot. 8 kr. ja 3,25 kr.). Teisele kohale esimesel jooksul pääses riialase O. Lindele kuuluv mära Antwort, teisel jooksul J. Asmani tumekõrb mära Quisi-Quisi (tot. 4,75 kr.).

Teises klassis läbis esimesena võiduposti L. Venteri kõrb mära Laada (tot. 15,5 kr. ja 6 kr.), teisena linnaametniku Väiso hall täkk Boikott (tot. 5,75 kr.). Teisel otsal umbes veerandringi kestnud traavi järele, mil jooksu juhtivale Laadale püüdsid läheneda teised traavlid. Laada hakkas võistlushasardis galoppeerima ning sõitja katsed juhtida teda traavile ei õnnestunud. Takistamata galopi tõttu Laada diskvalifitseeriti ning esimeseks tuli Boikott. Boikoti ootamatu võiduletuleku tõttu totalisaatori väljamaksud kujunesid päeva suurimateks. Igalt Boikotile võetud 5-krooniliselt piletilt makseti 24,5 kr. ja igalt 2-krooniselt piletilt 9,75 kr. Teisele kohale tuli L. Venteri kõrb mära Letzte (tot. 9,5 kr.).

Kolmandas klassis tuli esimesel otsal esimeseks Venteri kõrb mära Luxur (tot. 9 kr. ja 3,5 kr.), teiseks Väiso hall mära Pääsuke (tot. 4,5 kr.). Teisel otsal vahetasid Luxur ja Pääsuke kohad: esimeseks Pääsuke (tot. 11,75 kr. ja 4,5 kr.), teiseks Luxur (tot. 6 kr.). Neljandas klassis võitis J. Mühlbachi Lareida (tot. igalt 2-krooniselt piletilt 13 kr.), teisena jõudis finishi Haiba hobusekasvanduse hall täkk Croll-Yard (tot. 2,75 kr.).

Händikapis pääses esikohale tubakatöösturi Antoni must mära Ludmilla (tot. 11 kr. ja 4,25 kr.). Teise koha saavutas hr Mändmetsa Puppe (tot. 6,25 kr.). Teisel otsal tuli võitjaks Haiba hobusekasvanduse oman. Rosenthali kõrb täkk Red-Whipp (tot. 12,75 kr. ja 5 kr.). Puppe jõudis nüüd finishi teisena (tot. igalt 2-krooniselt 8 kr.)

Esimese klassi jooksul kukkus pr. Villmannile kuuluv Kergus eelsõitja Virve juhi Lehtmaa hoolimatuse tõttu, kuna L. jäi taga kihutavale Kergusele jalgu. Kohtunikud karistasid Lehtmaad 1-pühapäevase võistluse keeluga.

Möödunud pühapäevastel võistlustel ei tulnud väljamaksudes üllatusi, sest võistlustee oli hea ja publiku ennustused võitjate suhtes täitusid.

TALLINNA NMKÜ VÕIDUD NARVAS.

Narva eesti ühisgümnaasiumi võimlas järjekorralisel käsipalliõhtul pühapäeval võistles Tallinna NMKÜ meeskond võrkpallis Narva kalevi- ja linavabr. NMKÜga. Tallinlased tulid võitjaks tagajärjega 2:1 (8:15; 15:10; 15:2). Korvpallis Tall. NMKÜ võitis samuti kalevi- ja linavabr. NMKÜ tulemusegn 40:30 (16:16). Mõlemad olid sõprusvõistlused. Narva ringkonna poolfinaalis kohtasid korvpallis kohaliku jalaväe rügement ja Hokiklubi. NMKÜ tuli ülekaalukalt võitjaks 39:15 (19:3).

Spordi lühiuudiseid välismaalt.

Hispaania ja **Austria** pidasid pühapäeval Madridis 40.000 pealtvaataja ees järjekorralt kolmanda jalgpalli maavõistluse. Võitis Austria tagajärjega 5:4 (2:2). Hispaania oli 1935. aastal kontinendi edukamaid, ega kaotanud ühtegi maavõistlust.

Saksa tõstjate olümpia-katsevõistlusel pühapäeval Erfurtis saavutati jällegi üks maailmarekordne tulemus. Sellega tuli tolme keskkaallane Oschruf, kes kordas enda poolt hiljuti püstitatud rekordi kahega tõukamises 147.5 kg.

Saksa kiirusutamise esivõistlused, mis algasid Füssenis, andsid meistriteks 500 ja 1500 m. Samesi, kes võitis senise meistri Sandtneri ees aegadega 46,8 ja 2.33,4. Sandtner võitis Samesi aga omakorda 5000 meetris ajaga 9.02,8.

Argentiinlane Juan Zabala, maratonivõitja Los Angelesi olümpiamängudel, treenib praegu Saksamaal. Pühapäeval Hamburgis argentiinlane võitis 14 km. murdmaajooksu. Zabala võitis oma sakslastest vastaseid suure ülekaaluga, saavutades ajaks 45 min. 20 sek.

Moskva jalgpalli koondusmeeskond võitis Nizzas Lõuna-Prantsuse tööliskoondusmeeskonna üllatavalt suurelt, 17:0 (8:0). Pärast võistlust Prantsusmaal pidid venelased pidama mõned matshid Tshehhoslovakkias. Venelased aga loobusid neist. Prahas lubati võistelda uue turnee puhul eeloleval suvel.

Virtanen Rootsis esikohal. Soome maadlejad Virtanen ja Pikkusaari võistlesid laupäeval Rootsis Örebros. Virtanen tuli kergekeskkaalus esimeseks, võites finaalvõistluses rootslase H. Vestergreni tööga 3:0. Pikkusaari esines poolraskekaalus ja tuli kolmandaks.

NORRA VÕITIS USA KIIRUISUTAMISES.

Esimene Norra—Ameerika kiiruisutamise maavõistlus, mis peeti laupäeval ja pühapäeval Oslos, lõppes Norra suure ülekaaluga punktidega 49:95. Mõlemalt poolt oli väljas igal alal 5 meest. Vaatamata sellele, et Los Angelesi olümpiamängudel ameeriklased võitsid kõik kuldmedalid, pidid nad seekord leppima viimaste kohtadega, välja arvatud 500 m., kus nad saavutasid kaksikvõidu.

Pühapäeval sooritati võistlus 1500 ja 3000 m. distantsidel. Norralane Ballangrud, 3000 meetris püstitas uue maailmarekordi 4 min. 57,9 sek. (senine rekord Staksrudi nimel 4.59,1). Parima ameeriklasena Schröder tuli 6-daks ajaga 5.13,8. 1500 m. võitis Haraldsen 2 min. 19,8 sek. Ameeriklastest Freisinger tuli kuuendaks ajaga 2.24,6.

Laupäeval püstitati kaks uut maailmarekordi. 500 m. võitis ameeriklane A. Potts 42,4 sek. (senine maailmarekord H. Engnestangeni nimel 42,5). Ameeriklane Freisinger tuli telseks 42,6 sek.

5000 m. võitis Ballangrud ajaga 8.17,2 (uus maailmarekord, senine austerlase Stiepli 8.18,9). Telseks jäi Mathisen 8.20,2, kolmandaks Staksrud 8.27,9. Sellel distantsil norralased said 5 esikohta.

— Williams tappis Frani siis, kui Fran tahtis nimetada, kes on „Number 7". Ta kuulis nähtawasti tõike meie juttu.

Awasin silmad ja sulgesin uuesti. See, mida jõudsin näha, oli äärmiselt ebameeldiw. Olin seotud suure tugitooli liilge, käed ja jalad olid nööridega kõwasti seotud, isegi kael oli seotud tugitooli selja liilge. See oli walus ja ma ei saanud pead liigutada. Otse mu ees diiwanil lebas tiibrukuke. Ta lebas waikselt, suletud silmil, Jumalale tänu, ta oli wist meelemärkuseta.

Päike ja Mark Jarrow seisid kest tuba.

— Teie päästsite mu elu, krahwinna, — sõnas ta. — Weel sekund ja ta oleks mu surmanud. Lugesin seda selgesti ta näost.

— Ei, ei, Mark! Päike pani mõlemad käed ta õladele. — Mina ei teinud midagi. Minuga olid kaasas kaks meest. Nad olekšid ilma minutagi jõudnud ta uimaseks lüüa. Kas saatsite nad minema?

— Jah — wastas Mark Jarrow. — Olete mitte ainult kauncim, waid ka mehiseim naine. Krahw peab olema õnnelik inimene. Ja mina olen õnnelik... et töötan teiega!

— Selge mulle täpselt, mis te kawatsete teha. Milleks on teil waja tappa last ja nii julmalt?

Mark Jarrow puhkes naerma.

— Ta aitab murda mu isamaa waenlasi. Kindral näeb ta laipa ja on löödud. Tema hukkumine paneb kartma need, keda meie wajame. Kui inimesi waldab hirm, alistuwad nad wastupanematult. Tunni aja pärast toimetatakse lapse laip Kindrali juure. Mul on kõik walmis...

— Aga Williams?

— Oh, see on teine asi. Temaga pole mõtet palju aega wiita. Kuid ta teab palju. Ta teab, kus asub Kindrali peakorter. Ta teab arwatawasti ka, kes on „Number 7". Muidu ta poleks wõinud pääseda siia. Ah, kui ta oleks tapnud Frani sekund hiljem!

— Williams ei ütle midagi.

— Arwate seda? — muigas Mark Jarrow. — Olete minust halwal arwamisel, krahwinna. Williams on noor, tugew ja terwe. Arwatawasti ta paneb mõne päewa wastu, kuid lõppude lõpuks hakkab tõnelema, olge selles kindel, krahwinna. Enne surma mõistan ta keelepaelad wallandada. Ta on õnnelik, et saab wälja lobiseda kõik, mis teab.

Mark keeras Päikesele selja ja astus lapse juure. Ta käes wilksatas nuga. Nöörid, mis kõitsid tütarlast, kukkusid maha.

Päike waatas minule, Markile, tüdrukukesele; ta sõrmed pigistasid krampliikult rohelist käsitaskut, tumedad jälmad muutusid weelgi suuremaks.

— Ei! — ütles ta. — Mitte nüüd.

— Krahwinna, — Mark Jarrow istus diiwanile ja waatas ettekeitwalt Päikesele. — Olete tähelepanuwäärne naine, krahwinna, ja teil on tähelepanuwäärne mõistus. Kui mõned plaanid, mis te meile esitasite, kukkusid läbi, siis pole see teie süü. See on süüdi äraandja, kes ikka weel töötab meie keskel. See äraandja seisab meile lähemal kui kõik kuus spiooni, kes töötasid enne teda ja kes meie poolt likwideeriti. Kuid teil ei ole küllaldaselt... Mõtlen, teil ei ole küllaldaselt üht omadust, mis wajalik naisele, kellel määratud ajuda kõrgele kohale. See on — kiretus. Teie keeles seda nimetatakse ofawõtmatuseks inimlikele kannatusile. Olgu nii. See omadus on wajalik, kui tahetakse maailma walitseda. Kutsusin teid siia nimelt selleks, et näeksite lapse surma. Meie inimesed, kes usaldawad teid, peawad teadma, et te wihkate waenlasi samasuguse jõuga, nagu teenite oma sõpru.

— Mis te tahate öelda?

— Me pole teid pühendanud kõigesse. Te ei teadnud sellest, mida ajaleheb nimetawad „piinaga mõrwaks". Me ei pühendanud teid sellesse, sest teadsime, et te ei kiida seda heaks.

…iidu uus juhtkond.

…E RIIGIVANEM DIR. JUHAN …ANNAB LIIDULE PALJU TÖÖD. …ORDI KERGEJÕUSTIKUS MÖÖ- …HOOAJAL

vusmeeskond; 4×400 m. — 3.25,6, Tall. Kalev; 15 km. — 51.04,2, K. Kiili; ketas — 46.92, A. Viiding; kuul — 16.06, A. Viiding; kuul (5.44 kg.) — 17.92, A. Viiding; vasar — 53.07, K. Annamaa; raskus — 17.58, K. Annamaa; kõrgus — 1.94, A. Kuuse.

Eesti—Soome maavõistlusel Poris N. Küttise poolt püstitatud kolmikhüppe-rekord — 14.43 ei tulnud kinnitamisele formaalsetl põhjusetl — Soome spordiliidult ei ole veel saabunud ametlikku tõendust selle kohta.

Uues põhikirjas olulisemaks uuenduseks tuleb lugeda liidu juhatuse valimise kohta käivat määrust, mille järgi ühest organisatsioonist ei ole võimalik valida liidu juhatusse mitte üle k a h e e s i n d a j a. Vana põhikiri võimaldas valida häälte enamusega juhatuse terves koosseisus ühest organisatsioonist, millist võimalust seni ka hästi organiseeritud ÜENÜ osaliselt kasutanud, kuid mis leidnud opositsiooni meie suurema-te kergejõustikku harrastavate organisatsioonide poolt.

Liikmemaksuks keskliidu ettepanekul määrati maaseltsidele 5 krooni, organisatsioonidele linnas 10 kr.

ASK esindaja A. Reisneri ettepanek, võimaldada võistluskõlbmatuks tunnistatud teivashüppajale E. Ä r m a n i l e olümpia-ettevalmistust, jäi lahtiseks, kuna sama küsimus tuleb kaalumisele ka Eesti spordikeskliidu koosolekul teisipäeval.

Rahaliselt liidu möödunud aasta tegevus andis 557 kr. suuruse ülejäägi. 1936. a. eelarve on liidul tasakaalus 4.750 krooniga.

Riigivanemale ja vägede ülemjuhatajale esindajatekogu otsustas saata tervitustelegrammid.

Koosolek kestis neli tundi, juhatas N. Küttis.

Spordi lühiuudiseid välismaalt.

Hispaania ja Austria pidasid pühapäeval Madridis 40.000 pealtvaataja ees järjekorralt kolmanda jalgpalli maavõistluse. Võitis Austria tagajärjega 5:4 (2:2). Hispaania oli 1935. aastal kontinendi edukamaid, ega kaotanud ühtegi maavõistlust.

Saksa tõstjate olümpia-katsevõistlusel pühapäeval Erfurtis saavutati jällegi üks maailmarekordne tulemus. Sellega tuli toime keskkaallane O s c h r u f, kes kordas enda poolt hiljuti püstitatud rekordi kahega tõukamises 147,5 kg.

Saksa kiiruisutamise eelvõistlused, mis algasid Füssenis, andsid meistriteks 500 ja 1500 m. Samesi, kes võitis senise meistri Sandtneri ees aegadega 46,8 ja 2.33,4. Sandtner võitis Samesi aga omakorda 5000 meetris ajaga 9.02,8.

Argentiinlane Juan Zabala, maratonivõitja Los Angelesi olümpiamängudel, treenib praegu Saksamaal. Pühapäeval Hamburgis argentiinlane võitis 14 km. murdmaajooksu. Zabala võitis oma sakslastest vastaseid suure ülekaaluga, saavutades ajaks 45 min. 20 sek.

Moskva jalgpalli koondusmeeskond võitis Nizzas Lõuna-Prantsuse töölis-koondusmeeskonna üllatavalt suurelt, 17:0 (8:0). Pärast võistlusi Prantsusmaal pidid venelased pidama mõned matshid Tshehhoslovakkias. Venelased aga loobusid neist. Prahas lubati võistelda uue turnee puhul eeloleval suvel.

Virtanen Rootsis esikohal. Soome maadlejad Virtanen ja Pikkusaari võistlesid laupäeval Rootsis örebros. Virtanen tuli kergekeskkaalus esimeseks, võites finaalvõistluses rootslase H. Vestergreni tööga 3:0. Pikkusaari esines poolraskekaalus ja tuli kolmandaks.

NORRA VÕITIS USA KIIRUISUTAMISES.

Esimene Norra—Ameerika kiiruisutamise maavõistlus, mis peeti laupäeval ja pühapäeval Oslos, lõppes Norra suure ülekaaluga punktidega 49:95. Mõlemalt poolt oli väljas igal alal 5 meest. Vaatamata sellele, et Los Angelesi olümpiamängudel ameeriklased võitsid kõik kuldmedalid, pidid nad seekord leppima viimaste kohtadega, välja arvatud 500 m., kus nad saavutasid kaksikvõidu.

Pühapäeval sooritati võistlus 1500 ja 3000 m. distantsidel. Norralane Ballangrud, 3000 meetris püstitas uue maailmarekordi 4 min. 57,9 sek. (senine rekord Staksrudi nimel 4.59,1). Parima ameeriklasena Schröder tuli 6-daks ajaga 5.13,8. 1500 m. võitis Haraldsen 2 min. 19,8 sek. Ameeriklastest Freisinger tuli kuuendaks ajaga 2.24,6.

Laupäeval püstitati kaks uut maailmarekordi. 500 m. võitis ameeriklane A. Potts 42,4 sek. (senine maailmarekord H. Engnestangeni nimel 42,5). Ameeriklane Freisinger tuli teiseks 42,6 sek.

5000 m. võitis Ballangrud ajaga 8.17,2 (uus maailmarekord, senine austerlase Stiepli 8.18,9). Teiseks jäi Mathisen 8.20,2, kolmandaks Staksrud 8.27,9. Sellel distantsil norralased said 5 esikohta.

SPORT

KAOTUS RIIAS.

Läti võitis kiiruisutamise maavõistluse 438,615 p. Eesti 450,61 punkti vastu.

R i i a, 20. jaanuaril.

(ETA). Neljas uisutamismaavõistlus Läti ja Eesti vahel algas laupäeval ebasoodsates jääoludes. Termomeeter näitas ainult mõni kraad allpool nulli.

500 meetri uisutamises

kujunes järjestus: Bersinsh, Mitt, Jürgenson, Andriksons, Reivart, Bite.

5000 meetri uisutamises

viimase paarina jooksid eestlane Mitt ja lätlane Lejnieks. Seitsmendal ringil, olles jooksnud umbes 2½ kilomeetrit, Mitt kukkus ja langes seega võistlusest välja. Lätlane sooritas distantsi ajaga 10.09,7. 5000 m. järjestus: Bersinsh, Lejnieks, Andriksons, Jürgenson, Reivart, Mitt. Mitt jäi kohata.

Punktide koguarv laupäeval: Läti 218,26, Eestis 225,56.

1500 m. uisutamises pühapäeval kujunes järjestus: Bersinsh, Mitt, Reivart, Jürgenson, Iesals ja Naumanis. Punktide seis pärast seda 323,56:329,83 Läti kasuks.

10.000 meetri uisutamises võistlesid esimestena Eesti meister Mitt ja lätlane Iesals. Mitt, kes oli võistelnud kõigil distantsidel, oli võrdlemisi väsinud ja kaotas noorele Läti uisutajale Iesalsile. Iesalsi aeg 19.51,0, Mitti aeg 20.05,6.

Järgmistena võistlesid eestlane Reivart ja lätlane Lejnieks, kelle nimel on Läti rekord sellel distantsil. Võitis Lejnieks ajaga 19.29,3. Reivarti aeg oli 20.10,0.

Kolmandas paaris võistlesid kaks lätlast: Bersinsh ja Naumanis, kuna eestlane Jürgenson ei startinud. Bersinshi aeg 18.51,4, Naumanise aeg 19.51,0.

Järjestus seega järgmine: Bersinsh, Lejnieks, Iesals ja Naumanis (sama aeg), Mitt, Reivart.

Maavõistluse võitis Läti 438,615 punktiga Eesti 450,61 punkti vastu.

Kahe parima eestlase ja kahe parima lätlase tulemused andsid Eestile 120,78 punkti ja Lätile 115,055 punkti.

PÄRNU—TARTU POKSIS 4:4.

Laupäeval peeti Pärnus s.-s. Tervise ja Tartu Kalevi vaheline interclub poksis. Võistlus lõppes viigiliselt 4:4. Õhtu toredam matsh oli Kuusik (Tervis — Paali (Kalev) vahel, kus pärnulane lõi Paali juba esimesel roundil knock-outi.

Tagajärjed:

K ä r b e s k a a l u s: Tiidermann (Tervis) võitis Pärna (Kalev) viimase diskvalifitseerimise tõttu.

K u k k - k a a l u s E. Pärn (Kalev) võitis tervislase Tolveri punktidega 3:0.

K e r g e k a a l: Reintal (Kalev) võitis Jürissoni (Tervis) tehnilise k.-o.-ga.

K e s k k a a l u s Sang (Tervis) võitis Nageli (Kalev) 2:1.

K e s k k a a l u s Hennoch (Kalev) võitis Arro (Tervis) 3:0 ja p o o l r a s k e k a a l u s Kepnik (Tervis) — Migatshevi (Kalev) 2:1.

Poolraskekaalus tervislane Holm andis loobumisvõidu tartlasele.

Seda ei unustata, kes kuulutab Vaba Maa's

KAARISTO HEAS VORMIS.

Laupäeval piirivalve Narva jaoskond korraldas omavahelise 30 km. suusavõistluse, mis toimus linna ja N.-Jõesuu vahelisel raskel murdmaal, tugeva tuisuga. Esikohale tuli Vello K a a r i s t o - K r a s s i k o v, kelle aeg oli 2 t. 09 min. Teisele kohale jäi P. Munak — 2 t. 36 min. 3. P. Valter — 2 t. 49 min.

OLÜMPIAKANDIDAADID MAADLUSMATIL.

Pühapäeval peeti Tallinnas järjekordseid olümpia-katsevõistlusi maadluses. Provintsi paremaist matimeestest tegid võistlused kaasa tartlased L a a n ja T o o t s ning viljandlane U n g e r s o n.

Kärbeskaalus Põntson seljatas Fromholtsi 35 sekundiga. Kergekaalus Toots ja Väli sooritasid tasavägise matshi. Laane ja Väli vaheline maadlus andis viimasele napi paremusvõidu. Toots võitis üllatuslikult Puusepa 2:1. Lõhmus võitis Kullisaare paremusega. Poolraskekaalus Neo seljatas Teearu 7 m. 30 sekundiga.

Raskekaalus Palusalu—Karklin sooritasid tasavägise matshi. Võitis napilt Palusalu.

Sikk võitis Fromholtsi 3 m. 15 sek. Kullisaar kaotas Mägile 15 m. 45 sek. Poolraskekaalus Neo seljatas Ungersoni 12 min. ja Teearu võitis Randmani 2 m. 45 sek. Puusepp seljatas Kuulmanni 4 minutiga ja Põntson Siku 16 minutiga ning Teearul Ungersoni seljatamiseks kulus aega 2 min. Mägi võitis tööga Lõhmuse 3:0.

SUUSAPÄEV MUSTAMÄEL.

Sajad võistlejad, tuhanded pealtvaatajad.

Nõmme suusaspordipäev möödus hea ilma ja rahva suure osavõtu tähe all. Mustamäe nõlvadel ja ümbruskonnas sõitvaid suusatajaid ja pealtvaatajaid võis olla ümmarguselt 3000 inimest.

Võistlustest võttis osa 300 suusasportlast, neist enamus startis **suusamärgi saavutamiseks.** 1,5 km. distantsil võistles 93 noort; parim aeg oli 7 min. 21 sek. 2 km. sõidus startis üks tütarlaps, kes saavutas aja 14.18. 3 km. sõidus poistele oli märgivõistlejaid 70; parim aeg 16.12. 5 km. distantsil 40 suusatajast esimene näitas aega 25 min. 34 sek.

Võistlejate klassis 15 km. suusatamises startis 36 meest. Tagajärjed: 1) E. Siitan 1:18.16,0; 2) E. Särak 1:24.38; 3) Andersson 1:25.37.

Suusahüppeid takistas napp lumi mäel. Üle 20 m. ei küündinud ükski võistleja. ÜENÜTO mehed näitasid silmapaistvat edasijõudmist suusahüpete alal. O. Veldeman — „vana veteraan" oli kindel võitja.

Suusahüpete tulemused:

1) O. V e l d e m a n (ÜENÜTO) 149,8 p. (hüpped 17,5, 18 ja 19 m.), 2) A. P e e k a l n (Kalev) 141,6 (hüpped 18, 17,5 ja 18), 3) J. S h u m e i k o (E. suusakl.) 139,6 (17, 18, 18), 4) B. S a a m e (ÜENÜTO) 135,2 (17, 11, 17), 5) H. S e e l e r (ÜENÜTO) 132,5 (15,5 — 17), 6) B. L a u f e r (ÜENÜTO) 129,4 (17, —, 17,50).

Õhtul toimus suusatajate tõrviksõit läbi pimedusse mattunud Nõmme, jättes meeldiva õhtupildi meie Garmisch-Partenkirchenist.

Järjekordne suusapäev peetakse reedel.

TALLINNAST

Weemaksu ühtlustamine kaalumisel.

Madalrõhu piirkondades maks tõuseb.

Ühenduses linna weewõrgu wäljaehitamisega on wõetud kaalumisele weemaksu tõstmise küsimus Tallinnas. Linna wesiwarustuse wõrgu laiendamise alal lähemate aastate jooksul kawatsetakse teostada wesiwarustuste ehitamine Balti puuwillawabriku ajunduses, Lasnamäel ja Lillekülas. Wesiwarustuse wõrk wajab täiendamist aga ka mitmes teises linnaosas ning senised wanad weetorustikud nõudwad ümberehitamist. Nende tööde läbiwiimiseks linnal puuduwad tarwilised krediidid.

Weemaksu ümberkorraldamise kaalumisel olew kawa näeb ette hinnawahe kaotamise kõrge- ja madalrõhu piirkondades. Selle asemel kawatsetakse panna maksma ühtlane tariif — 15 senti kantmeeter. Praegu on weemaks Tallinnas 12—17 senti kantmeetri eest, olenedes sellest, kas weeandmine linna weewärgist jünnib kõrge- wõi madalrõhu piirkonnas. Senine tariif Tallinnas on ühtlasi odawam kui üheski teises linnas Eestis.

Weehinna ühtlustamine 15 s. kantmeetri eest tähendaks kõrgerõhu piirkonnas senise maksu alandamist, madalrõhu piirkonnas aga tõstmist.

Ooperilibretto wõistlus.

Seni saabud 11 käsikirja.

Autorikaitse ühingu poolt wäljakuulutatud ooperi-libretto wõistlusele seni on saabunud 11 käsikirja. Nende hindamiseks määrati nüüd wiieliikmeline žhürii koosseisuga: A. Adson (kirjanikkude esindaja), A. Antson (autorikaitse ühingu esindaja), H. Kompus (ooperilawastajate esindaja), W. Leemets (heliloojate esindaja) ja R. Kangro-Pool (teatriarwustajate esindaja). Žhürii loodab oma tööga saada walmis 24. weebruariks.

Tsunftiaegsete pagarite dokumendid linna arhiiwile.

Kuhu jäi hinnaline hõbekarikas?

Eesti pagari- ja kondiitrimeistrite ühingu erakorralisel koosolekul, mis peeti laupäewa õhtul, otsustati ühingu tsunftiaegsed dokumendid ja eeskirjad annetada Tallinna linna arhiiwile. Kaduma on läinud wanaaegne suur hõbekarikas, millest meistriks wõi selliks wastuwõtu tseremoonia puhul peeti ühiseid joominguid.

Kollektiiwlepingu sõlmimine pagari- ja kondiitritöölistega seisab endiselt surnud punktil. Tööstur id nõustusid andma töölistele suwepuhkuse ja tõstma töötasu tingimusel, kui töölised olekšid nõustunud asuma kell 3 hommikul hakkama tööle. Töölistele selline tingimus osutus wastuwõtmatuks ja seetõttu olukord on jäänud endiseks. Ettewõtjad kaitsewad endiselt hoone kõrgete traataedade ja kurjade koertega, et teha wõimatuks öösel kontrollijatele pagaritööstustesse sissepääs.

Üle miljoni krooni sadamate ja tuletornide korrashoiuks.

Weeteede walitsuse korraline eelarwe 1936.-37. eelarweaasta kohta on koostatud 1.035.060 kroonile. See summa on eelmise eelarweaasta summast 13.515 kr. wõrra suurem.

Käesolewa aasta eelarwes 170.500 kr. on ette nähtud tuletornide, elektrikraanade ja ujuwate abinõude korrashoidmiseks, 188.000 kr. remontideks; 392.208 kr. palkadeks, ranna- ja siisesadamate jooksvateks remontideks ja sildade parandamiseks 86.500 krooni.

Kuna torm kõige enam kahju teeb rannahoonetele, siis on sellisteks tormikahjudeks remondisummadest reserweeritud 20.000 kr. Awalikke makse tuleb weeteede walitsusel eelarweaasta jooksul tasuda 65.000 kr. Sellest summast lõwiosa saab Tallinna linn kinniswaramaksu näol.

Linnapanga 1936. a. eelarwe

esitati panga juhatuse poolt kinnitamiseks wolikogule linna eelarwekomisjoni poolt wastuwõetud kujul. Eelarwe on tasakaalus tulude ja kuludega 484.008 kr.

Tallinna linnawolikogu korraline koosolek

peetakse kolmapäewal. Koosoleku päewakorda on wõetud 30 mitmesugust küsimust. Muude küsimuste hulgas tuleb seekordsel koosolekul teist puhku läbiwaatamisele Tallinna linna tänawate ümbernimetamise kawa, mis läinud aasta wiimasel koosolekul wolikogu poolt jäeti otsustamata. Edasi on wõetud päewakorda waestelastekohtu esimehe ja liikmete walimine. Senine linna waestelastekohtu esimees J. R e i n t a l u on esitanud lahkumispalwe pensionilemineku tõttu.

Wolikogu ei saa anda juhtnööre

linna tööde wäljaandmise kohta.

Riigi hangete seaduse maksmuse kohta linnawalitsus esitas seletuse, millest järgneb, et linnawolikogule ei kuulu juhtnööride andmine linnawalitsusele linna tööde wäljaandmise kohta, nagu see on nähtud ette linna sissetulekute, wäljaminekute, eelarwete ning aruannete seaduses. Linna tööde ja tellimiste pakkumise teel wäljaandmise asjas praegu maksab riigi hangete seadus, millise eeskirjad ja normid on kohuslikud ka omawalitsustele. Linnale sunduslikku hangete seaduse maksmapanemisega kaotas oma jõu linna sissetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete seaduse hangete kohta käiw eeskiri. Linna tööde wäljaandmisel linnawalitsusel tuleb toimida riigi hangete seaduse ja selle täienduseks antud wabariigi walitsuse määruste kohaselt.

Eeltoodud seisukoha Tallinna linnawalitsus tegi teatawaks siseministrile, kes teatas, et peab selle seisukoha õigeks.

Lootuseta rawi- ja maksuwõlad kustutatakse.

Linnawalitsus esitas wolikogule kustutamiseks lootuseta rawi- ja maksuwõlgu 19.787 krooni suuruses. Rawimaksu on jäänud wõlga linnale haiglates rawimise eest ühtekokku 232 isikut, kes enamalt jaolt surnud waranduse jätmata wõi waranduseta isikud, kes kuuluwad linna hoolekande alla wõi kehawigade ja wanaduse tõttu teenistuseta. Rawimaksu wõlad üksikute isikute kohta teewad wälja 3 kr. kuni 700 kroonini.

Lootuseta sildi-, hobuse- ja koeramakse kustutatakse 3.185 kr. 54 s. suuruses. Koeramaksu on jätnud linnale õiendamata 127 isikut, hobusemaksu 42 isikut ja sildimaksu 54 isikut. Nende maksude kättesaamiseks linnal ei ole wäljawaateid wõlglaste surma, nende mitte-leidmise wõi raske majandusliku seisukorra tõttu. Sildimaksu-wõlglastest wiimase 4 aasta kestel on tunnistatud maksujõuetuks 5 isikut, kuna waesuse-tunnistus on antud wälja 24 isikule.

Linnawalitsuse otsuseid.

Lõbustusmaksust wabastatakse „Estonia" seltsi uue-aasta wastuwõtu puhul korraldatud ball ja „Ühisabi" ball, mis peetakse 1. weebr. „Estonia" ruumes.

Autasu 25 a. linnateenistuse eest määrati ühe kuupalga suuruses Oswald Noormäele, kes 12 okt. 1910. a. alates on ühtjärgi olnud õpetajaks Tallinna linna koolides.

Õismäe rabast tükeldatud krunt anti rendile Rudolf Kiisale.

Turu platsimaksu tasumise tähtaega ei pikendata turukauplejatele. Platsimaksud kauplejatelt nõutakse sisse maksumäärades ettenähtud tähtajal.

Wäo mõisast eraldatud rendimaatükk, mis 11 hektaari suur, müüakse linna poolt päriseks Peeter Lepikule, ostuhinnaga 1100 kr. Rendimaatükk kuulus popsiseaduse alusel wõõrandamisele.

Restorani awamiseks ei antud luba Johannes Treumannile ja Linda Trautile Jakobsoni tän. 37, kus ruumid osutusid mittewastawaiks trahteriäride kohta ülesseatud nõuetele.

Pirita teel asuw restoran „Kajak" suleti selle pidaja Feodor Iwanowi poolt läinud kuu algul. Aja eest, millal restoran lõpetas oma tegewuse, linnawalitsus otsustas trahteriäri wabastada ka maksust.

Püha-Waimu koguduse juurekasw.

Tiisikus ja wähjatõwi laastawad.

Tallinna Püha-Waimu kogudusse tuli 1935. a. juure teistest kogudustest ja eelmisel aastal maksuwõla pärast kustutatuist kokku 1349 inimest (575 mees-, 774 naissoost). Wäljaspool kirikut seisnuist ja teiseusulistest tuli juure 74 inimest (39 meest ja 35 naist). Samal ajal läks wälja teistesse kogudustesse 192 ja teise usku ning wäljaspoole kirikut 12 inimest.

Nõnda kujunes koguduse juurekasw 1176 inimesele (506 mees- ja 670 naissoost). Koguduse hingede arw 1. jaan oli 9838 (4258 mees- ja 5580 naissoost). Liikmekaarti kuni 31. dets. olid wõtnud 5806 inimest.

Nende hulgas, keda loeti koguduse liigeteks, oli rohkem ristituid kui maetuid 30.

Üle 80 aasta said maetute hulgas wanaks 2 meest ja 8 naist. Kõige wanem neist oli Ingel Meremees, sünd. Jõeleht, kes sai wanaks 92 aastat 8 päewa.

156 maetu hulgast suri tiisikusse 20 ja wähjatõppe 22. Õnnetusjuhuseid oli 7 ja enesetapjaid 3.

Uued kaasistujad tulumaksu komisjonidesse.

Maksustamiskorralduse seaduse põhjal tulewad 1936. a. walida tulumaksu-komisjonidesse uued kaasistujad ja nende asetäitjad omawalitsuste poolt 1. weebruariks. Kaks kaasistujat ja kaks asetäitjat walitakse igasse komisjoni, mida Tallinnas 6, ja üks kaasistuja ja üks asetäitja Tallinna-Harju segakomisjoni.

25 aastat kooliõpetaja ametit.

25-aastase linnateenistuse eest Tallinna linnawalitsus otsustas määrata Oswald N o o r m ä e l e autasu ühe kuupalga suuruses.

O. Noormägi on olnud linna teenistuses alates 12. okt. 1910. a., seega wahetpidamata üle 25 aasta, olles õpetajaks linna koolides.

Keelewigased tänawanimed kaowad.

Tallinnas esineb hulk tänawaid, mille nimetuste tarwitusel olew transkriptsioon ei wasta õigekirjutuse nõuetele. Linnawalitsus esitas nüüd wolikogule kinnitamiseks ettepaneku, millega linnawalitsusele tehakse ülesandeks kõik õigekirjutuse nõuetele mittewastawad tänawate nimetused keeleliselt parandada. Tänawate keeleliselt parandatud nimetused awaldatakse „Riigi Teatajas".

Keeleliselt parandamist wajawate tänawate nimetuste kohta autoriteetse arwamise äratuulamiseks linnawalitsus pöördub sellekohase järelepärimisega Akadeemilise Emakeele Seltsi poole.

Klasside arw wähemusrahwuste koolides.

Tallinna awalikkude koolide wõrku arwatud wähemusrahwuste koolidest käesolewal aastal saksa poeglaste gümnaasiumis töötab 4 klassi asemel 3, saksa tütarlaste gümnaasiumis 2 klassi asemel 1, saksa keskkoolis 2 klassi asemel 4, saksa algkoolis 12 klassikomplekti asemel 9 ja juudi algkoolis 5 klassikomplekti.

Kultuurwalitsuste andmeil tulewal kooliaastal saksa poeglaste gümnaasiumis jääb töötama 3 klassi asemel 2, saksa keskkoolis 4 klassi asemel 5, saksa algkoolis 9 asemel 10 ja juudi algkoolis endiselt 5 klassikomplekti.

Teaater

„ESTONIA" TEATER.

Esmasp., 20. jaan. harilike hindadega O'Neill'i komöödia „Oi noorus".

Teisip., 21. jaan. Moskva „Suure Teatri primaballeriini Ljubov Bank'i ja esitantsija Mihail Gabovitshi balletiõhtu.

„TÖÖLISTEATER".

Teisip., 21. jaan. kell 8 õht. „Vaese mehe ututall" üldhindadega.

K. OTSA TULUÕHTU.

Ooperilaulja Karl Otsa 15-a. lavategevuse tähistamiseks korraldatud tuluõhtu, milleks etendusele tuli „Estonias" ooper „Padaemand", möödus väga hea eduga publiku rohkearvulisel osavõtul. Benefitsiant laulis ja kujutas oma hiilgeosa elamusrikkalt, osutades ettekandes seesmist soojust ning oma võimsat tenori-hääle kõlavust, eriti kõrgetes toonides. Viimases pildis pidi ta tuntud aaria „Mis on me elu" kuulajate üksmeelsel nõudmisel kordama. Esimese akti lõpul leidis aset benefitsiandi austamine kolleegide poolt, kusjuures A. Lüdig tervitas teda kõnega, andes temale üle kingitusi, lilli jne.

Teised osalised aitasid kaasa etenduse kordaminekule teen. muusikajuhi R. Kulli juhatusel. Nimiosas esines külalisena Valentine Kask, kes suure menuga täitis oma iseloomustavalt loodud krahvinna (Padaemanda) osa. O. Torokoff-Tiedeberg, kannatades haigestumise all, viis oma partii (Liisa) siiski rahuloldavalt läbi. V. Veigart Jeletski osas rahuldas ka, kuigi ta oma aarias „Ma armastan teid" kohati venitas tempot. Kenad olid nii kujult kui ka lauluiiselt M. Runge ja O. Lund, kes kahes osas edukalt esines.

A. Lemba.

IX. SÜMFOONIAKONTSERT.

Dirigent Charles Kreshover (Londonist) juhatas „Estonia" orkestrit sel kontserdil, mille kava esimeses osas koosnes saksa komponistide Mozart'i ja Schumann'i helitöist, kuna teine jagu pakkus inglise heliloojate, Williams'i ja Elgar'i kompositsioone. Mozarti sümfoonia nr. 36 c-dur leidis külalise-dirigendi taktikepi all korrektset ettekandmist, eriti elavalt läbiviidud finaali osas Presto. Schumann'i klaverikontserdis esines solistina pianist Vera Bieck-Vinogradova, kes oma partii väga kindlasti, selge tehnikaga ja muusikalise väljendusega menukalt esitas Kontserdi viimases osas eksis ühes kohas akkompaneeriv orkester, ei astunud motiiviga sisse oboe, mitte tõttu rühmad tahtsid lahku minna. Solist sai hea edu osaliseks tänu elavale mängule. Williams'i fantaasia Tallise teemal keelpilliorkestrile oma võrdlemisi ühetaolise sisuga koraali stiilis äratas vähem huvi kui Elgari väga mitmekesised variatsioonid suurele orkestrile „Enigma" nime all, mis hoogsalt esitatud lõpuosas oreli saatel C. Kreshoveri juhatusel jätsid väga soodsa mulje.

A. Lemba.

Õnnetused ja kuritööd

Sünnipäew pussitamisega.

Rahwuswaheline lööming Koplis.

Alfred Leht, kelle elukoht on Koplis, Wene tehase koloonias nr. 99—14, awaldas politseile, et öösel, wastu pühapäewa on wisatud katki tema korteri 8 aknaklaasi.

Politseilisel juurdlusel selgus, et akende purustajaks oli wenelane Wladimir Mramorow, kellel oli olnud nimetatud maja juures tänawal suurem lööming kolme noormehega.

Nimetatud majas krt. 1 elanik Elmar Waht pühitses sel öösel oma sünnipäewa. Pidulised Gerhard Selbach, elukoht Siitsi tänawal nr. 5, Wassili Aug, elukoht Niidi tänawal nr. 17 ja sünnipäewa pühitseja Elmar Waht sattusid öösel peo lõppemisel tänawal tülli wenelase Mramorowiga. Pärast lühikest rüselemist haaras üks sünnipäewapeolisi pussi ja lõi wenelasele ühe haawa kõhtu ja kaks haawa näkku. Wenelane Mramorow wihastudes sellest, haaras kaika ja lõi puruks ühe samas majas olewa korteri aknaklaasid, sest tema arwates pidid pussitajad selles korteris elama. Hiljem aga selgus, et wenelane oli eksinud ja oli purustanud korteri nr. 1 asemel krt. nr. 14 aknaklaasid, millise korterielanikul Alfred Lehel ei olnud mingit ühist pussitajatega.

Kõigile neljale — E. Wahile, G. Selbachile, W. Augile ja Mramorowile koostati protokoll rahurikkumise pärast. Pealeselle tehti kolmele esimesele protokoll pussitamise pärast.

Maast madalast pussikangelaseks.

Pühapäewa ennelõunal sai Falkpargi tänawa alul pussitada 13-aastane Endel G u t m a n endast kolm aastat noorema poisikese poolt. 10-aastane Ello K a r i n g, elukoht Paldiski maanteel nr. 67—11, lõi talle sügawa haawa wasaku käe õlawarde. Wigasaanu toimetati tema ema Marie Gutmani poolt Tallinna linna ühise haigekassa haiglasse.

Esialgu jäi selgitamata, mis põhjusel nooresd poisid tülli läksid. Neid oli olnud Falkpargi tänawa alul mänguplatsi juures koos suur jõuk, teiste hulgas ka Karing ja Gutman. Wiimased ei olewat warem olnud tuttawad. Tühine sõnelus ajas nad kallema. 13-aastane Endel ei teadnud endast wähema poolt tõsist kurja aimatagi, kui 10-aastane Ello äkki haaras taskust pussi ja wirutas sellega wastasele õlga.

Mõned minutid hiljem juhtus sündmuskohale Endeli ema, kes püüdis kinni noore noakangelase ja toimetas tema ühes haawatud pojaga politseijaoskonda. Siin haihtus lööja sõjakus; poiss hakkas nutma ja palus andeks. Teised olewat teda hässitanud. Lööja õde ja wend seletasid, et Ello olewat oma terarelwa leidnud. Hakanud sellest ajast peale pussi endaga kaasas kandma nagu mõnda tähtsat ja hädatarwilikku eset. Löögiriista seekord ei leitud. Poiss oli selle ära wisanud.

Marie Gutman, kes elutseb Falkpargi tän. nr. 25, toimetas oma haawatud poja haiglasse. Ta süüdistab Ello Karringut ulakuses ja haawamises.

Tehti protokoll.

Johannes Kirisele, elukoht W. Ameerika tän. nr. 28—15, rahurikkumise pärast awalikus kohas.

Wanakraamiturul keelatud ajal kauplemise pärast koostati protokoll ja wõeti wastutusele Benjamin Mihailowsky, elukoht Kuke tän. nr. 4—15, Ernst Mengel, eluk. Lutheri tän. nr. 36—8 ja Johannes Kubergile, elukoht Tondi tän. nr. 40—5.

Kindla elukohata Jaan Millerile tehti protokoll Nõmmel joobnult tänawale ilmumise pärast.

Narwa maanteel nr. 30 maja omanikule tehti protokoll libeda kõnnitee pärast.

— Korratult majaraamatu pidamise pärast wõetakse wastutusele Nõmmel, Koidula tän. nr. 3 asuwa maja omanik; samuti Tallinnas, Tornimäe tän. nr. 9 elutsew Maria J a k o b s o n, kelle juures elutses allüürnik 2 kuud registreerimata.

— Kaitsewäeteenistuse seadust rikkus Heinrich A l l i k, kes lahkus oma elukohast kolm kuud tagasi ja ei ole end kui reserwwäelast kuskil registreerinud.

— Nunne tänawal raudtee ülesõidukohal kallesid Luha tän. nr. 42 elutsew Boris H a n s e n, Õle tän. nr. 13 elutsew Karolus P u u s t u s ja Malmi tän. nr. 6 elutsew Johannes M e i s a l u. Mehed olid joobnud olekus. Nad wõetakse wastutusele awaliku rahu rikkumise pärast.

— Öösel wastu pühapäewa paigutati arestimajja wäljamagamisele 7 joobnud isikut.

Pühapäewal warastati.

Jakobsoni tän. nr. 4 elutsewal Kunstmaal põrandawaip 50 krooni wäärtuses. Jakobsoni tän. nr. 17 majas palitu 80 kr. wäärtuses. S. Tartu maanteel nr. 77 maja õuelt tõukekelk. Tsemendi tän. nr. 14 majas lõnga 24 krooni wäärtuses. Nõmmel, Pargi tän. nr 15 majas pesu 18 krooni wäärtuses. Nõmmel, S. Pärnu mnt. nr. 94 majas ülikond 25 krooni wäärtuses. Pealeselle saabus politseile teade, et Meriwäljal elutsewal Elisabeth Kindal on warastatud kits ja kodujänes 25 krooni wäärtuses.

Wangistati 2 waraft.

Möödunud kuul warastati S. Tartu maanteel nr. 4 elutsewal Alfred Wiisemaal korterist ülikond, palitu, kingad, tekk ja särk 98 krooni wäärtuses. Wargad tungisid korterisse walewõtmega. Nüüd selgus, et selle warguse panid toime waremalt karistatud Bernhard Ollmann, sünd. 1902. aastal ja Aleksander Palmer, sünd. 1902. aastal. Mõlemad wangistati. Ka saadi kätte ja anti omanikule tagasi temalt warastatud riided.

Joobnult auto alla.

Narwa maanteel nr. 13 maja kohal jäi auto A. 1116 ette, tõugati pikali ja sai peast wigastada Jaan Känd, kelle elukoht on Jakobsoni tän. nr. 51—2.

J. Känd, kes oli õnnetuse silmapilgul wiinastunud, sai peast wigastada. Süüdi olewat olnud ka autojuht Philip Wolt, kes olewat sõitnud hooletult.

Õnnetus lauahoowis.

Hollandi- tänawal B. Minkowi lauahoowis kukkus libisema hakanud redelilt maha ja murdis wasaku käeluu tööline Walter Adramees.

Kätt pidi masina wahel.

Nõmme suusapäewale sõitnud Oskar A l t o k i tabas Nõmme turuplatsil õnnetus. Mootorsportlane jäi kätt pidi oma sõiduki weoketi ja hammasratta wahele ning sai sõrmedest ning peopesast tugewasti wigastada. Esmaabi anti talle kohapealses linnaapteegis. Hiljem läks ta rawimisele Tallinna erahaiglasse.

Oskar Altok, kes elutseb Tallinnas, Rohu tän. nr. 13, seletas, et ta oli Nõmmelt ära sõitmas, kui tabas teda õnnetus, milles ta kedagi ei süüdista. Turuplatsil tahtis ta oma masinat peatada. Pidurdas küll, kuid mootor töötas edasi. Nüüd tahtis Altok wasaku käega mootori juures midagi korraldada. Sealjuures sattusid aga sõrmed weoketi ja hammasratta wahele. Tekkinud wigastuse tagajärjel hakkas mehel käest ohtralt woolama werd. Sündmus oli pühapäewal pärast lõunat, kella kolmweerand 4 paiku.

Wastutaw toimetaja T. Tomp.
O.-ü. „Waba Maa" kirjastus ja trükk.

Raamat
on parim sõber.

Ammu oodatud uudisteoseid, wanemat wäärtkirjandust ja laste raamatuid saate meilt. Koostame kirjanduse komplekte soowidele wastawalt. Raamatute hinna ettesaatjaile lähetame raamatud äri kulul koju.

Raamatu-, kirjutusmaterjali suurlaod

K.-Ü. „Rahwaülikool“

Tallinn, Harju t. 48, tel. 444-39, Jaani t. 6, tel. 446-67.

AINO TAMME
LAULUKUNSTI STUUDIO.

Hääleseade itaalia kooli põhial, deklamatooriline foneetika, ooperi-, oratooriumi- ja kontserdirepertuaar, muusikateooria ja itaalia keel (soovi peale) vilunud spetsialistidelt. Õpilaste vastuvõtt iga päev kella 4—5 p. l. Tina tän. 23—20, telef. 302-40.

Öelge, härra doktor, kas mrs. Pennyfeather võiks nähä asju, milliseid pole olemas?“ küsisin dr. Beamishilt. Viimane vastas, et pole õnnetu juurest leidnud ei kehalisi ega vaimlisi defekte, mis võiksid põhjustada selliseid õudseid hallutsinatsioone. Ent ometi läks asi nii kaugele, et mrs. Pennyfeather kaotas oma elu...

„Vanalugu“— mees, kes ei kavatsenud armuda. „Sonny boy“ — Jeeves päästab olukorra. „Järeltehtud teeniia“ — lugu mudilastele. „Janet ja alasteadvus“ — kui tüdruk armastab kaht meest. „Viikingite jälgedes“ ja „Arizoonaneiu“ romaanide järg. Bridzh. Adamson. Nalju.

Jimus „PEREKONNALEHT“ nr. 3.

Tallinna turg 20. jaanuaril

Tänane turg üsna hõre, maainimesi vähe. Liha on vähe sees, sealiha hinnad tõusnud. Uudiseks on värsked rabarberid müügil, 150 s. kg.

Liha.		Kalad.	
Sead tervelt	48—55 s. kg.	Värsk. räimed	12—15 s. kg.
Sealiha kiloviisi	50—70 „	Latikad	30—60 „
Seapead-jalad	30—35 „	Kohad	80—130 „
Singid, suitsu	115—140 „	Angerjad	100—250 „
Ploomirasv	70—80 „	Ahvenad	30—40 „
Sulatatud rasv	100—110 „	Haugid	50—70 „
Loomaliha veer.	15—35 „	Kilud	— „
Loomal. kg-viisi	25—60 „	Vimmad	30—35 „
Vasikad tervelt	40—60 „	Lutsud	30—35 „
Vasikal. kg-viisi	40—75 „	Tursad	20—30 „
Lambad tervelt	45—55 „	Siiad	80—150 „
Lambl. kg. viisi	50—65 „		
Soolat. sealiha	60—70 „	**Suitsukalad.**	
		Angerjad	200—350 s. kg.
Piimasaadused.		Lõhed	500—700 „
Taluvõi (köögi)	165—175 s. kg.	Ahvenad	100— „
Lauavõi	180—185 „	Vimmad	100—120 „
Hapukoor	100—110 „	Haugid	100—110 „
Kohupiim	30—35 „	Siiad	150—250 „
Juust sordi järgi	60—160 „	Lestad	— „
		Räime kümme	5—8 senti
Tapetud linnud.		Kilu kümme	4—6 „
Tapetud kanad	80—160 s. tk.		
Haned	85—115 s. kg.	**Marjad.**	
Kodupardid	150—250 s. tk.	Jõhvikad	18—20 s. ltr.
Kalkunid	100—125 s. kg.	Õunad	15-35 „ „
Jänesed	100—150 s. tk.	Õunad 20-l. mõõt	200—650 s.
Metspardid	— s. tk.	Õunad tükiviisi	3—8 s. tk.
Tedred	— s. tk.	Kodum. pähklid	45—55 s. ltr.
Püüd	— s. tk.	„ kuiv. õunad	150—180 s. ltr.
		Sibula kilo	12—15 „
Aed- ja juurvili.		liiter	8—10 „
Värsked kapsad	12—15 s. kg.		
Hapukapsad	20—25 s. „	**Teisi turusaadusi.**	
Kaalikad	12—15 „ „	Mesi	130—150 s. kg.
Peedid	15—25 „ „	Seened	40—120 „
Hapud kurgid	2—7 st. tk.	Kanamunad	12—17 s. paar.
Kõrvits	18—25 kg.	Sidruni tükk	10—15 s.
Porgandi kilo	15—18 „	Apelsini „	12—30 „
Kartuli liiter	4—5 snt.		
20-liitriline mõõt	55—60 „	**Põletispuud.**	
Kompott	200—240 s. kg.	Kased	7—9 kr.
Rosinad	125—150 s. kg.	Segapuud	6—7 „
Ploomid	175—200 s. kg.		

„WABA MAA“
on müügil igas raudtee-jaamas.

ETA
V. POSTI 1
TEL. 44702; 447-04
REKLAAM
AJALEHIS KÕDU- JA VÄLISMAAL,
MÜÜRILEHIL,
TRAMMIS JNE.
RAAMATUTE
AJAL. JA AJAKIRJADE
TELLIMINE.

ESTONIA TEATER

Esmaspäeval, 20. jaanuaril kell ½8 õhtul
14. korda
harilikkude hindadega
„Oi noorus“
Eugene O'Neill'i komöödia 4 vaat. (7 pildis).
Pääsetähed Kr. 1.50—20 s.

Teisipäeval, 21. jaanuaril kell 8 õhtul
MOSKVA SUURE TEATRI priimaballeriini
LJUBOV BANK'I
ja esiantsija
MIHAIL GABOVITSH'I
balletiõhtu.
Pääsetähed kr. 3.— kuni 30 s.

Kesknädalal, 22. jaanuaril kell ½8 õhtul
harilikkude hindadega
„Padaemand“
P. Tshaikovski ooper 3 vaat., 7 pildis.
Pääsetähed Kr. 2.50—30 s.

Neljapäeval, 23. jaanuaril kell 8 õhtul
MOSKVA SUURE TEATRI priimaballeriini
LJUBOV BANK'I
ja esitantsija
MIHAIL GABOVITSH'I
viimane **balletiõhtu.**
Pääsetähed kr. 3.— kuni 30 s

Teatri kassad avatud: kella 12—4 p. l. ja õhtul kella 6-st ½9-ni.

KINO HELIOS

5 | 7 | 9

Teist nädalat
Franziska Gaal
„KATARINA“
Czibi ja Peetri looja Kosterlitzi lavastus.

Jaava KAWE UUDIS SOKOLAAD 25 X 35

DRAAMASTUUDIO TEATER

DRAAMASTUUDIO TEATRI RINGREIS.

„Merikarud“

(20-es pildis ja vahemänguga) Rich. Valdess'i romaani järgi Läti lavadele dramatiseerinud autor ja E. Zalite. Eesti oludesse kohandanud Andres Särev.

Lavastaja — Andres Särev
Dekoraator — Pärn Raudvee

Pärnus esmasp. 20. skp.
Mõisakülas teisip. 21. skp.
Viljandis kolmap. 22. skp.
Võhmas neljap. 23. skp.
Paides reedel, 24. skp.
Türil laup. 25. skp.
Raplas pühap. 26. skp.

Etenduste algus igal pool kell 8 õhtul.

Soovin osta

pruugitud traktori sahku, randaali heinaniidu masinat ja looreha. Teat. firma ja hind. Päärdu ag. J. Plaams.

Mittesuitsetajaks 5 päevaga

saab iga suitsetaja, kes teatab meile oma aadressi. Lig. teat. 20 sendi väärtuses kirjamarkide eest annab „Banga“, Liepaja, Latvia, p. k. 260.

Alati ostame
kulda, hõbedat ja briljante,
maksame kõrgemat hinda
O-Ü. J. Rubin
Tallinn, Viru tän. 17.

Pidukutseid, piletiraamatuid, liikmekaarte j.n.e. trükib O.-ü. „Vaba Maa“ Pikk tn. 54, telef. 449-87

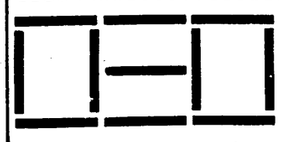

Koostage neist üheteistkümnest tikust sõna, mida lugedes saame ühe numbri nimetuse.

Selles „Ajude Gümnastikas“ auhindadeks palju kirjandust, kinopääsmeid jne. Erilehekülg mudilastele.

„Ajude Gümnastika“ nr. 3

TEADAANDEID.

Raadio.

Teisipäewal 21. jaanuaril. 7.00 äratusmäng. 7.05 wõimlemine. 7.20 hommikkontsert. 8.10—8.30 hommikpalwus. 17.15 helipl. 17.30 lastetund. 18.00 päewauudiseid. 18.30 ajanäitaja-õiendus. Jäätateid. Ilmateade. 18.35 riigi ringh. ork. kontsert. 19.45 dr. A. Massakas: Majanduspoliitiline ringwaade. 20.15 Puccini helindeid helipl. 20.35 dr. A. Wastalu: Aedlinnade tähtsus suurlinnade elanikele. 21.05 esperantokeelne nädalakroonika. 21.15 tfitrimuus. 21.45 Raamatu-aasta weerandtund. 22.00 „Collegium Musicum“ meeskoor esitab eesti meeskoori- ja rahwalaule.

Helsingi, Lahti. 17.00—18.00 ajawiitemuus. 18.25—18.50 harf. 19.40—20.05 laul. 20.30 ringh. ork.

Stokholm, Motala. 14.30—15.15 ajawiitemuus. 15.45—16.00 helipl. 18.45—19.45 helipl. 20.30 ajawiite-eeskawa. 21.00—21.45 A. Kipnise kontsert. 22.15—21.45 kabaree. 23.00—0.30 Wagneri ooper „Nürnbergi meisterlauljad“.

Riia, Madona. 16.15—17.35 uusi helipl. 17.40—18.10 läti muus. 18.40—19.10 ferenaade. 19.40—20.00 ajawiitemuus. 21.30—22.00 läti helindeid. 22.30—23.00 ork.

Warssaw. 13.30—14.25 Rachoni ork. 16.30—17.00 operetimuus. helipl. 17.15 ameerika laule. 17.45—18.00 koorilaul. 18.15—18.50 helipl. ašjatundjaile. 19.00—19.30 klawer. 20.05—20.35 helipl. 21.10—21.45 Dan-koori kontsert. 22.00 kontsert. 23.00—23.30 keelpillikwartett. 0.05 tantsumuus. helipl.

Königswusterhausen. 13.00—14.45 ork. 15.00—16.00 muusikaline sega-eeskawa. 17.00 ajawiitemuus. 18.50—19.20 Walter Niemanni klawerimuus. 20.00—20.50 ajawiitemuus. 21.10—23.00 tantsumuus. 23.30—23.45 laul. 24.00—1.00 tantsumuus.

Wiin. 17.05—18.00 helifilmimuus. 18.30—19.00 sopran, bariton. 21.00 kontsert. 22.00—22.30 kuuldemäng. 23.10—23.55 klaweri-kwintett. 0.35—2.00 tantsumuus.

Droitwich. 16.50—17.35 ajawiitemuus. 18.20 kammermuus. 19.15—20.00 tantsumuus. 20.30—20.55 Lißti laule (bariton). 22.00 iiri meloodiaid. 22.30 kuuldemäng. 23.15—23.30 ajawiitemuus. 0.20 ork 1.15—2.00 tantsumuus.

Prefekt karistas.

Rahurikkujaid ja loata relwahoidjaid.

Aleksander Ilaut, 53 a. wana, eluk. Tallinnas, Falkpargi tän. nr. 18—15, oma poja ja kaaskodanike pusiga lüüa ähwardamise ja märatsemise pärast oma elukohas ning politseijaoskonnaruumes, ühe-kuise arestiga wõi 60-kroonise rahatrahwiga.

Alfred Utrowi, 29 a. wana, eluk. Kolga wallas, loata relwahoidmise ja kandmise pärast 50-päewase arestiga wõi 75-kroonise rahatrahwiga. Woldemar Kallsbergi, 30 a. wana, elukoht Rawila wallas, loata relwa hoidmise pärast 2-kuise arestiga wõi 120-kroonise rahatrahwiga. August Bergerit, 36 aastat wana, elukoht Triigi wallas, loata püssi kandmise ja hoidmise eest 90-kroonise rahatrahwiga wõi 2-kuise arestiga. Paul Malström, 29 a. wana, eluk. Prangli wallas, naabri sealauda lõhkumise, loomade wallalaskmise ja naabri elamu akende purustamise pärast 2-kuise arestiga.

Rahurikkumise ja lärmitsemise pärast karistati: Rudolf Aalbergi, eluk. Tallinnas, Aleksander Klaasenit, 20 a. wana, elukoht Tallinnas, Jakobsoni tän. nr. 13, ja Arnold Tibarit, 20 a. wana, eluk. Tallinnas, Magasini tän. nr. 17, 10-krooniše rahatrahwiga wõi 5-päewase arestiga. Aleksander Rentselit, 26 a. wana, eluk. Paldiski mnt. nr. 67, 20-krooniše rahatrahwiga wõi 10-päewase arestiga.

Korstnapühkijat Robert Lipstali, elukoht Nõmmel, Harku tän. nr. 44, Wabaduseplatsil nr. 123 maja akende purustamise pärast 1-kuise arestiga wõi 60-krooniše rahatrahwiga.

Woldemar Birkenfeldti, 24 a. wana, elukoht Tallinnas, Tarabella tän. nr. 24—14, 20-krooniše rahatrahwiga wõi 10-päewase arestiga. Paul Tutti, 34 a. wana, eluk. Tallinnas, Majaka tän. nr. 3—5, 10-krooniše rahatrahwiga wõi 5-päewase arestiga. Rudolf Lauritsat, 29 a. wana, elukoht Tallinnas, Dunkri tän. nr. 19—3, 20 kr. wõi 10-päewase arestiga. Priidit Krunjet, 34 a. wana, eluk. Wiimsi wallas, 30 kr. wõi 20-päewase arestiga. Nikolai Sautinit, 46 a. wana, elut. Tallinnas, Tobiase tän. nr. 15—12, 10 kr. wõi 5-päewase arestiga. Wladimir Wallaanit, 27 a. wana, elut. Tallinnas, S. Ameerika tän. nr. 20—6, püstolist paugutamise pärast tänawal 20 kr. wõi 10-päewase arestiga. Peeter Permanni, 20 a. wana, elut. Tallinnas, Wabriku tän. nr. 11—7, lärmitsemise pärast 20 kr. wõi 10-päewase arestiga. Hugo Huuki, 25 a. wana, elut. Anija wallas, rahuriktumise pärast tantsukursustel 30 kr. wõi 20-päewase arestiga. Aleksander Tüürbergi, 27 a. wana, elut. Klooštri wallas, ettekannete segamise pärast Paldiskis tuletõrje seltsi saalis. Joh. Tomijani, 43 a. wana, elut. Keilas, Richard Sandroki, 30-krooniše rahatrahwiga wõi 15-päewase arestiga, ning Alfred Mängu, 25 a. wana, elut. Keilas, 20-krooniše rahatrahwiga wõi 10-päewase arestiga rahurikkumise pärast Keila restoranis. Maria Käbalat, 41 a. w., 20-krooniše rahatrahwiga wõi 15-päewase arestiga.

Göwalwe apteekides.

Esmaspäewal wastu teisipäewa:

G. Gnadebergi ja Leydent apteek — S. Karja tän. 4, tel. 445-88; H. Mikheimi apteek — S. Tartu mnt. 45, tel. 308-42; A. Pukkowi apteek — Koidu tän. 43, tel 454-97; E. Thubergi apteek — W. Pärnu mnt. 21, tel. 459-54; J. Wolffi apteek — Wana-Kalamaja t. 7-a., tel. 440-74; R. Wallneri apteek — Narwa mnt. 24, tel. 304-27.

Riigikohus.

Kriminaal-osakonna kohtuistungil 29. jaanuaril tulewad arutusele: Mihail Platonowi kaitsja wandeadw. Johan Holbergi, Efrosina Borisowi, Karl-Edgar Pillau asjauuendamise palwe, Marta Leelumeesi (Aliide Triimanni süüd.), Ernst Brahwelti(Prahwelt) kaitsja wandeadw. abi Nikolai Borisow'i, Willem Pinkowsky, Arnold Pikka loomuliku eestkostja Helene Pikka, Tallinna linna woliniku wandeadw. Fr. Rosenbergi (Juuli Jõbeda süüd.), Paul Kihlefeldti, Emilie Manitsky, Karl-Edgar Pillau, Rudolf Lepmanni, Daniel Lõhmuse erakaebaja Maali Arujõe (Anna Muni süüd.), Iwan Jermolajewi, Jaan Saare, Richard Abroi (2 kaebust), kahjustaja Anna K. E. Jankowsky kui oma alaealise poja Gunnari eestkostja (Nikolai Georgi süüd.), Gustaw Greeni, Oswald Leppa kaitsja wandeadw. Hugo Tombergi, Agnia Tamm-Nunti, Woldemar Leppiku palwe muendada toimetus tema süüd., kahjustaja August Russi woliniku wandeadw. Rudolf Kuusikmaa (Jüri Stridi süüd.), Olga Toomi kaitsja w.-adw. Ed. Mühlbergi, Hindrek Warma kaitsja w.-adw. Theodor Rõugu, Ado Kuusiku, Johannes Ambergi, Paul Keermanni kaitsja w.-adw. abi Gustaw Kütti ja Wassili Mihailowi kasf.-kaebused.

Tsiwiil-osakonna kohtuistungil 31. jaanuaril s. a. tulewad arutusele: Riigimaade ja Metsade walitsuse — Georg Tischleri, Hans Riimanni — a. s. „Willa“ (2 kaebust), Liisa Karini — Mihkel Karini, Gustaw Tattari — Jaan Tattari pärandustombu ja Ado Tatari, Jefim Jonowi — Elisabeth Siltschinsky, August Kruusi — August Langi, Jaan Pilsineri — Jüri Kutsari pärandustombu, Anu Mitti — Peeter Raba, Aleksander Wõigemasti — firma „Bylhuisen ja Ko“, Juhan Titti, — Andres Ostrowi, Teodor Tonarti — a.-s. „A. Einpauli“ (2 kaebust), Elwine Reimanni — Leena Ree, August Ruubeni — Jaan Einseli, Ilmjärwe apostlikuõigeusu kogudusе — Tartumaa, Marie Soo — Juuli Subi ja teised, Ferdinand Weberi kaebeasi 8. jsk. kohtupristawi tegewuse pärast, Arnold Hinnomi maksuõuetuks tunnustamise asi ja firma „Lod ja Bonnari“ kaebus Artur Jackeli kinniswara sunnimüügi asjas.

Kirjandus.

August Mälk: Oitsew meri. Romaan. E. Kollomi kaas. „Noor-Eesti Kirjastus“ 1935. a. Hind kr. 4.50.

„Oitsew meri“ sündmustik areneb Lääne-Saaremaa rannakülas, Turja talus. Wanaperemees on rännanud oma noore-ea maailmameredel. Ta pole toonud kaasa rikkusi, küll aga meeleterawust ja endawalitsemist ja optimismi elu raskematel silmapilkude jaoks. Ta on ehitanud kruusamäele oma majakese, on kaswatanud mehe-ealisteks pojad. Osa neist weereb wana kommet mööda maailmameredele, üks wõtab õlgule kohapärija mured. Kõige noorem, Hannes, teeb omakorda läbi lühikese retke läbi mereohtude, kuid teda ei weetle kaugete randade linnad ja ilma enam andub ta oma kinnismõttele: kollane maja kruusamäel, mootorpaat, süwawõrgud ja — majas talitamas Suureõue Jaani linaõie wärwi silmadega tütar, keda koolitatakse linnas.

Omapärane miljöö, haaraw käsitlus, reljeefsed tüübid, hingeeluliste sügawuste weenew awastamine — need on selle romaani woorused.

K. A. Hindrey: „Urmas ja Merike“. Ajalooline romaan. Kaas H. Järwelt. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus 1935. a. Hind kr. 4.75.

„Urmas ja Merike“ on romaan, mis käsitab ajajärku, mil eestlased olid weel wabad ja mitte kokkupuutwad sakslastega. Kogu tolleaja kultuuriline tülg, inimeste mõttelaad ja tegewiisid leiawad selles teoses täitamist. Romaani sündmustik on rajatud ajajärgule, mis walmistab üldiseks sunreks ettewalmistamiseks Rootsile ja Sigtuna linna häwitamisele.

Meie seniste ajalooliste romaanide hulgas on K. A. Hindrey „Urmas ja Merike“ üks põhjapanewamaid ja algupärasemaid. Ta on rajatud ajaloo perioodile, mis seni meie ilukirjandusеs pole weel leidnud käsitamist.

R. Sirge: Wäikesed soowid. Nowellid. J. Wahtra kaas. „O.-ü. Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus 1935. a. Hind kr. 2.50.

Selles kogus R. Sirge wõtab waatlusele noorte proletaarsete haritlaste elu, kirjeldades elawates wärwides nende wõitlust majanduslikkude olude pärast, misat wäikepalgaliste noore ametniku edasipüüdlikkust ja igapäewaste proosaküsimuste kõrwal paralleelselt arenewaid armastusprobleeme.

Autor on osanud waadata inimese hinge, leida sealt armastust, igatsust ja lootust parema tulewiku järele ja seda anda edasi ladusas, lihtsas, kuid haarawas stiilis. Need hästimaalitud elupildid on wäärtuslikuks lisandiks meie senisele nowellikirjandusele.

Tallinna fondibörsi kursisedel

20. jaanuaril 1936. a.

London	18.11	18.35
New Yor	3.65	3.73
Berliin	135.—	138.50
Helsingi	7.98	8.10
Stokholm	93.40	94.60
Kopenhaagen	80.85	82.05
Oslo	90.95	92.15
Riia	——	118.30
Kaunas	61.40	62.30
Amsterdam	248.65	251.65
Pariis	24.10	24.40
Zürich	119.20	120.70
Brüsselles	61.75	62.75
Milano	—	29.75
Warssawa	69.—	70.—
Praha	15.10	15.40
Wiin	68.65	70.05

Telefonid:
Peatoimetaja telefon nr. 449
Päewauudiste osakond „ 449
Kaugeköned ja riigikogu „ 449
Toimetuse üldine „ 449
Majandusteated „ 449
Kohalikud sõnumid „ 449
Sporditeated „ 466
Reklaami osak. „ 449
Trükikoda „ 449
Telefonid erakorteritest:
Peatoimetajal nr. 303
Päewauudiste osak. juh. „ 458
Arijuhil „ 441
Kuulutuste wastuwõtmine tl. Arijuhatus (tel. 449-83) ja arw nr. 54-56, teisel korral. Arijuh Tellimised — telefon 449-86, Toimetus: Pikk tän. 58,
Nr. 16 (5229).

Kunin

Wiimne õnnistus C

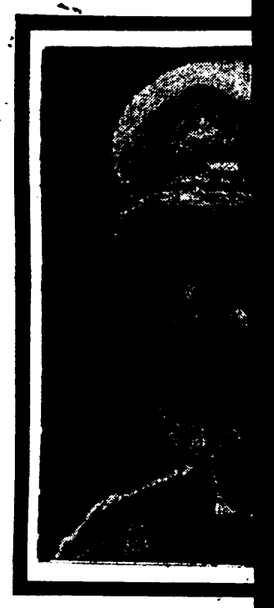

Kuningas Ge

London, 21. j

(ETA) Kuningas George 5. f hulikult täna öösel kell 23.55 (3 na aja järgi täna kell 1.55). Su di juures wiibisid kuninganna, L prints, Yorki hertsog, kuninglik sess (kuninga tütar), Kenti hert hertsoginna.

Kuningas suri Sandringhami sis. Enne kuninga wiimast hing bust kuninganna astus oma wo poja juure ja kaisutas teda li walt. Uus kuningas ja printsid o busid kõrwaltuppa nõu pidama. ninganna, kes ei suutnud enam walu tagasi hoida, eemaldus om midesse kuningliku printsessi saatel. Asjatult Kenti hertsog ja soginna püüdsid kuningannat l da.

Kuninga surmateatele on alla tanud kolm arsti: Frederick Will Stanley Hewett ja Dawson of P

Wiimse õnnistuse andis kuni Canterbury peapiiskop.

„Kuningas on surnud, elagu ningas!“ teatas heerold prantsu les, niipea kui sjseminister, kes t

Onglism

London, 21. j

(ETA) Ametlik teade kuninga s pandi mõni minut pärast kestööd B hami palee wärawal wälja. Palee ces suur rahwahulk. Kui saabus surm paljastasid kõik sügawas waikuses om Lossil lasti Windsori kuningakoja lipp wardasse. Kell pool 1 hakkasid tolland Londoni raekoja tornist. Ka teistes osades lewis surmateade tuulekiirusег

Kõigilt Briti sõjalaewadelt kõigil ilmaredelt antakse täna kestpäewal napauku.

Kuninga jäänused wiiakse kõigepeal kesesse Maria Magdaleena kirikusõ asetseb Sandringhami lossi lähedal.

TÄNA KINO

GLORIA PALACE — „Armastuse ganna“. Peaosades tenor Ales Ziliani ja Carola Höhn. Algu 5.30, 7.30, 9.30.

„MODERN“: „Åsev“. Peaosades: Rasp, Olga Tšehova, Hilda von ja Volfgang Liebeneiner. Algus